

Kortlægning af plejefamilieområdet i Grønland

Karen Margrethe Dahl, Hans Skov Kloppenborg, Niels Jørgen Mau Pedersen,
Stine Tankred Luckow og Apollonie Kreutzmann

Kortlægning af plejefamilieområdet i Grønland

© VIVE og forfatterne, 2021

e-ISBN: 978-87-7119-957-4

Forsidefoto: Karen Margrethe Dahl/VIVE

Projekt: 301558

Finansiering: Departement for Børn, Unge, Familier og Justitsområdet
i Grønland

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Forord

I denne rapport kortlægger VIVE plejefamilieområdet i Grønland set fra plejeforældres, tidligere plejebørns og de professionelle aktørers synspunkt. Kortlægningen skal bidrage til at styrke plejefamilieområdet i Grønland, så de børn og unge, der anbringes i en plejefamilie, trives og udvikler sig bedst muligt.

Rapporten er udarbejdet af chefanalytiker Karen Margrethe Dahl (projektleder), chefanalytiker Hans Skov Kloppenborg, projektchef Niels Jørgen Mau Pedersen, forsker Stine Tankred Luckow og student Apollonie Kreutzmann. Seniorforsker Anne-Dorthe Hestbæk har derudover deltaget i dataindsamlingen.

Data er indsamlet i alle fem kommuner via en kombineret fysisk og virtuel dataindsamling i løbet af 2020.

En særlig tak til alle plejeforældre og unge, der er opvokset i en plejefamilie, for at fortælle om livet i plejefamilien. VIVE takker desuden medarbejdere og ledere i kommunerne og i Selvstyret for at bidrage til rapportens dataindsamling og for et godt samarbejde i undersøgelsesperioden.

Endelig ønsker VIVE at takke de to anonyme eksterne reviewere, der har bidraget med konstruktiv kritik og uvurderlig indsigt i undersøgelsesfeltet.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Departement for Børn, Unge, Familier og Justitsområdet i Grønland.

Kræn Blume Jensen

Forsknings- og analysechef for VIVE Social

2021

Indhold

Sammenfatning	6
Formål	6
Baggrund	6
Børn anbragt i en plejefamilie	7
Plejefamiliernes ressourcer og hverdagsliv	8
Forvaltningen af plejefamilieområdet	9
Opmærksomhedspunkter til udvikling af plejefamilieområdet	11
Data og metoder i kortlægningen	14
1 Indledning	15
1.1 Formål med undersøgelsen	15
1.2 Rapportens struktur	15
1.3 Plejefamilien i det grønlandske samfund	16
1.4 Tidligere kortlægning af plejefamilieområdet i Grønland	17
1.5 Det grønlandsk-danske samarbejde på børneområdet	18
1.6 Den nuværende lovgivning for plejefamilieområdet	18
1.7 Selvstyrets uddannelsesstilbud til plejefamilier	25
2 Data og metoder i undersøgelsen	27
2.1 Kvantitative data	27
2.2 Kvalitative data	32
2.3 Andre datakilder	35
2.4 Analyser	35
3 Børn i plejefamilier	37
3.1 Børnenes alder og køn	37
3.2 Anbringelsesårsager	38
3.3 Indflytning og opvækst i plejefamilien	41
3.4 Børnenes helbred, adfærd og trivsel	46
3.5 Skolegang	49
3.6 Opsamling	50
4 Plejefamiliernes ressourcer og hverdagsliv	52
4.1 Plejefamiliernes familie- og opvækstforhold	52
4.2 Erfaring som og motiver med at blive plejefamilie	58
4.3 Plejeforældrenes tilgang og indsats med at hjælpe børnene	62
4.4 Opsamling	69
5 Forvaltningen af plejefamilieområdet	71
5.1 Kommunernes brug af anbringelse i plejefamilie kontra på døgninstitution	71
5.2 Rekruttering og godkendelse af plejefamilier og plejeforhold	73
5.3 Uddannelse af plejefamilier	75
5.4 Kommunernes forvaltning af plejefamilieanbringelserne	77

5.5	Støtte, aflastning, supervision og netværk	82
5.6	Kommunikation og samarbejde	86
5.7	Plejevederlag	87
5.8	Opsamling	90
6	Anbefalinger og overvejelser om en styrkelse af plejefamilieområdet.....	92
6.1	Tidlig indsats og styrket forebyggende arbejde på børne- og familieområdet fx via familiecentrene	92
6.2	Større rolle til plejefamilierne for yngre og mindre krævende børn	93
6.3	Forventningen til forskellige plejefamilieformer – differentiering i vederlaget.....	94
6.4	Fastholdelse og udbygning af uddannelse, støtte og supervision til plejefamilier	94
6.5	Øget fokus på børnenes perspektiv og behov for individuel støtte	95
6.6	Styrket implementering og præcisering af eksisterende lovgivning	96
6.7	Styrkelse af den centrale tilsynsenhed og kommunalt samarbejde	97
6.8	Fastholdelse, rekruttering og kompetenceløft i kommunernes socialforvaltninger	97
6.9	Styrket økonomi.....	98
	Litteratur.....	99
Bilag 1	Udvikling i regelsættet 2003-2021	102

Sammenfatning

Formål

Formålet med denne undersøgelse er at kortlægge plejefamilieområdet i Grønland med henblik på at styrke området, så de børn og unge, der anbringes i en plejefamilie, trives og udvikler sig bedst muligt. Kortlægningen skal konkret danne grundlag for initiativer, der kan styrke plejefamilieområdet i Grønland samt styrke samarbejdet mellem Socialstyrelsen i Danmark og Socialstyrelsen i Grønland på området.

For at plejefamilierne kan hjælpe de børn, der anbringes hos dem, til den bedst mulige trivsel og udvikling, skal plejefamilierne have de rette forudsætninger og rammer for at støtte børnene. Det er i Grønland kommunernes ansvar at sikre, at dette sker, og at de børn, der anbringes i en plejefamilie, har gode muligheder for at trives og udvikle sig i de rammer, som plejefamilien kan tilbyde. Derudover er det kommunernes ansvar løbende at sikre, at barnet er i trivsel og udvikler sig optimalt.

Denne undersøgelse har som følge heraf fire delformål. Den skal:

1. kortlægge plejebørnenes karakteristika og behov
2. kortlægge plejeforældrenes kompetencer og oplevelse af livet som plejefamilie
3. kortlægge den kommunale praksis på plejefamilieområdet – herunder implementeringen af 2017-lovgivningen
4. komme med anbefalinger til udvikling af området.

Kortlægningen er gennemført ved hjælp af en kvantitativ og kvalitativ dataindsamling blandt plejeforældre, blandt unge, der har været i pleje, samt blandt medarbejdere og ledere i kommuner og i Selvstyret i sommeren og efteråret 2020.

De indsamlede data er suppleret med data indsamlet i forbindelse med VIVEs undersøgelse af døgninstitutionsområdet i Grønland, der blev gennemført i 2019 og udgivet i 2020 (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020). De indsamlede data er holdt op imod lovgivningen på området samt de øvrige politiske og kulturelle forhold, der danner ramme om området.

Baggrund

På undersøgelsestidspunktet boede 767 0-23-årige grønlandske børn og unge ifølge kommunernes opgørelser hos andre end deres forældre. Af disse boede 317 på en af de 22 døgninstitutioner, 366 var anbragt i plejefamilie af kommunerne, mens mindst 84 boede hos andre end deres forældre på baggrund af en aftale, som forældrene selv havde indgået med plejeforældrene – det der i Grønland omtales som privat arrangeret familiepleje. Denne undersøgelse handler om plejefamilieområdet som helhed og berører således også de privat arrangerede plejeforhold. Da kommunerne spiller en mere aktiv rolle i de anbringelser, de selv har taget initiativ til, og da der er nogen usikkerhed forbundet med det reelle antal privat arrangerede plejeforhold, er fokus dog overvejende på de plejeforhold, som kommunen selv arrangerer.

I de anbringelser, som kommunen arrangerer, skelner man mellem tre typer af plejefamilier: netværksplejefamilier, almindelige kommunale plejefamilier og professionelle plejefamilier. Netværksplejefamilierne er typisk i familie med barnet eller har på anden måde en nær relation

til barnet. Formelt adskiller de sig dog ikke væsentligt fra de almindelige kommunale anbringelser, hvor plejefamilien ikke er i familie med barnet. I begge tilfælde skal plejefamilien og plejeforholdet godkendes af kommunen; plejeforældrene har ret til vederlag samt kost- og lompepenge til barnet; plejeforældrene har ret og pligt til at deltage i plejefamilieuddannelse; mens kommunen har pligt til at føre både et personrettet og driftsorienteret tilsyn med plejeforholdet. Disse regler gælder i store træk også de professionelle plejefamilier, der dog i stedet for vederlag modtager en overenskomstmæssig løn for deres indsats og til gengæld ikke har mulighed for at arbejde ved siden af indsatsen som plejefamilie.

De almindelige kommunale plejefamilier og de professionelle plejefamilier kan fungere som varigt anbringelsestilbud eller som akut- eller aflastningstilbud for børn, der venter på at få et varigt anbringelsestilbud, eller børn, der bor hjemme eller hos en anden plejefamilie og fx i forbindelse med midlertidige belastninger eller ferier har brug for en aflastningsplads. En del af plejefamilierne fungerer dog både som varigt tilbud og som akut- og aflastningstilbud på samme tid.

Selvstyret har ansvaret for at tilbyde et grundkursus til plejeforældrene i forbindelse med deres godkendelse som plejefamilie, mens kommunerne skal tilbyde relevante efteruddannelsesstilbud. Forud for varig anbringelse i en plejefamilie skal kommunen udarbejde en socialfaglig undersøgelse og en handleplan, der beskriver målet med anbringelsen, samt hvilken indsats der forventes af henholdsvis plejeforældrene og øvrige aktører omkring barnet for at sikre barnets trivsel og udvikling bedst muligt. Kommunerne har derudover pligt til at afholde børnesamtale med barnet og kan tilbyde barnet en børnebisidder i den forbindelse.

Børn anbragt i en plejefamilie

Undersøgelsen viser, at børn i kommunalt arrangeret familiepleje (herefter familiepleje) sammenlignet med børn på døgninstitutioner generelt har færre udfordringer og bedre trivsel. Børnene i familiepleje har således i mindre grad oplevet seksuelle eller fysiske overgreb, de er i bedre trivsel, og de har i mindre grad problemer med fx rusmidler, selvskade eller selvmordstanker. Derudover har børn i familiepleje i højere grad en regelmæssig skolegang sammenlignet med børn på døgninstitution.

Undersøgelsen har ikke mulighed for at afgøre, om årsagen til disse forskelle mellem børn i henholdsvis familiepleje og på døgninstitution skyldes forhold, der ligger før anbringelsen eller selve anbringelsesformen. Interviewene med de kommunale sagsbehandlere viser, at børn med svære personlige vanskeligheder oftere anbringes på døgninstitution, og at plejefamilierne oftere må opgive at have børn med adfærdsvanskeligheder i pleje. Samtidig viser tidligere forskning, at et trygt omsorgsmiljø med mulighed for at danne nære og stabile relationer til voksne er vigtigt for børns udviklingsmuligheder (Bowlby, 1958; Honneth, 1996). Dette vil en stabil anbringelse i en plejefamilie ofte kunne imødekomme bedre end en døgninstitution.

Selvom børnene i plejefamilierne altså trives bedre end børnene på døgninstitutionerne, er der fortsat en del, som har væsentlige udfordringer i forhold til deres trivsel, adfærd, skolegang og generelle udvikling. Blandt de nuværende plejebørn ligger ca. halvdelen af børnene inden for normalområdet i forhold til trivsel og adfærd, og hvert fjerde barn beskrives af plejeforældrene med psykiske eller fysiske helbredsproblemer. Flere af de unge, der tidligere har boet i en plejefamilie, fortæller om svære opvækstbetingelser, om manglende tilhørsforhold i plejefamilien eller om at savne fortrolige, kvalificerede voksne at dele deres følelser og oplevelser med. Interviewene med børn og plejeforældre viser dog også en række eksempler, hvor plejeforældrene og børnene har opbygget solide, længerevarende relationer, hvor de unge har følt sig

velintegrerede i plejefamilien, og hvor plejeforældrene beskriver positive udviklingsforløb for børnene både socialt og fagligt.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at de fleste børn i plejefamilierne er anbragt på grund af deres forældres vanskeligheder, mens kun få, ifølge plejeforældrene, er anbragt på grund af børnenes egne individuelle vanskeligheder. De hyppigste årsager til anbringelse i plejefamilie er forældrenes misbrug af rusmidler samt omsorgssvigt af børnene.

En relativt stor andel af børnene er anbragt hos familie (24 %) eller nogen, der kendte barnet forud for anbringelsen (17 %). 59 % er anbragt hos en plejefamilie, de ikke kendte i forvejen. De fleste børn i plejefamilierne har jævnlig kontakt med deres forældre, idet 68 % ser deres forældre mindst en gang om måneden, mens 52 % har ugentlig kontakt med deres søskende. Sammenlignet med børn på døgninstitutioner er der dog en højere andel, der slet ikke har kontakt til deres forældre (16 % mod 8 %).

Undersøgelsen viser derudover, at hjemgivelse og anbringelsesskift i en del tilfælde sker ofte og med kort varsel, uden at børnene gives en gyldig stemme i beslutningerne. En del plejeforældre oplever, at de ikke har mulighed at forberede børnene på skiftet eller tage ordentlig afsked med børnene. Derudover fortæller plejeforældrene, at kommunen ofte mangler et langsigtet perspektiv for anbringelserne, eller at der ikke er andre end plejeforældrene, som tager ansvar for børnenes udvikling.

Plejefamiliernes ressourcer og hverdagsliv

De grønlandske plejeforældre fremstår i analyserne relativt ressourcestærke sammenlignet med den øvrige befolkning i samme aldersgruppe. 65 % af plejeforældrene har således gennemført en uddannelse efter grundskolen mod 50 % af den øvrige befolkning i samme aldersgruppe. Færre af plejefamilierne har oplevet misbrug af rusmidler eller vold i barndomshjemmet, og langt de fleste oplever, at deres nuværende familieliv er trygt uden væsentlige problemer med sygdom, rusmidler, tristhed eller vrede.

Størstedelen af plejeforældrene har et arbejde ud over plejefamilieindsatsen (80 %), og halvdelen har et arbejde, hvor de arbejder med børn og unge, sociale forhold eller omsorg, hvilket kan være med til at styrke deres faglighed som plejeforældre. Halvdelen har et enkelt plejebarn, en fjerdedel har to, mens en fjerdedel har tre eller flere. Plejeforældrene er gennemsnitligt 51 år.

Næsten halvdelen af plejeforældrene har mere end 8 års erfaring, og en stor del af plejefamilierne har haft et højt antal plejebørn boende gennem tiden. Det skyldes formodentlig dels, at plejeforældrene ofte fungerer både som langvarigt anbringelsessted og som akut- og aflastningsfamilie og således jævnligt på samme tid kan have børn, der befinder sig hos dem i årevis, og børn, der kun opholder sig i familien i et par dage, uger eller måneder, indtil barnet hjemgives, eller der findes et varigt anbringelsessted. Det kan dog også skyldes, at der ofte mangler en udredning og en handleplan i de planlagte plejefamilieanbringelser, hvilket gør det svært at matche børn og plejefamilier på en god måde og gør, at anbringelserne i en del tilfælde præges af en lidt tilfældigt kommunal styring.

Den kollektivistiske grønlandske familiekultur viser sig ved, at antallet af familier, der fungerer som plejefamilie i det grønlandske samfund, er højt, og at der i en del af plejefamilierne er relativt flydende grænser mellem at være biologisk familie, adoptivfamilie, udvidet familie og plejefamilie. Under denne generelle familiekultur viser materialet tre overordnede motiver for

at blive plejefamilie. Der er for det første en gruppe, der er gået ind til tilværelsen som plejefamilie med et ønske om at adoptere eller at have børn i familien, som kan udfylde et tomrum, efter at egne børn er flyttet hjemmefra. Dernæst er der en gruppe, som primært er blevet plejefamilie for at tage sig af nærtstående familiemedlemmers børn, og de er således ofte bedsteforælder eller fx moster til deres barn i pleje. Den sidste gruppe er plejefamilier, fordi de ønsker at tage sig af udsatte børn, der ikke har andre steder at være. De tre typer af motiver kan for den enkelte plejeforældre gå hånd i hånd, og de kan forandre sig over tid. Den enkelte plejefamilies motiv kan spille en rolle for kommunens samarbejde med plejefamilien, idet der kan være forskel på, hvilke typer af børn der kan placeres i plejefamilier med forskellige motiver, og forskel på, hvor metodebevidste plejeforældrene vil være i arbejdet med børnene.

Plejeforældre, der er drevet af et generelt motiv om at hjælpe udsatte børn, og som går til opgaven med en vis professionalisme, fortæller om, hvordan de anvender bevidste kropslige, visuelle og sproglige metoder i deres indsats for at opbygge tillid og relationer og hjælpe børnene i deres udvikling. Plejefamilier, der primært er drevet af ønsket om at leve i en familie med børn eller tage sig af et familiemedlems barn, er mere familiære i deres tilgang og mindre metodebevidste. En metode til at opbygge relationer og skabe rum for fortrolighed, som plejefamilierne på tværs af motiver beretter om med glæde, er fælles ture i naturen, hvor ro og samværet skaber nogle særlige forudsætninger for opbygning af relationer og tillid.

Flere af plejeforældrene oplever sig generelt godt klædt på til at støtte børnene i deres sociale, faglige og emotionelle udvikling. Plejefamilierne fortæller, at de føler sig relativt kompetente i forhold til opbygningen af relationer, etableringen af struktur og til at støtte børnenes udvikling i og uden for hjemmet. Omvendt oplever de især udfordringer i forhold til børn, der har behandlingskrævende traumer, i forhold til unge med risikoadfærd og i forhold til samarbejdet med børnenes biologiske forældre.

Forvaltningen af plejefamilieområdet

I forhold til forvaltningen af plejefamilieområdet peger rapporten på, at den samlede andel af børn, der er anbragt uden for hjemmet, samt andelen af børn, der er anbragt i familiepleje, varierer mellem kommunerne og mellem det østlige og vestlige af Sermersooq Kommune. Ser vi bort fra privat arrangerede plejeforhold, ligger Kujalleq Kommune i toppen, hvad angår anbringelser med 6 % af sin børnebefolkning anbragt uden for hjemmet, hvoraf knap 4 % er anbragt i familiepleje. De nordlige kommuner Qeqqata, Avannaata og Qeqertalik ligger i den anden ende med 3-4 % af deres børnebefolkning anbragt uden for hjemmet – heraf 2,4-2,7 % i familiepleje. De største variationer finder vi dog inden for Sermersooq Kommune, idet det østlige Sermersooq med 10,5 % af børnebefolkningen anbragt hos andre end forældrene (heraf 6,2 % i familiepleje) har den højeste andel anbragte, mens det vestlige Sermersooq med 4,3 % anbragte (heraf 1 % i familiepleje) ligger på linje med gennemsnittet, hvad angår den samlede anbringelsesandel og relativt lavt i forhold til andelen af børn anbragt i familiepleje. Forskellen på kommunerne og områderne kan skyldes en kombination af omfanget af sociale problemer i området, udbuddet af alternativer til familieplejeanbringelse (fx døgninstitutioner og forebyggende familiebehandling) samt forskellig kommunal og områdespecifik praksis og kultur i forhold til anvendelse af anbringelse i familiepleje og på døgninstitution.

Derudover ser vi også en geografisk variation i forhold til privat arrangeret plejeanbringelse, hvor det østlige Sermersooq har en relativt høj andel af børn, der bor i denne anbringelsesform,

mens fx Kujalleq og Avannaata har relativt få. Det kan skyldes en blanding af forskellig familiekultur og variationer i, hvor langt kommunerne er nået med godkendelsen af disse plejeanbringelser.

Som beskrevet er antallet af familier, der har påtaget sig rollen som plejefamilie, højt, men på grund af det store behov oplever kommunerne, til trods for forsøg på at rekruttere plejefamilier via fx kampagner på Facebook og annoncer i lokalpressen, fortsat, at de mangler plejefamilier. I særlig grad mangler der plejefamilier, der vil tage imod børn og unge med forskellige personlige vanskeligheder. Både plejefamilier og kommunerne peger på vederlagets størrelse som en barriere for rekruttering. En anden årsag til rekrutteringsvanskeligheder, der fremhæves af flere plejefamilier, er, at de oplever, at samarbejdet med kommunerne til tider kan være vanskeligt.

Kommunerne er generelt opmærksomme på at indhente de dokumenter, der skal danne grundlag for plejetilladelserne. Nogle kommuner fortæller, at man i de senere år gradvist er gået fra en relativt uformel håndtering af aftaler og kontrakter med plejefamilierne til nu i højere grad at anvende reelle kontrakter. Dette gør det nemmere for kommunerne at forventningsafstemme med plejefamilierne. Arbejdet med at godkende privat arrangerede plejeforhold går ifølge kommunerne langsomt på grund af mangel på personale. Derudover påpeger plejeforældrene, at godkendelsen af de enkelte plejeforhold ofte først sker lang tid efter, at barnet er flyttet ind hos dem. Der er således mangler i lovimplementeringen på nogle punkter, baseret på det datagrundlag, der har foreligget for undersøgelsen.

Mere end 80 % af de professionelle og kommunale plejefamilier har deltaget i uddannelse i forbindelse med deres rolle som plejefamilie. Lovgivningen siger, at plejefamilierne skal have et grundkursus, inden de får deres godkendelse som plejefamilie, hvilket de kommunale ledere og sagsbehandlere er klar over. I praksis sker det dog sjældent, idet der kan gå lang tid imellem, at kurserne udbydes lokalt, og fordi man ofte har behov for hurtigt at placere plejebørn i de nye plejefamilier. Både kommunerne og plejeforældrene udtrykker tilfredshed med det modulopbyggede grundkursus, som organisationen Fairstart i samarbejde med Socialstyrelsen har stået for i de senere år.

Kommunerne skal sikre, at plejefamilierne *"er sat grundigt ind i plejeopgaven forud for hvert enkelt barn forud for anbringelsen"*, ligesom plejefamilien skal have udleveret et eksemplar af barnets handleplan. Mange af de plejeforældre, som har deltaget i undersøgelsen, giver dog udtryk for, at børn ofte anbringes hurtigt og uden tilstrækkelig overlevering af viden om barnet – hverken via handleplan eller mere uformelt. Plejeforældrene oplever desuden, at handleplanerne ofte ikke er opdaterede. Kommunerne er bevidste om, at de skal føre tilsyn med anbragte børn mindst to gange årligt. Plejeforældrene giver dog udtryk for, at der ofte kan gå lang tid mellem tilsynsbesøgene.

Plejeforældrene efterspørger mere hjælp og støtte fra kommunerne i form af fx supervision, aflastning og mulighed for akut støtte ved kritiske situationer med børnene. Kommunerne oplever, at store geografiske afstande udfordrer mulighederne for at tilbyde støtte, og at der derfor i de mindre byer og bygder er begrænsede støttetilbud til plejefamilierne. Interviewene med plejeforældrene tyder på, at supervisionstilbuddet er meget følsomt over for medarbejderskift, og at tilbuddene ofte stopper efter kort tid, fordi supervisoren får et andet job. Hvad angår aflastning, har de fleste af kommunerne i nogle tilfælde svært ved at tilbyde aflastning, fordi manglen på aflastningsfamilier – ligesom på plejefamilier – er stor.

Alle kommuner har via deres familiecentre eller via en separat ungerådgivningsenhed et tilbud om rådgivning og støtte til udsatte børn og unge, som børnene i plejefamilierne også kan henvises til, og en del kommuner har et efterværnstilbud til tidligere anbragte, der er fyldt 18 år. Ifølge de kommunale aktører og plejeforældrene overser myndighederne dog i en del tilfælde, at de plejeanbragte børn har behov for individuel hjælp, som plejefamilien ikke har redskaber til at give dem.

Mange plejefamilier oplever samarbejdet med kommunerne som mangelfuldt. De oplever problemer med at komme i kontakt med deres sagsbehandler både skriftligt og telefonisk, hyppige skift af sagsbehandlere, langsom sagsbehandling og i nogle tilfælde også manglende professionalisme ved anbringelsen af nye børn samt ved anbringelsesskift og hjemgivelser.

Plejefamilierne aflønnes/modtager vederlag efter forskellige regler alt efter, om der er tale om et professionelt, kommunalt eller privat arrangeret plejeforhold. De professionelle aflønnes efter overenskomst og modtager for et enkelt barn 21.607 kr. – for flere børn 16.540 kr. pr. barn. Omkring 70 % af de 119 kommunale plejefamilier modtager grundvederlaget på 5.134 kr. pr. barn. 80 % af plejefamilierne mener, at vederlaget er for lavt og oplever derudover, at det er vanskeligt at få kostpengene til at dække deres udgifter til barnets forsørgelse. Der hersker blandt de kommunale aktører en vis usikkerhed om reglerne for udbetaling af det differentierede vederlag, der giver mulighed for at udbetale op til syv gange grundvederlaget for børn med særlige udfordringer. Kommunerne hilser dog generelt muligheder i at koble et differentieret vederlag med muligheden for at stille mere præcise krav til plejefamilierne velkomment og finder derudover, at et forhøjet vederlag til plejefamilierne vil lette rekruttering og fastholdelse af plejefamilierne.

Opmærksomhedspunkter til udvikling af plejefamilieområdet

På baggrund af kortlægningen af plejefamilieområdet i Grønland har VIVE udarbejdet ni anbefalinger til at styrke området. Anbefalingerne har som samlet mål at sikre, at flere grønlandske børn vokser op i trygge og stabile omgivelser og med de bedste udviklingsmuligheder.

1. Tidlig indsats og styrket forebyggende arbejde på børne- og familieområdet fx via familiecentre

Forældres og familiers evner og vilkår for at tage sig af deres egne børn skal styrkes ved at sætte ind tidligt med fx familiebehandling til udsatte familier for på sigt at nedbringe Grønlands relativt høje anbringelsestal. Anbefalingen kræver et fokus på rettidig sagsbehandling af underretninger, og at de udsatte familier kan få familiebehandling i de grønlandske familiecentre. Da familiens udsathed handler om både helbredsmæssige, bolig-mæssige, økonomiske og sociale forhold, er det vigtigt at få de forskellige systemer omkring familierne til at tale sammen, så man, hvis det er muligt, undgår, at børn anbringes uden for hjemmet på grund af fx hjemløshed eller en ubehandlet psykisk lidelse hos forældrene.

2. Større rolle til plejefamilierne for yngre og mindre krævende børn

Yngre børn og børn med færre udfordringer kan i højere grad anbringes i plejefamilier frem for på døgninstitution for at opnå en sikker tilknytning til få stabile omsorgspersoner og at vokse op under relativt normale familieforhold. En stor del af plejeforældrene har en relativt lang erfaring som plejeforældre og vil med fortsat uddannelse og støtte i lige så høj grad som personalet på døgninstitutionerne kunne hjælpe også børn med mindre adfærds- og trivselsproble-

mer. Dette vil samtidig frigive pladser på døgninstitutionerne til børn og unge med svære adfærds- og trivselsproblemer og større behandlingsbehov. En øget brug af plejefamilier vil dog, såfremt man ikke lykkes med at begrænse det samlede antal anbringelser, medføre øget behov for at rekruttere plejefamilier.

3. Differentieret vederlag – koblet med forventninger til plejefamilierne

Kortlægningen viser en vis usikkerhed hos de kommunale aktører omkring reglerne for at tildele op til syv gange grundvederlaget for at have et barn i pleje. Derudover ser vi en gruppe plejeforældre, der for langt hovedpartens vedkommende ikke oplever, at de honoreres tilstrækkeligt for deres indsats, ligesom mange ikke oplever at få dækket deres udgifter til barnets kost, tøj og udstyr. Vederlagets størrelse nævnes af både plejefamilier og kommunale medarbejdere som en medvirkende årsag til rekrutteringsvanskelighederne på plejefamilieområdet. De kommunale medarbejdere ser på den anden side muligheder i at kunne stille mere præcise forventninger til plejeforældrene til gengæld for et differentieret vederlag samt mulighed for en lettere rekruttering af plejefamilier.

VIVE anbefaler derfor, at minimumsvederlaget i højere grad modsvarer den opgave, man forventer, at plejeforældrene påtager sig, og at de penge, plejefamilierne modtager som kost- og tøjpenge, dækker de faktiske udgifter. Derudover anbefaler VIVE, at man videreudvikler den model, der specificerer sammenhængen mellem børnenes udfordringer, forventninger til plejeforældrene og vederlagets størrelse, som man allerede er i gang med at implementere. Modellen bør medtænke de særlige udfordringer, som plejeanbragte børn og unge møder i Grønland, og medtænke de særlige forhold, der gør sig gældende i den grønlandske familiekultur.

Den nuværende ordning med professionelle overenskomstansatte plejefamilier kan komme i klemme både økonomisk og funktionelt, når de almindelige kommunale plejefamilier får mulighed for at opnå op til syv gange grundvederlaget. Det kan derfor overvejes at udfase den professionelle plejefamilieform eller ændre den, så den fungerer sammen med den differentierede model for almindelig kommunal anbringelse.

4. Fastholdelse og udbygning af uddannelse, støtte og supervision til plejefamilier

Både plejefamilier og lokale familieplejekonsulenter er tilfredse med det modulopbyggede introduktionskursus til plejefamilieopgaven. VIVE anbefaler, at man fastholder dette uddannelses-tilbud og faciliterer, at de allerede uddannede instruktører kan bruge deres uddannelse til at uddanne flere plejefamilier.

Relativt få plejeforældre modtager regelmæssig supervision. Der bør arbejdes mod, at alle plejeforældre tilbydes supervision, og der bør stilles krav om, at plejeforældre, der har børn med forskellige udfordringer boende, deltager i det supervisionstilbud, de tilbydes. Plejeforældre, der tager sig af børn med udfordringer, bør i højere grad tilbydes støtte og aflastning, der er nænsomt over for børnenes behov for trykthed.

5. Øget fokus på børnenes perspektiv og behov for individuel støtte

Det er vigtigt, at børnene og de unge inddrages i beslutninger omkring dem, og at der er fokus på børnenes behov for tilknytning og oplevelse af skift. Der kan endvidere arbejdes mod i højere grad at tilbyde børnene individuel psykologstøtte i forbindelse med selve anbringelsen, hvor det i særlig grad er følelsesmæssigt svært. Individuel støtte kan dog også være vigtigt, når børnene kommer i teenagealderen og i højere grad stiller spørgsmålstejn ved deres identitet, familiesituation og fremtid.

6. Styrket implementering og præcisering af eksisterende lovgivning

Der er på flere punkter et forbedringspotentiale i implementeringen af lovgivningen fra 2017 samt præcisering af gældende lovgivning. Det gælder til bl.a. godkendelser, socialfaglige undersøgelser, instruktion af kommende plejefamilier i opgaven, arbejdet med handleplaner, kommunens tilsyn med børn og plejefamilier, muligheden for at differentiere vederlaget til plejefamilierne samt reglerne for godkendelse af de privat arrangerede anbringelser og netværksanbringelser.

Der ser således ikke ud til at være brug for ny lovgivning, men snarere en bedre efterlevelse af den nuværende. Her er personalesiden i kommunerne en vigtig faktor, jf. senere, men det kan også være relevant, at Selvstyret gennem skriftlig kommunikation og afholdelse af workshops oplyser kommunerne om fx aktuel lovgivning, statslige initiativer og ny viden på området. Kommuner eller områder, som udfører forsøgsvirksomhed eller innovation på området, vil herved også kunne få mulighed for at fremlægge resultaterne heraf.

7. Styrkelse af den centrale tilsynsenhed og kommunalt samarbejde

Et redskab i forbindelse med overvågning og tilskyndelse til implementering af lovgivning er Naalakkersuisuts egen indsats i form af den centrale tilsynsenheds aktivitet. Der er dog i dag betydelige begrænsninger i hyppigheden og omfanget af tilsynsopgaven. Det kan således anbefales at styrke den centrale tilsynsenhed, således at enheden inden for sine tildelte ressourcer kan få kapacitet til at gennemføre flere og hyppigere tilsynsopgaver.

I en sådan indsats vil dialogen mellem det centrale niveau og kommunerne være et væsentligt element. Derudover kan man med fordel arbejde mod et mere systematisk kommunalt samarbejde, evt. med Socialstyrelsen som tovholder og med en årlig workshop.

8. Fastholdelse, rekruttering og kompetenceløft i kommunernes socialforvaltninger

Det er en almindelig erfaring i dagens Grønland, at der kan være problemer i kommunerne med såvel rekruttering som fastholdelse af fagligt personale og i det hele taget en opgave at sikre den personalemæssige stabilitet. Dette er ikke alene tilfældet i den sociale sektor, men også på andre områder, som VIVE har haft lejlighed til at undersøge.

Da et kvalificeret personale er afgørende for at føre intentionerne med plejefamilieområdet ud i livet, må det anbefales fortsat at arbejde for en udbygning i de kommunale socialforvaltninger. Dette kan involvere tilførsel af økonomi, jf. nedenfor, men er også afhængig af den enkelte kommunes personalepolitik og -udvikling og tilrettelæggelse af vilkårene for sagsbehandlerne i øvrigt.

9. Styrket økonomi

Der er over årene tilført midler til familieplejeområdet, bl.a. vedrørende familieplejekonsulenter, jf. de årlige finanslove. Det kan dog blive nødvendigt at tilføre nye ekstra midler, hvis der skal arbejdes videre med de tiltag og overvejelser, der er anført i det foregående. Dette skal naturligvis ses i sammenhæng med den øvrige økonomi i Grønland, finanslovsarbejdet mv., som VIVE selvsagt ikke har nogen vurdering af. Hvis det lykkes at rekruttere plejefamilier i et omfang, så der kan flyttes aktivitet fra døgninstitutionerne til plejefamilierne, vil der dog være et økonomisk potentiale at udnytte her, da institutionsanbringelse er meget dyrere end familieplejeanbringelser.

Data og metoder i kortlægningen

Kortlægningen af plejefamilieområdet bygger på kvantitative og kvalitative data indsamlet i sommeren og efteråret 2020, der samlet set dækker alle fem kommuner og repræsenterer såvel mindre byer og bygder, større byer og hovedstaden. Det drejer sig om kommunale registreringer af den samlede gruppe af plejefamilier, en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt plejeforældre samt interviews med kommunale ledere og sagsbehandlere, ansatte i Socialstyrelsen samt plejeforældre og unge 15-28-årige, der er eller har været i pleje i en plejefamilie.

I alt er der indsamlet kommunale data om 450 plejebørn, der bor i 281 plejefamilier. Af de 281 plejefamilier har 229 fået tilsendt et elektronisk spørgeskema via mail eller sms. 84 har besvaret spørgsmålene om dem selv i skemaet, mens 76 har besvaret spørgsmål om et eller flere af de børn, de har i pleje. Spørgeskemaet var målrettet 0-23-årige børn og unge, men på grund af få besvarelser om de 18-23-årige indgår disse ikke i størstedelen af analyserne. Spørgeskemaet giver dermed oplysninger om 124 af de 463 0-17-årige børn, der i 2020 boede i en grønlandsk plejefamilie. 31 % har udfyldt spørgeskemaet på dansk, mens 69 % har udfyldt det på grønlandsk.

Spørgeskemaet indeholder spørgsmål om plejefamiliernes nuværende socioøkonomiske og familiære forhold, plejefamiliernes opvækst og oplevelser/erfaringer med at være plejefamilie, deres oplevelser af samarbejdet med kommunen samt årsagerne til, at de har valgt at være plejefamilie. I forhold til børnene blev plejefamilierne stillet spørgsmål om årsagerne til, at barnet er anbragt, spørgsmål om børnenes anbringelsesforløb, trivsel, adfærd og barnets skoleforhold samt spørgsmål om barnets relationer til den biologiske familie.

En stor del af spørgsmålene om børnene indgik også i VIVEs undersøgelse af døgninstitutionsområdet, hvor medarbejdere i 2019 besvarede spørgeskemaer om de børn, der på daværende tidspunkt boede på en af de 22 grønlandske døgninstitutioner for børn og unge. I de kvantitative analyser af bl.a. børnenes trivsel sammenlignes de 124 børn i plejefamilierne derfor med 255 0-17-årige børn, der i 2019 boede på en døgninstitution.

De kvalitative data er indsamlet i forbindelse med besøgsinterviews i Nuuk, Tasillaq, Qaqortoq og Maniitsoq samt telefon- og videointerviews med plejefamilier og kommunale aktører i Ilulisat, Aasiaat og Sisimiut. I alt er der gennemført interviews med 26 plejefamilier, 8 unge, der bor eller har boet i en plejefamilie, 22 kommunale ledere og sagsbehandlere, 5 aktører fra Socialstyrelsen samt 6 øvrige aktører på området. Interviewene med plejefamilierne og de unge er gennemført på dansk eller grønlandsk, mens interviewene med de kommunale aktører er gennemført på dansk.

1 Indledning

1.1 Formål med undersøgelsen

Formålet med denne kortlægning af plejefamilieområdet i Grønland er at styrke området, så de børn og unge, der anbringes i en plejefamilie, trives og udvikler sig bedst muligt. Kortlægningen skal konkret danne grundlag for initiativer, der kan styrke plejefamilieområdet i Grønland samt styrke samarbejdet mellem Socialstyrelsen i Danmark og Socialstyrelsen i Grønland på plejefamilieområdet.

Plejeforældrenes mulighed for at hjælpe børnene bedst muligt afhænger af, at plejefamilierne har de rette forudsætninger og rammer for at støtte børnenes trivsel og udvikling. Det er i Grønland kommunernes ansvar at sikre, at dette sker, og at de børn, der anbringes i en plejefamilie, har gode muligheder for at trives og udvikle sig i de rammer, som plejefamilien kan tilbyde. Derudover er det kommunernes ansvar løbende at sikre, at barnet er i trivsel og udvikler sig optimalt.

Denne undersøgelse har som følge heraf fire delformål. Den skal:

1. kortlægge plejebørnenes karakteristika og behov
2. kortlægge plejeforældrenes kompetencer og oplevelse af livet som plejefamilie
3. kortlægge den kommunale praksis på plejefamilieområdet – herunder implementeringen af 2017-lovgivningen
4. komme med anbefalinger til udvikling af området.

Undersøgelsen fokuserer relativt snævert på det, der har med plejefamilieområdet at gøre og kommer derfor ikke ind på tilstødende områder som fx børn anbragt på døgninstitution eller den generelle praksis omkring håndtering af underretninger om børn. Døgninstitutionsområdet er dog tidligere beskrevet af VIVE i en rapport udgivet i 2020 (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020). Vi har således mulighed for at trække på både data og analyser fra denne rapport, i det omfang disse resultater skønnes relevante for plejefamilieområdet.

1.2 Rapportens struktur

Resten af indledningskapitlet giver en introduktion til plejefamilieområdet ved først at beskrive plejefamiliens særlige rolle i den grønlandske familiekultur og de forskellige former for plejefamilier, der eksisterer i det grønlandske samfund. Dernæst beskrives en tidligere kortlægning af plejefamilieområdet, der blev gennemført i 2012, og det grønlandsk-danske samarbejde på børneområdet, der løber sideløbende med denne undersøgelse. Endelig afsluttes kapitlet med en beskrivelse af den nuværende lovgivning på området.

Kapitel 2 beskriver rapportens kvantitative og kvalitative datagrundlag, der består af eksisterende dokumenter, kommunale registreringer, spørgeskemadata og kvalitative interviews.

Kapitel 3 beskriver børnene i de grønlandske plejefamilier. Her er der fokus på årsagerne til, at børnene anbringes, på børnenes anbringelsesforløb, på deres relationer til den biologiske familie og til plejefamilien, på deres adfærd og trivsel samt på deres skolegang.

I kapitel 4 er der fokus på plejeforældrenes kompetencer, familiesituation, opvækst samt oplevelse af egne styrker og vanskeligheder i arbejdet med børnene.

Kapitel 5 fokuserer på kommunernes implementering af lovgivningen på området samt på, hvordan plejefamilier samt kommunale ledere og sagsbehandlere oplever, at den nuværende praksis fungerer i forhold til at sikre barnets trivsel og udvikling og understøtte plejefamilierne. Her ses der på rekruttering og godkendelse af nye plejefamilier, uddannelse og rådgivning af plejefamilier, udarbejdelse af socialfaglige undersøgelser og handleplaner, godkendelse og opstart ved nye anbringelser, løbende tilsyn og opdatering af børnenes handleplaner, plejeforældrenes mulighed for aflastning, supervision og støtte samt generel kommunikation mellem plejefamilierne og kommunens sagsbehandlere og familieplejekonsulenter.

Det afsluttende kapitel 6 indeholder VIVEs anbefalinger til udviklingen af området, der bygger på undersøgelsens analyser, på tidligere anbefalinger af området og VIVEs vurdering af, hvad der er muligt at gennemføre på kort og lidt længere sigt.

1.3 Plejefamilien i det grønlandske samfund

Plejefamilieområdet i Grønland er indlejret i en kollektivistisk familiekultur, hvor barnets omsorgspersoner i mange familier defineres bredere end den afgrænsede kernefamilie. Dette medfører en tradition for at brede ansvaret for børns opvækst ud på den udvidede familie og lokalområdet i øvrigt og betyder, at mange grønlandere har erfaring med at bo hos andre end deres biologiske forældre i kortere eller længere perioder af deres barndom (Nuttall, 2000; Elixhauser, 2018).

Denne kollektivistiske familiekultur er også baggrund for en tradition for at give børn til andre (gavebørn), hvis man enten ikke selv har mulighed for at tage sig af dem, eller fordi man gerne vil hjælpe et barnløst par med at få et barn. Der eksisterer således en uformel og privat praksis, hvor de, der har forældremyndigheden over et barn, selv aftaler med en anden familie, at de får barnet i pleje. Disse plejeanbringelser kan være kortvarige – fx i forbindelse med uddannelse eller midlertidige utilstrækkelige boligforhold – eller de kan blive permanente og glide over i en egentlig adoption. I Grønland kaldes disse private aftaler om plejeanbringelse ”privat arrangerede plejeforhold”.

Som i de fleste andre lande er der også offentlige anbringelser, hvor kommunerne for at sikre et barns trivsel og udvikling anbringer et barn i pleje hos en plejefamilie, der modtager et vederlag for at tage sig af barnet. Disse udgør størstedelen af de plejefamilieanbringelser, som vi gennem kommunerne har kendskab til. I de offentlige anbringelser skal kommunerne sikre, at plejefamilierne har de rette forudsætninger for at tage sig af barnet, og de skal løbende sikre, at barnet har mulighed for at udvikle sig bedst muligt i plejefamilien, eller at barnet hjemgives til de biologiske forældre, hvis disse får de rette forudsætninger for at tage sig af børnene.

Blandt de offentlige plejefamilier skelner man mellem tre typer af plejefamilier. Der er netværksplejefamilier, der typisk er plejefamilier for et nært beslægtet barn, og almindelige kommunale plejefamilier, der modtager børn, som de ikke er i familie med. Reglerne for de to typer af plejefamilier er i øvrigt næsten de samme, idet begge skal godkendes, og begge har ret og pligt til at deltage i plejefamilieuddannelse samt ret til vederlag. I modsætning til den tredje plejefamilietype, professionelle plejefamilier, stilles der ikke krav om, at netværksplejefamilien og den kommunale plejefamilie på forhånd har en relevant uddannelse som fx pædagog eller

lærer, ligesom der ikke stilles krav om, at en af plejeforældrene opgiver eventuelt andet arbejde. Disse krav gør sig gældende i forhold til de professionelle plejefamilier, der ansættes efter overenskomst og modtager en plejeløn (se uddybende beskrivelse af plejefamilietyper i det følgende afsnit om lovgivningen på området). Både de almindelige kommunale plejefamilier og de professionelle plejefamilier kan fungere som varigt anbringelsessted samt som aflastnings- og akutanbringelsessted. Nogle har kun en af disse funktioner, mens andre har alle tre funktioner samtidig.

I kommunernes opgørelser over aktuelle familieplejeanbringelser skelnes der ikke mellem almindelige kommunale plejeanbringelser og netværksplejeanbringelser. I alt er 366 0-23-årige børn og unge ifølge de kommunale opgørelser anbragt i en offentlig plejefamilie – heraf 334 i aldersgruppen 0-17 år.

Antallet af private plejeforhold er usikkert, da det ikke altid når frem til kommunalbestyrelsens kendskab. I de tal, vi har modtaget fra kommunerne, indgår der 84 privat arrangerede plejeforhold. Dertil kommer et lidt usikkert estimat fra Kujalleq Kommune på 12-30 privat arrangerede plejeforhold, som ikke indgår i denne rapport's datagrundlag.

Ud over anbringelse i plejefamilie anbringer de grønlandske kommuner også relativt mange børn og unge på en af de 22 døgninstitutioner, der er i landet. Ved årsskiftet 2019 var der i alt anbragt ca. 317 børn og unge på en døgninstitution for børn og unge i Grønland – heraf 283 0-17-årige.

I alt anslås det således, at ca. 767 0-23-årige børn og unge bor hos andre end deres forældre. Ser vi bort fra unge over 18 og bort fra de privat arrangerede plejeforhold, har kommunerne i alt anbragt 617 0-17-årige børn og unge hos andre end deres forældre. Det udgør ca. 4,5 % af de 13.790 grønlandske 0-17-årige børn (Grønlands Statistik, 2021).

1.4 Tidligere kortlægning af plejefamilieområdet i Grønland

Plejefamilieområdet i Grønland er tidligere kortlagt af Deloitte i 2012. I denne kortlægning fremhæves for det første et behov for at styrke organiseringen og systematiseringen af området, så kvaliteten i sagsbehandlingen generelt kan øges, og således at kommunernes sagsbehandling og tilbud kan ensartes på tværs af kommunerne og på tværs af byerne inden for de enkelte kommuner. Deloitte anbefaler bl.a. at etablere et dialogforum mellem kommunerne og Selvstyret, og at der både i Selvstyret og i kommunerne udarbejdes strategier for rekruttering, fastholdelse og kompetenceløft af sagsbehandlere og familieplejekonsulenter i kommunerne. Endvidere anbefaler Deloitte, at der fra centralt hold udarbejdes skabeloner for udredning og handleplaner, og at de kommunale medarbejdere uddannes i at gennemføre udredninger. Derudover anbefaler rapporten et styrket tilsyn med plejefamilierne.

Rapporten peger endvidere på vigtigheden af at styrke forebyggelsesområdet, så de kommunale familiecentre kan få en større bredde og systematik i deres tilbud til udsatte børn, unge og familier, og den anbefaler, at man i de tilfælde, hvor en anbringelse er nødvendig, griber tidligere ind, så man undgår, at børnene er meget skadede, når de anbringes uden for hjemmet. Derudover anbefaler Deloitte, at børnenes situation og behov i højere grad kommer i fokus i anbringelserne, og at man sikrer, at barnet som supplement til anbringelsen i plejefamilien også tilbydes relevante tilbud om fx kontaktperson eller psykologsamtaler.

I forhold til plejeforældrene viser Deloitte (2012), at det, til trods for at relativt mange familier påtager sig opgaven som plejefamilie, er vanskeligt at rekruttere det nødvendige antal familier, og at de eksisterende plejefamilier har behov for mere uddannelse, rådgivning og anerkendelse. Deloitte anbefaler derfor, at alle plejefamilier får mulighed for at deltage i lokale grundkurser suppleret med virtuelle kursustilbud. Derudover anbefaler rapporten at afsætte flere ressourcer til rådgivning af plejeforældrene, og at det offentlige system i højere grad bakker op om plejefamiliernes egne netværk. Derudover anbefales det at bistå plejeforældrene i at håndtere samarbejdet med de biologiske forældre.

I forhold til plejefamiliernes vilkår anbefaler rapporten, at man åbner op for, at professionelle plejefamilier kan ansættes efter flere forskellige overenskomster, og at man generelt hæver vederlaget, så plejefamilierne i højere grad kan få dækket deres omkostninger (Deloitte, 2012).

1.5 Det grønlandsk-danske samarbejde på børneområdet

Danske og grønlandske myndigheder har gennem årene løbende haft samarbejde vedrørende området for socialt udsatte børn og unge i Grønland. De seneste år har der bl.a. været nedsat en grønlandsk-dansk tværgående arbejdsgruppe, der skulle komme med løsningsforslag til at styrke indsatsen på området, hvilket har udmøntet sig i en rapport med 16 anbefalinger til målrettede initiativer, hvoraf de 10 er forankret på børne- og ungeområdet og de resterende på justitsområdet (Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet & Naalakkersuisut, 2020).

Anbringelsesområdet er ikke dybdegående behandlet af arbejdsgruppen, idet man afventede VIVEs undersøgelser af dels døgninstitutionsområdet og plejefamilieområdet. Rapporten beskæftiger sig dog en del med sagsbehandlingen og det forebyggende arbejde på børneområdet, hvilket også er relevant for plejefamilieområdet. Den danske socialstyrelses rolle i dette arbejde er at yde socialfaglig og metodisk sparring og rådgivning til Socialstyrelsen i Grønland og Departementet for Sociale Børn, Unge, Familie og Justitsområdet i forhold til henholdsvis gennemførelsen af initiativer på området samt opfølgning på udvalgte kriterier og indikatorer. Konkret yder den danske socialstyrelse sparring og rådgivning i forhold til fem initiativer, som omhandler styrkelse af forældrekompetencer i udsatte familier; styrkelse af det tværfaglige samarbejde mellem kommunale sagsbehandlere og sundhedsplejersker/jordemødre; understøttelse af sagsbehandlingsområdet; overblik over eksisterende opkvalificerings- og kompetenceudviklingsforløb på det sociale børne- og ungeområde samt målretning af familiecentrenes indsats til udsatte børn og unge og deres familier.

Der er i alt bevilliget ca. 80 mio. kr. på den danske finanslov og 20 mio. kr. på den grønlandske finanslov til initiativer på børneområdet i perioden 2020-2023. Det er Grønlands Selvstyre, som har ansvaret for implementering og drift af den styrkede indsats, som i vidt omfang foregår i kommunerne (Finansministeriet, 2020; Naalakkersuisut, 2020; Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet & Naalakkersuisut, 2020).

1.6 Den nuværende lovgivning for plejefamilieområdet

I dette afsnit beskrives områdets aktuelle lovgrundlag. Dette hidrører primært fra det store lovkompleks vedrørende støtte til børn, som blev vedtaget i 2017, dvs. konkret inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017 om støtte til børn. I enkelte tilfælde refereres også til de medfølgende bemærkninger til den omtalte inatsisartutlov samt gældende uddybende bekendtgørelser nr. 13 af 10. oktober 2019 (plejefamiliebekendtgørelsen) og nr. 22 af juni 2020 om tilsyn med det

sociale område (tilsynsbekendtgørelsen) samt cirkulære nr. 293 om gældende kontantydelse pr. 1. januar 2021 (takstcirkulæret). Lovgivningen er relevant som grundlag for hele analysen, men primært i forhold til kommunernes nuværende praksis i kapitel 5. Der vil ikke være tale om en gennemgang af alle inatsisartutlovens 62 paragraffer, men om en omtale af de dele af loven, som er vurderet særligt relevante i forbindelse med børn og unges placering i plejefamilier.

I Bilag 1 er givet en gennemgang af udviklingen af regelgrundlaget med start i 2003 og med en sortering af de forskellige regelsæt i 4 delperioder.

1.6.1 Indledende formålsbestemmelser mv. i lovgrundlaget

I inatsisartutlovens indledende tekst og bestemmelser om støtte til børn og unge under 18 år med ophold i Grønland¹ understreges, at støtte i henhold til inatsisartutloven er at sikre børns rettigheder samt sikre, at børn, der er socialt udsatte eller har særlige behov, får samme muligheder som deres jævnaldrende for personlig udvikling, trivsel og sundhed og et selvstændigt voksenliv (§ 1, stk. 1).

Lovgivningen fastlægger en klar ansvarsfordeling i forvaltningen af området, dvs. primært kommunernes socialforvaltning, som på den ene side får frihed til at tilbyde den bedste lokale støtte til det enkelte barn, men på den anden side bliver underlagt medfølgende pligter (jf. bemærkningerne til inatsisartutloven).

I inatsisartutlovens indledning slås det således fast, at kommunalbestyrelsen skal være aktiv og opsøgende, yde støtte så tidligt som muligt samt bl.a. udforme en sammenhængende børne- og ungepolitik, som offentliggøres og revideres med mellemrum (§ 3, stk. 3).

1.6.2 Underretninger – fremkomst og handlepligt

En anbringelse af et barn uden for hjemmet kan være – men er selvsagt ikke altid – foranlediget af en underretning vedrørende det pågældende barn. Underretninger til kommunalbestyrelsen om børn, der lever under forhold, der indebærer fare for barnets trivsel, sundhed eller udvikling (jf. inatsisartutlovens kapitel 5) påhviler enhver borger, men er dog i skærpet omfang for bl.a. kommunalt ansatte i social-, skole- eller sundhedssektoren, jf. §§ 15 og 16. Hvis en udsat familie flytter mellem kommunerne, har kommunerne pligt til indbyrdes at underrette hinanden (§ 17).

Naalakkersuisut – i praksis Socialstyrelsen – pålægges i den forbindelse at oprette et landsdækkende indberetningssystem (§ 18). For kommunalbestyrelserne indebærer loven pligt til inden for en uge at beslutte, om der er grundlag for at igangsætte en socialfaglig undersøgelse, der i så fald skal iværksættes snarest og senest 2 uger efter modtagelsen af underretningen. Hvis kommunalbestyrelsen fra underretningen eller af egen drift får mistanke om vanrøgt, vold eller seksuelle overgreb, skal den socialfaglige undersøgelse og foreløbige støtte straks og inden 24 timer iværksættes. Samtidig skal politiet også underrettes.

1.6.3 Fremskaffelse af attester

Kommunalbestyrelsen har pligt til at indhente børneattest og straffeattest for de personer på 15 år og derover, som findes i den husstand, hvortil der evt. skal udstedes en plejefamilietilla-

---

¹ Der er også bestemmelser i loven om efterværn for unge i alderen 18 til 23 år.

delse (inatsisartutlovens § 37, stk. 7 samt plejefamiliebekendtgørelsen § 5, stk. 5, jf. også senere om plejetilladelser). Attester er ikke et krav ved indledningen af en privat arrangeret plejebringelse, men bliver det, når og hvis der skal udstedes en plejefamilietilladelse.

1.6.4 Socialfaglig undersøgelse og børnesamtale

Ved behov for særlig støtte til et barn, fx plejebringelse, skal der iværksættes en socialfaglig undersøgelse, der skal være skånsom og ikke mere omfattende, end behovet tilsiger. Samtidig udgør den socialfaglige undersøgelse hele grundlaget for sagsbehandlingen. Undersøgelsen skal resultere i en handleplan, jf. nedenfor.

Den socialfaglige undersøgelse (og handleplanen) skal foreligge, inden der træffes beslutning om eventuel anbringelse i plejefamilie og udstedelse af plejefamilietilladelse (§ 27, stk. 1 og 2 og § 28, stk. 3). Inatsisartutloven bemærker dog, at der kan blive tale om anbringelse, sideløbende med at undersøgelsen foretages, hvis barnets behov ikke kan afvente den socialfaglige undersøgelse (og handlingsplan), jf. § 27, stk. 3 og § 28, stk. 4.

Det følger endvidere af inatsisartutloven (§ 43), at der i udgangspunktet skal finde en børnesamtale sted med barnet, inden en afgørelse træffes om støtteforanstaltning eller om dennes ophør. Barnet kan i den forbindelse tilbydes en børnebisidder (§ 44). Den nuværende bisidderordning, Najorti, udbydes af Grønlandske Børn i 14 af de grønlandske byer.

1.6.5 Handleplan og plejefamiliens forberedelse på plejeopgaven

Der skal ved siden af den socialfaglige undersøgelse også udarbejdes en skriftlig handleplan ved anbringelser i plejefamilie (§§ 27 og 28, stk. 1 og 2 samt stk. 3). Dette gælder ligeledes, hvor en privat anbringelse overgår til netværksanbringelse. Handleplanen, jf. § 46, skal angive formålet med foranstaltningen, de konkrete mål for trivsel og udvikling, hvilke tiltag, man vil iværksætte for at nå målene, samt varighed af støtten.

Handleplanen skal udleveres til de kommunalt arrangerede plejefamilier (§ 38) forud for anbringelsen som et led i forberedelsen af plejefamilien på den kommende opgave. Det er tænkt som et led i forberedelsen af plejefamilien på den kommende opgave. Det følger således af inatsisartutlovens § 38, at kommunalbestyrelsen skal sikre, at de kommunalt arrangerede plejefamilier er sat grundigt ind i plejeopgaven for hvert enkelt barn forud for anbringelsen. Handleplanen skal også foreligge før beslutning om iværksættelse af forskellige støtteforanstaltninger i forhold til barnet og familie (§ 46). Selvom handleplanen så vidt muligt skal foreligge, før anbringelsen træder i kraft, kan handleplanen, jf. ovenfor, udarbejdes sideløbende med anbringelsen med henvisning til barnets akutte behov for støtte. Handleplanen skal opdateres hvert år, jf. § 47.

1.6.6 Forskellige kategorier af plejebringelser

Inden vi ser på bestemmelserne om godkendelse af plejefamilier er det relevant at beskrive reglerne for forskellige typer af plejebringelser.

I tabellen er for oversigtlighedens skyld nævnt nogle af omstændigheder og regler, der gælder i forbindelse med anbringelsestyperne.

Tabel 1.1 Oversigt over anbringelsestyper og aspekter herved, 2021.

Type → Aspekt ↓	Privat arrangeret plejefamilie	Almindelig plejefamilie		Professionel plejefamilie
		Netværksplejefamilie	Kommunalt arrangeret plejefamilie	
Barnet er anbragt	Nej	Ja	Ja	Ja
Støtteforanstaltning	Nej	Ja	Ja	Ja
Krav om plejefamilietilladelse	Nej	Ja	Ja	Ja
Krav om plejetilladelse	Efter 3 måneder	Ja	Ja	Ja
Personrettet tilsyn	Efter 3 måneder	Ja	Ja	Ja
Driftsorienteret tilsyn	Ja	Ja	Ja	Ja
Ret til vederlag	Nej	Ja	Ja	Nej
Ret til løn	Nej	Nej	Nej	Ja
Krav om grundkursus	Nej, ingen plejefamilietilladelse	Ja	Ja	Ja
Krav om efteruddannelse	Nej	Ja	Ja	Ja
Krav om børnesamtale	Nej, ikke støtte	Ja, i forbindelse med sag om støtte	Ja, i forbindelse med sag om støtte	Ja, i forbindelse med sag om støtte
Krav om socialfaglig undersøgelse	Nej, ikke støtte	Ja, hvis behov for særlig støtte	Ja, hvis behov for særlig støtte	Ja, hvis behov for særlig støtte
Krav om handleplan	Nej, ikke støtte	Ja, inden afgørelse om anbringelse	Ja, inden afgørelse om anbringelse	Ja, inden afgørelse om anbringelse

Anm.: Baseret på inatsisartutlov og bekendtgørelser nævnt i teksten.

Kilde: Udarbejdet på baggrund af en mere omfattende tabel modtaget fra specialkonsulent Betina Danielsen, Departementet for Børn, Unge, Familier og Justitsområdet, juni 2021.

1.6.6.1 Privat arrangeret familiepleje

Hvis en indehaver af forældremyndighed lader et barn bo hos en anden end forældremyndighedsindehaveren, er der tale om en privat arrangeret familiepleje (§ 39). En sådan familiepleje må dog ikke forløbe ud over 3 måneder inden for en periode på 12 sammenhængende måneder uden en plejetilladelse fra kommunalbestyrelsen (jf. nedenfor). Hvis der efter de 3 måneder udstedes en plejetilladelse, kan det privat arrangerede plejeforhold overgå til en netværksanbringelse, men dette er ikke juridisk påkrævet, og forholdet kan således fortsætte som en privat arrangeret familiepleje. Så længe der er tale om en privat arrangeret plejefamilie, er barnet ikke juridisk set anbragt, og der er ikke tale om en støtteforanstaltning efter inatsisartutlov om støtte til børn. Kommunen har dog en tilsynsforpligtelse i forhold til familien. Et privat arrangeret familieplejeforhold giver ikke ret til vederlag (§ 39, stk. 1).

1.6.6.2 Netværksanbringelse

I en netværksanbringelse varetager plejefamilien pleje og omsorg for det pågældende barn i kraft af den personlige relation til barnet, men er en kommunal anbringelse i den forstand, at kommunen ved udstedelse af plejetilladelse har vurderet og godkendt familien til at kunne have et barn anbragt. I kraft af dette sidstnævnte skal der også ved netværksanbringelse betales

plejevederlag til familien (takstcirkulærets § 11) samt kost-, lomme- og tøjpenge, jf. takstcirkulærets § 19. Reglerne er i øvrigt de samme som for almindelig kommunal familiepleje, jf. det følgende.

1.6.6.3 Almindelig kommunal familiepleje

I en almindelig kommunal plejefamilie varetages omsorg og pleje i familiens eget hjem (plejefamiliebekendtgørelsen § 2), og anbringelsen er arrangeret af kommunen (§ 37). Den almindelige kommunale plejefamilie og det konkrete plejeforhold skal godkendes af kommunen. Der er ikke specifikke krav til formel uddannelse og heller ikke krav om, at plejeforældrene skal opgive deres beskæftigelse for at blive plejefamilie. Plejeforældrene har ret og pligt til at deltage i en plejefamiliegrunduddannelse i forbindelse med godkendelsen samt mulighed for at deltage i relevant efteruddannelse for plejefamilier. Kommunalbestyrelsen skal føre et personrettet tilsyn med barnet og et driftsmæssigt tilsyn med plejefamilien.

I inatsisartutloven er også nævnt muligheden for regelfastsættelse vedrørende plejefamilieforhold, der er etableret med adoption for øje (§ 37, stk. 7, nr. 7). Det fremgår af lovbemærkningerne til 2017-loven, at sådanne plejefamilier indgår i de kommunalt arrangerede plejefamilier, men hvor plejefamilien selv betaler for barnets fulde forsørgelse. Selve plejeforholdet ophører, når adoptionen er gennemført. Hvis ansøgningen om adoption ikke imødekommes, fortsætter forholdet som et almindeligt plejefamilieforhold med sædvanlig honorering herfor.

1.6.6.4 Professionel plejefamilie

Endelig er der tale om en professionel plejefamilie, når mindst én af plejeforældrene har en socialfaglig baggrund eller anden relevant baggrund, og hvor denne kun i begrænset omfang kan have anden erhvervsbeskæftigelse (plejefamiliebekendtgørelsens § 3). Også denne type familiepleje er arrangeret af kommunen (§ 37).

Betaling til denne type familier omtales som en løn/aflønning, jf. takstcirkulærets § 10 og plejefamiliebekendtgørelse § 22, og der kan til grundlønnen ydes tillæg. Den professionelle plejefamilie er således at betragte som en ansættelse.

1.6.7 Vederlag

Kommunale plejefamilier modtager i dag et vederlag på 5.134 kr. pr. måned. Det er fra 2003 reguleret op, jf. tabellen, med 25 % i 2009, 22 % i 2018 og herefter med omkring 1 % i såvel 2019 som 2020. Set over den betragtede årrække er det en stigning på 2-3 % om året, og for hele perioden er vederlagstaksten steget knap 10 % mere end forbrugerpristallet, dvs. at der er foregået en moderat real stigning i vederlagstaksten. Der kan især observeres stigninger fra 2018.

Tabel 1.2 Vederlag vedrørende familiepleje, udvalgte nøglesatser, 2007-2020.

Gældende fra dato	1. febr. 2003	1. nov. 2007	1. jan. 2009	1. jan. 2012	1. jan. 2015	1. jan. 2016	1. jan. 2017	1. jan. 2018	1. jan. 2019	1. sept. 2020
Alm. plejevederlag kr. pr. måned	3.298	3.298	4.123	4.123	4.123	4.123	4.123	5.028	5.068	5.134
Indeks 1. februar 2003 = 100	100	100	125	125	125	125	125	152	154	156
Mulighed for forhøjelse (%)		50/100	50/100	50/100	50/100	50/100	50/100	50/100	50/100	op til 700%
Vederlag v. akut anbringelse kr. pr. døgn	330	330	330	330	330	330	330	478	482	488
Indeks 1. februar 2003 = 100	100	100	100	100	100	100	100	145	146	148
Vederlag prof. plejefamilier (kr.)		over- ensk.	over- ensk.	over- ensk.	over- ensk.	over- ensk.	over- ensk.	over- ensk.	21.608	21.608
Forbrugerpristal jan. 2003 = 100	100	109	120	130	136	137	138	138	139	143

Anm.: Vederlag for professionelle plejefamilier i 2019 og 2020 er grundlønningen pr. måned.

Kilde: Cirkulærer nr. 245, 255, 259, 272, 280, 281, 294, 287, 288, 292, 292 om gældende sociale kontantydelse (takstcirkulærer) samt bekendtgørelser nr. 32 af 14/12-1006, 8/11-2007 og 13 af 10/10-2019.

Grønlands Statistik marts 2021 PRDPRISF.

De almindelige plejefamilier kan modtage vederlag pr. døgn på i dag 488 kr. ved akut anbringelse i op til 30 døgn. Dette vederlag er reguleret op med ca. 45 % i 2018, så det nu i 2020 er steget knap 4 procentpoint mere end forbrugerprisudviklingen siden 2003.

Den professionelle plejefamilie bliver derudover aflønnet efter overenskomsten. I de seneste års takstcirkulærer udgjorde den månedlige grundløn 21.608 kr., hvis den professionelle plejefamilie har ét barn. Ved to eller flere børn modtager de professionelle plejefamilier 16.540 kr. pr. barn.

Endelig er det også væsentligt, at kommunen (kommunalbestyrelsen) kan tildele et forhøjet månedligt plejevederlag, hvor der i plejesituationen stilles krav om en ekstraordinær indsats med hensyn til pædagogik og omsorg. Denne forhøjelse tildeles ifølge bekendtgørelsen efter en konkret vurdering og altså ikke automatisk. Forhøjelsen kunne indtil 2020 udgøre 50 % eller 100 % oveni det normale plejevederlag pr. måned, men kan nu udgøre op til syv gange grundvederlaget.

Da undersøgelsens data blev indsamlet, var muligheden for at tildele mere end 100 % ekstra vederlag kun lige vedtaget, og derfor ser vi ingen ikke-professionelle plejefamilier i vores data, der modtager mere end dobbelt vederlag.

Derudover var der på undersøgelsestidspunktet ikke udarbejdet kriterier for tildeling af det mere differentierede vederlag, hvilket for de kommunale aktører, som vi talte med, gjorde det vanskeligt at arbejde med det differentierede vederlag. Sideløbende med undersøgelsen er der dog arbejdet på en vejledning, der tager udgangspunkt i danske KL's vederlagsmodel og specificerer sammenhængen mellem barnets støttebehov, krav til plejefamilien og vejledende honorering (Naalakkersuisut, 2021; Kommunernes Landsforening, 2019). Denne rapport har ikke haft mulighed for at analysere, hvorvidt vejledningen og KL's vederlagsmodel kan fungere i den grønlandske kontekst.

1.6.8 Plejetilladelser

Det er en central del af sagsbehandlingen vedrørende plejeanbringelser, at der fra kommunalbestyrelsen udstedes en plejefamilietilladelse. Kravet om godkendelse gælder for både den almindelige plejeanbringelse, herunder netværksanbringelsen, og den professionelle plejefamilie (§ 37, stk. 2 og 3), samt desuden ved privat arrangeret familiepleje ud over 3 måneder, som angivet tidligere (§ 39, stk. 2). Ud over plejefamilietilladelsen skal kommunalbestyrelsen udstede plejetilladelse for hvert enkelt barn forud for anbringelsen (§ 37, stk. 6). Kravene til at opnå godkendelsen er udførligt nævnt i plejefamiliebekendtgørelsen § 5, stk. 2.

Med plejetilladelsen markeres kommunalbestyrelsens ansvar for barnets anbringelse, og plejetilladelsen danner også udgangspunkt for kommunens tilsyn med netværksanbringelserne (§ 39, stk. 4). Kommunen skal endvidere tilbagekalde plejetilladelsen til den almindelige eller professionelle plejefamilie, hvis betingelserne for tilladelsen ikke mere er til stede (plejefamiliebekendtgørelse §§ 8-10 samt 15).

1.6.9 Tilsyn

Det følger af inatsisartutloven (§§ 9-11), at Selvstyret skal føre et centralt tilsyn med kommunalbestyrelsernes forvaltning og administration af bl.a. plejefamilieområdet. Den nærmere virksomhed for det centrale tilsyn (tilsynsenheden) er beskrevet i flere detaljer i inatsisartutloven samt i tilsynsbekendtgørelsen.

Kommunen og dens ansatte har et generelt tilsyn med alle børn i kommunen. Men for kommunalbestyrelsen gælder derudover, at der for det første skal føres et personrettet tilsyn med de anbragte børn. Dette gælder såvel de kommunalt arrangerede som privat arrangerede samt netværksplejefamilier. Tilsynet skal udføres 2 gange årligt og bl.a. sikre, at den udstedte handlingsplan følges, og at støtten er tilstrækkelig og hensigtsmæssig (tilsynsbekendtgørelsen § 11).

For det andet skal kommunalbestyrelsen én gang årligt føre et driftsorienteret tilsyn med de familier, hvortil der er udstedt plejetilladelser og plejefamilietilladelser (tilsynsbekendtgørelsen § 15). Via dette tilsyn skal det bl.a. sikres, at plejefamilierne fortsat opfylder betingelserne for de udstedte plejetilladelser.

1.6.10 Uddannelse af plejefamilier

Plejefamilier skal, hvad enten der er tale om netværksplejefamilier, almindelige kommunalt arrangerede plejefamilier eller professionelle plejefamilier, gennemføre et grundkursus i at være plejefamilie. Der skal være tale om et kursus, som Socialstyrelsen udbyder eller har godkendt (plejefamiliebekendtgørelse § 16).

Til de familier, hvortil der er udstedt plejefamilietilladelser, skal kommunerne endvidere tilbyde efteruddannelse, som plejefamilien er forpligtet til at deltage i (plejefamiliebekendtgørelse § 17). Indholdet af de senere års uddannelses tilbud til plejefamilier er beskrevet i nedenstående afsnit.

1.7 Selvstyrets uddannelses tilbud til plejefamilier

1.7.1 Fairstarts modulopbyggede uddannelses tilbud

Selvstyret har de senere år samarbejdet med organisationen Fairstart om et modulopbygget uddannelses tilbud til plejefamilier, der allerede har fået børn i pleje, men også fungerer introducerende til opgaven. Uddannelsen af plejefamilierne gennemføres lokalt af plejefamilieinstruktører. Plejefamilieinstruktørerne uddannes via et online-kursus, sideløbende med at de selv underviser, så der både sker en kapacitetsopbygning hos plejefamilierne og hos sagsbehandlere og familieplejeinstruktører. Hensigten er, at instruktørerne efterfølgende selv kan uddanne nye hold af plejefamilier. Undervisningsforløbet består af 8 moduler af 4 timers varighed i en 6-måneders periode. Mellem hvert modul er der indlagt praktiske øvelser, som plejefamilierne skal lave med deres plejebørn.

I løbet af uddannelsesforløbet arbejdes der med følgende emner:

- Aktivering af egne livserfaringer som ressource i arbejdet med plejebørn
- Overgangen fra familie til plejefamilie
- Mentalisering, tilknytning og etablering af tryghed hos børn
- Håndtering af udsatte børns følelser af afvisning, vrede, mistro og angst
- Skabelse af rammer og ritualer i dagligdagen
- Inddragelse af børn og selvstændiggørelse af børn
- At hjælpe børn med at håndtere adskillelse og tab
- Samarbejde med biologiske forældre og netværk
- Identitetsdannelse hos børn, der er splittet mellem flere hjem og kulturer
- Håndtering af teenagere – overgang til voksenlivet
- Samarbejde med myndighederne
- Samarbejde med skole og daginstitution.

Ud over at tilføre plejefamilierne viden og redskaber er hensigten, at kursusforløbet skal bidrage til netværksopbygning mellem plejefamilierne i lokalområdet. Instruktørerne undervises på dansk, mens undervisningsmaterialet findes på dansk og grønlandsk. Plejefamilierne undervises primært på grønlandsk (Fairstart, 2021).

Kursusforløbet har mellem september 2019 og maj 2020 kørt i følgende byer: Qaqortoq, Nanortalik, Nuuk, Tasiilaq, Sisimiut, Maniitsoq, Aasiaat, Qasigiannuguit, Ilulissat og Upernavik. I alt er der uddannet 17 instruktører, der har trænet 56 plejefamilier, hvilket svarer til ca. en fjerdedel af de nuværende plejefamilier.

1.7.2 KRITH-modellen

Tidligere (2018-2019) tilbød den grønlandske socialstyrelse et 4-dages grundkursus efter KRITH-modellen. KRITH står for:

- **K**ompetencer
- **R**essourcer og relationer
- **I**nddragelse
- **T**illid, trivsel og tilknytning
- **H**verdagsliv.

Indholdet af KRITH-kurset ligner Fairstarts kursusindhold. Der er fx fokus på plejefamiliens generelle opgaver, på børn og unges identitet, relationer, trivsel og udvikling, på betydningen af stabilitet og sammenhæng i børnenes hverdag og på, hvordan omsorgssvigt viser sig hos børnene. Derudover er der fokus på samarbejdet med de biologiske forældre, skole og dagtilbud og samarbejdet med kommunen.

Undervisningen efter KRITH-modellen er, ifølge de plejefamilier vi har talt med, blevet gennemført henover 4 sammenhængende dage, og man har i flere tilfælde valgt at samle plejefamilier fra flere byer og kommuner i en by fremfor at undervise dem lokalt for at opnå et tilstrækkeligt antal deltagere og for at undgå, at der skulle gå for lang tid mellem, at kurset blev udbudt. Det kunne dog gøre det vanskeligere for plejeforældrene at få deltagelsen til at passe sammen med arbejds- og familieforpligtelser.

2 Data og metoder i undersøgelsen

Kortlægningen af plejefamilieområdet bygger på kvantitative og kvalitative data, der samlet set dækker alle 5 kommuner og repræsenterer såvel mindre byer og bygder, større byer og hovedstaden. Det drejer sig om kommunale registreringer af den samlede gruppe af plejefamilier, et spørgeskema, som plejeforældrene er blevet bedt om at udfylde, interviews med kommunale ledere og sagsbehandlere, interviews med ansatte i Socialstyrelsen samt interviews med plejeforældre og unge 15-28-årige, der er eller har været i pleje i en plejefamilie.

Derudover har vi brugt data fra Grønlands Statistik om bosætningsmønstrene i den samlede befolkning i kommunerne i 2020 samt data fra takstcirkulæret om udviklingen i vederlag til plejefamilier.

2.1 Kvantitative data

2.1.1 Kommunale registreringer

Indledningsvis bad vi de fem kommuner om at lave en samlet liste over de børn, der ved årsskiftet 2019-2020 boede i en plejefamilie. Vi bad dem om at anføre plejebørnenes navne, plejeforældrenes navne, den kommune og by, som plejeforældrene bor i, barnets alder og køn, e-mailadresse og telefonnummer på plejeforældrene, plejefamilietype, størrelsen på vederlaget, og hvor lang tid, barnet havde været anbragt i plejefamilien. En del af kommunerne havde ikke i forvejen udarbejdet fælles oversigter over deres plejefamilier, så de måtte først indhente oplysningerne fra de enkelte byer i kommunen. Det lykkedes at få en relativt komplet oversigt over de kommunalt anbragte plejebørn og en delvis oversigt over de privat arrangerede plejebørn. Listen indeholder for langt de fleste plejebørn angivelser af kommune, by, alder, køn og vederlag. For 80 % af plejeforældrene er der angivet et telefonnummer, og for halvdelen er der oplysninger om deres e-mailadresse.

I alt har vi modtaget oplysninger om 450 plejebørn, der ifølge kommunerne bor i 281 plejefamilier – heraf 214 kommunale/professionelle og 67 privat arrangerede plejefamilier.

Vi forventer, at der eksisterer et betydeligt mørketal af ikke-registrerede privat arrangerede plejeanbringelser, som vil bringe det samlede antal plejeanbringelser op.

2.1.2 Spørgeskema til plejeforældrene

2.1.2.1 Dataindsamlingen

På baggrund af kommunernes oplysninger om de enkelte plejebørn og plejeforældrenes kontaktoplysninger udsendte vi i efteråret 2020 et brev (mail) med oplysninger om undersøgelsen samt et link til et elektronisk spørgeskema til alle plejeforældre, som vi havde gyldige kontaktoplysninger på. Spørgeskemaet blev sat op i SurveyXact, der er godkendt til at håndtere personfølsomme oplysninger. Det indeholdt spørgsmål om plejeforældrenes egne forhold samt spørgsmål om hvert af de børn, de havde i pleje på daværende tidspunkt. Spørgeskemaet kunne besvares på dansk og grønlandsk.

Brevet blev først sendt til alle med e-mailadresser med to efterfølgende reminders til de, der ikke havde besvaret skemaet. Derefter blev et forkortet brev med link til yderligere oplysninger

udsendt via sms til de plejeforældrene, der ikke havde besvaret det spørgeskema, de havde modtaget pr. mail, samt til de plejeforældre, der ikke havde en gyldig e-mailadresse, men hvor der var angivet et mobiltelefonnummer. Efterfølgende blev der udsendt en reminder via sms til de, der ikke havde besvaret skemaet.

I alt blev spørgeskemaet udsendt til 229 plejeforældre (en i hver familie). Af disse har 84 har besvaret alle spørgsmål om plejefamiliernes egne forhold, mens 76 har besvaret spørgsmål om mindst et plejebarn. Da en stor del af plejeforældrene har besvaret spørgsmål på vegne af flere plejebørn, har vi opnået spørgeskemadata om i alt 131 børn. 31 % har udfyldt spørgeskemaet på dansk, mens 69 % har udfyldt skemaet på grønlandsk.

Tabel 2.1 viser, hvordan spørgeskemamaterialet adskiller sig fra de oplysninger om plejefamilier og plejebørn, som vi har modtaget fra kommunerne. Tabellen viser, at spørgeskemadatasættet indeholder data om privat arrangerede plejeforældre, men at disse er underrepræsenterede sammenlignet med kommunale og professionelle plejefamilier. Det skyldes især manglende kontaktoplysninger om denne gruppe.

Derudover ser vi, at 55 % af de kommunalt registrerede plejeforældre bor i mindre byer og bygder², 32 % bor i de større byer, Sisimiut, Ilulissat, Qaqortoq, Maniitsoq og Aasiaat, mens 13 % af plejeforældrene bor i Nuuk. I spørgeskemadatasættet udgør plejeforældre fra de mindre byer og bygder 41 %, hvilket altså er en underrepræsentation i forhold til deres reelle andel, men dog nok til, at disse plejeforældre kan få en vægtig stemme i undersøgelsen. Underrepræsentationen af de mindre byer og bygder skyldes især, at de privat arrangerede plejefamilier der udgør 28 % af plejefamilierne mod 17 % i de større byer og 13 % i Nuuk, og at det som beskrevet har været sværere at indhente kontaktoplysninger på de privat arrangerede plejefamilier.

Derudover ser vi, at spørgeskemadatasættet er en smule skævt i forhold til alderssammensætningen af børnene, idet de kommunale registreringer fx viser, at 7-12-årige børn udgør 34 % af børnene i plejefamilierne, mens de i spørgeskemadatasættet udgør 45 %. De 13-17-årige udgør omvendt 30 % af de kommunalt registrerede plejebørn, men i spørgeskemadatasættet udgør de kun 22 %. Disse aldersforskelle kan måske handle om, at de større børn flytter hyppigere, og at en del er placeret midlertidigt i en plejefamilie, mens de venter på at få plads på en døgninstitution. Endelig er en del af de ældste børn på efterskole og er derfor midlertidigt eller permanent flyttet væk fra plejefamilien på det tidspunkt, hvor plejefamilien modtager spørgeskemaet. Disse to forklaringer blev flere gange givet, når vi opsøgte plejeforældre med større børn med henblik på at interviewe plejeforældre og de store plejebørn.

---

² Alle andre byer og bygder end Nuuk, Sisimiut, Ilulissat, Qaqortoq, Maniitsoq og Aasiaat betegnes her som mindre byer og bygder.

Tabel 2.1 Forskelle mellem de kommunale registreringer af plejefamilier og spørgeskema-datasættet.

	Andel i de kommunale registreringer. Procent	Andel i spørgeskemaet. Procent
Kommunale og professionelle plejefamilier	77	94
Privat arrangerede plejefamilier	22	6
Plejeforældre fra mindre by/bygd	55	41
Plejeforældre fra større by	32	43
Plejeforældre fra Nuuk	13	16
0-6-årige børn	25	29
7-12-årige børn	34	45
13-17-årige børn	30	22
18-23-årige unge	11	5
Antal plejefamilier/plejebørn	281/450	84/126

Kilde: Kommunernes registre samt VIVEs spørgeskemaundersøgelser om børn i plejefamilier.

2.1.2.2 Indholdet af spørgeskemaet

Den del af spørgeskemaet, der omhandler plejeforældrenes egne forhold indeholder spørgsmål om:

- plejeforældrenes nuværende situation: uddannelse, beskæftigelse, civilstatus, antal hjemmeboende biologiske børn, antal plejebørn og boligforhold
- plejeforælderens oplevelse af eget familieliv: stabilitet i familielivet, økonomi, sygdom, tristhed, vrede og problemer med rusmidler
- plejeforældrenes opvækstforhold: tryghed, stabilitet, kærlighed, nærvær, sygdom, vold, afsavn og overgreb
- hvorvidt plejeforældrene eller disses egne børn har været anbragt uden for hjemmet
- om plejeforældrene oplever, at de kan hjælpe deres plejebørn med deres trivsel og med skolearbejdet, og om plejeforældrene oplever vanskeligheder med at samarbejde med barnets biologiske forældre
- plejeforældrenes erfaring (år) som plejefamilie.

De kommunale og professionelle plejefamilier bliver derudover spurgt om:

- Hvornår kommunen sidste gang har været på besøg i plejefamilien
- Om de har modtaget uddannelse og kurser i forbindelse med indsatsen som plejefamilie, hvilken type uddannelse, de har modtaget, og hvem der var ansvarlig for uddannelsen
- Om de har modtaget tilstrækkelig viden om deres plejebarn, da plejebarnet flyttede ind hos dem
- Om der findes en handleplan for barnet, der er opdateret inden for det seneste år
- Om plejeforældrene de seneste 6 måneder har modtaget støtte fra kommunen i form af supervision, støtte til akutte situationer, hjælp til forældresamarbejde, aflastningsophold for plejebarnet, møder i netværksgruppe
- Om plejebørnene de seneste 6 måneder har modtaget psykologhjælp eller støtte i skolen
- Om plejeforældrene oplever, at den hjælp og støtte, de og deres plejebarn modtager, er tilstrækkelig, og om de finder samarbejdet med kommunen tilfredsstillende

- Om størrelsen på deres samlede vederlag samt om de er tilfredse med størrelsen på vederlaget
- Om årsagerne til, at de valgte at blive plejefamilie, og om de vil anbefale andre at blive plejefamilie
- Endelig er der et åbent felt, hvor de selv kan uddybe de svar, de har givet undervejs i spørgeskemaet.

Den del af spørgeskemaet, der omhandler plejebørnene, er også udfyldt af plejeforældrene og indeholder for hvert plejebarn spørgsmål om:

- Plejeforælderens relation til plejebarnet, før barnet flyttede ind hos plejefamilien (om de er i familie, og om plejeforælderen kendte barnet, inden han/hun flyttede ind)
- Barnets alder og køn
- Hvor lang tid, barnet har boet i plejefamilien, og om barnet har været anbragt andre steder, før han/hun flyttede ind hos plejefamilien
- Barnets alder, da han/hun første gang blev anbragt
- Om barnet har fysiske eller psykiske helbredsproblemer eller handicap
- Hvor tit barnet har kontakt til forældre og søskende
- Om barnet går i daginstitution, skole eller er i praktik, og om fravær fra skole og praktik
- Om barnet har oplevet fysiske, seksuelle eller psykiske overgreb
- Barnets risikoadfærd (om det løber hjemmefra, brug af alkohol og hash, selvskade, selvmordstanker eller selvmordsforsøg, seksuelt grænseoverskridende adfærd)
- Årsagen til, at barnet er blevet anbragt uden for hjemmet.

SDQ-instrumentet til måling af børns adfærd og trivsel

Ud over ovennævnte spørgsmål anvender vi i spørgeskemaet forældreversionen af det internationalt anerkendte instrument "Strengths & Difficulties Questionnaire" (SDQ-instrumentet) til at afdække barnets adfærd. Instrumentet er oprindeligt udviklet af Robert Goodman og er sideløbende med undersøgelsen oversat til grønlandsk af den grønlandske socialstyrelse i samarbejde med Fairstart-organisationen og professor Ask Elklit fra Syddansk Universitet (<https://www.sdqinfo.org/py/sdqinfo/b3.py?language=Greenlandic>).

Instrumentet består af 25 spørgsmål, hvoraf 20 indgår i en samlet trivsels- og adfærdsskala, der går fra 0-40 point. Her betegner 0 en meget lille grad af adfærds- og trivselsproblemer, mens 40 betegner en meget høj grad af adfærds- og trivselsproblemer. Instrumentet kan desuden inddeles i 5 subskalaer, der måler henholdsvis barnets emotionelle vanskeligheder, barnets udadreagerende adfærdsvanskeligheder, hyperaktivitet hos barnet, barnets vanskeligheder med jævnaldrende og graden af prosocial adfærd hos barnet – dvs. hvorvidt barnet optræder hensynsfuldt og venligt over for andre.

Der findes ikke generelle normtal for den grønlandske børnepopulation, og derfor læner vi os i vurderingen af SDQ-scoren op ad danske normtal, selvom vi er klar over, at de to børnepopulationer er forskellige, og at trivselsvanskeligheder kan give sig udtryk på meget forskellig måde hos de to grupper. Meningen er ikke her at sammenligne de grønlandske anbragte børn med danske børn, men i stedet at få en fornemmelse af omfanget af adfærds- og trivselsproblemer hos børnene i plejefamilierne set i forhold til børn på de grønlandske døgninstitutioner.

Ser vi på den samlede SDQ-skala, vil en score på 0-11 point indikere adfærd og trivsel, der ligger inden for normalområdet. En score på 12-15 point kan betegnes som lettere vanskeligheder. En score på 16-19 point betegnes som betydelige vanskeligheder. Og endelig betegnes en score på 20-40 point som indikator på svære adfærdsmæssige vanskeligheder. På subskalaen for emotionelle vanskeligheder, der dækker over fx angst, bekymring, tristhed eller nervøsitet, betegnes en score på 6-10 som betydelige eller svære vanskeligheder. På subskalaen for udadreagerende adfærdsvanskeligheder, der dækker over fx hidsighed, tendens til at slå, stjæle, lyve eller opføre sig ondskabsfuldt, kategoriseres en score på 4-10 point som betydelige eller svære vanskeligheder. På subskalaen for hyperaktivitet, der dækker over fx rastløshed, distræthed, urolige bevægelser og manglende koncentrationsevne, betegnes en score på 7-10 som betydelige eller svære vanskeligheder. I forhold til subskalaen for samvær med jævnaldrende, der dækker over mobning, tendens til at lege alene og generel popularitet blandt jævnaldrende, betegnes en score på 5-10 som betydelige eller svære vanskeligheder. Endelig indeholder SDQ en subskala for prosocial adfærd, der dækker over fx hensynsfuldhed, omsorgsfuldhed overfor yngre børn, hjælpsomhed og villighed til at dele. Denne skala vender modsat de øvrige skalaer, og en høj score er således udtryk for, at barnet i højere grad er hjælpsom og hensynsfuld. Her betegnes en score på 0-5 point som en lav grad af prosocialitet (Arnfred m.fl., 2019; <https://sdqinfo.org/norms/DanishNorms.html>).

2.1.3 Inddragelse af eksisterende spørgeskemadata om børn på døgninstitutioner

En del af spørgsmålene om plejebørnene er tilnærmelsesvis de samme, som VIVE i forbindelse med kortlægningen af døgninstitutionsområdet i 2019 stillede til ansatte på de grønlandske døgninstitutioner om de børn, der dengang var anbragt der (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2020).

Her indsamlede VIVE spørgeskemadata ind om 279 0-23-årige børn, der boede på en af de 22 daværende grønlandske døgninstitutioner. Spørgeskemaet blev udfyldt af en medarbejder med jævnlig kontakt til det barn, spørgeskemaet drejede sig om, på vegne af barnet.

Ved at inddrage spørgeskemadata om børnene på døgninstitutionerne har vi således mulighed for at sammenligne børnene i plejefamilierne med børn på døgninstitutioner på følgende parametre:

- Køn og alder
- Længde af nuværende anbringelse
- Alder ved første anbringelse
- Fysiske og psykiske helbredsproblemer
- Kontakt med familie
- Fysiske, seksuelle og psykiske overgreb
- Skolefravær
- Risikoadfærd
- Trivsel og adfærd målt ved hjælp af SDQ. Her har den grønlandske socialstyrelse i samarbejde med Fairstart-organisationen og professor Ask Elklit fra Syddansk Universitet mellemtiden udviklet en ny officiel grønlandsk udgave af SDQ-spørgsmål henvendt til forældre og personale (<https://sdqinfo.org/py/sdqinfo/b3.py?language=Greenlandic>). Derfor er der mindre forskelle på den udgave, der er blevet brugt til børnene på døgn-

institutionerne og børnene i plejefamilierne. I undersøgelsen af børnene på døgninstitutionerne blev størstedelen af spørgeskemaerne udfyldt på dansk, hvilket også kan have en indflydelse på de to datasæts sammenlignelighed.

2.2 Kvalitative data

De kvalitative data består af interviews med plejeforældre, unge, der bor eller har boet i en plejefamilie, kommunale ledere og medarbejdere samt aktører fra Socialstyrelsen. Interviewene er på grund af den globale covid-19-epidemi og derfor store begrænsninger på rejser mellem Danmark og Grønland gennemført delvist via telefon- og skypeinterviews.

Det til trods, er det dog lykkedes i marts 2020 samt i juni-august 2020 at gennemføre fysiske besøg i fire byer: Nuuk, Tasiilaq, Qaqortoq og Maniitsoq og dermed delvist dække tre af kommunerne med fysiske besøg. De fire byer blev udvalgt ud fra faglige og pragmatiske hensyn, fx vores forhåndsviden om det specialiserede børneområde i byen, et ønske om, at VIVE besøger forskellige byer i forbindelse med sine dataindsamlinger og de begrænsninger på rejseaktivitet, som covid-19 skabte.

2.2.1 Interviews med plejeforældre

Vi havde relativt nemt ved at få aftaler om interviews med plejefamilier, der blev udvalgt og kontakten på baggrund af de kommunale registreringer af plejeforældre i de enkelte byer. Der er gennemført 25 interviews med i alt 35 plejeforældre fra Nuuk, Tasiilaq, Ilulissat, Aasiaat, Maniitsoq, Sisimiut og Qaqortoq samt en fra en mindre bygd. De fleste var almindelige kommunale plejeforældre eller netværksplejefamilier, en enkelt var professionel, og en enkelt havde både plejebørn, der var anbragt af kommunen, og et barn, der var i privat arrangeret pleje. En del af plejefamilierne fungerede på samme tid som langvarigt anbringelsessted og som akut- eller aflastningsplejefamilie. Der blev udvalgt plejeforældre med 1, 2 og 3-4 plejebørn og plejeforældre med henholdsvis små og store børn, så vi så vidt muligt dækkede de fleste aspekter af plejefamilielivet.

Interviewene med plejeforældrene blev gennemført som enkelt- eller parinterviews. 5 af interviewene foregik pr. telefon, 14 blev gennemført i forbindelse med fysiske besøg, mens 6 blev gennemført via videoopkald. 10 blev gennemført på dansk, 11 på grønlandsk, mens 4 blev gennemført på dansk med tolkning til grønlandsk.

Interviewene fulgte en fast interviewguide med følgende emner:

- Familiens baggrund
- Årsager til at være plejefamilie og erfaring som plejefamilie
- Forberedelse på livet som plejefamilie: uddannelse, godkendelse, viden om barnet
- Selve modtagelsen af barnet
- Hverdagslivet som plejeforældre – gode oplevelser og vanskeligheder
- Inddragelse og opdragelse af plejebarnet
- Oplevelser af sammenbrud i anbringelser
- Beskrivelse af deres nuværende plejebarn – trivsel, venskaber, skolegang og fritidsliv
- Samarbejde med biologiske forældre

- Samarbejde med kommunen – kontakt med sagsbehandlere og familieplejekonsulenter, dialog omkring barnets behov for hjælp og plejefamiliens behov for støtte og supervision.

2.2.2 Interviews med plejebørn

Mens det var relativt let at få lavet aftaler om interviews med plejeforældrene, var det anderledes svært at få kontakt med nuværende og tidligere plejebørn. Vi forsøgte i første omfang at få kontakt til de unge gennem deres plejeforældre og via Facebook-opslag. Da det kun i begrænset omfang lykkedes, bad vi sagsbehandlere og ungerådgivere i byerne om at formidle kontakt. Vi spurgte også de unge, som det lykkedes os at interviewe, om de kendte andre tidligere anbragte, som vi ville kunne interviewe. Og endelig forsøgte vi at få kontakt til unge tidligere anbragte, der er flyttet til Danmark, via de grønlandske foreninger i Danmark. I alt har vi gennemført 8 interviews med nuværende og tidligere plejebørn i alderen 14-28 år. 4 blev interviewet på dansk, 3 på grønlandsk og en med tolk. 5 blev interviewet i forbindelse med fysiske besøg, mens 3 blev interviewet i et videoopkald. De unge boede på interviewtidspunktet i Nuuk, Tasiilaq og Maniitsoq.

De unge blev interviewet om deres oplevelse af

- at blive anbragt
- opvæksten og plejefamilien
- skolegang og uddannelse
- kontakt til biologisk familie
- skift, hjemgivelse og udflytning fra plejefamilien
- at klare sig selv efter udflytning fra plejefamilien
- kontakt med kommunen.

2.2.3 Interviews med professionelle

Gennem Departementet for Børn, Unge, Familier og Justitsområdet og gennem egne henvendelser til ledende medarbejdere i kommunerne har vi fået kontakt til ledere og medarbejdere i alle de fem kommuners forvaltninger for børn, familier og unge. Vi har i alt gennemført 22 interviews med kommunale aktører og i forbindelse med disse talt med 12 ledere, 10 familieplejekonsulenter og 4 øvrige aktører, som fx kunne være konsulenter med særlige opgaver eller ansatte i misbrugsbehandlingstilbuddet Allorfik.

Derudover har vi gennemført 4 interviews med i alt 5 aktører fra Socialstyrelsen og 2 interviews med øvrige professionelle aktører på plejefamilieområdet, der har leveret baggrundsviden til projektet.

15 af interviewene med de professionelle aktører er gennemført fysisk, 6 er gennemført telefonisk, mens 7 er gennemført via videoopkald. Alle interviews med de professionelle er gennemført på dansk.

Nedenfor ses en oversigt over alle interviews, der er gennemført i projektet.

Tabel 2.2 Oversigt over interviews i projektet.

Aktører	Antal interviewpersoner	Antal interviews	By	Form	Sprog
Socialstyrelsen	5	4	Nuuk	3 fysiske, 1 video	4 på dansk
Sermersooq Kommune: 4 ledere, 3 familieplejekonsulenter, 2 øvrige	9	7	2 i Nuuk, 5 i Tasiilaq	7 fysiske	7 på dansk
Qeqqata Kommune: 2 ledere + 2 familieplejekonsulenter	4	3	2 i Sisimiut, 1 i Maniitsoq	2 telefon + 1 video	3 på dansk
Qeqertalik Kommune: 1 leder + 2 sagsbehandlere	3	3	3 i Aasiaat	2 telefon + 1 video	3 på dansk
Avannaata Kommune: 2 ledere + 2 familieplejekonsulenter	4	3	3 i Ilulissat + 1 i Upernavik	1 telefon + 2 video	3 på dansk
Kujalleq Kommune: 3 kommunale ledere, 2 andre ledere, 1 familieplejekonsulent, 2 øvrige	8	6	6 i Qaqortoq	1 telefon + 5 fysiske	6 på dansk
Øvrige professionelle aktører til baggrund	4	2	2 i Danmark	2 video	2 på dansk
Plejeforældre	35	25	Nuuk: 5, Tasiilaq: 4, Ilulissat: 6, Aasiaat: 2, Maniitsoq: 3, Sisimiut: 2, Qaqortoq: 3	5 telefon, 14 fysiske, 6 video	10 på dansk, 11 på grønlandsk, 4 med tolk
Unge i plejefamilie eller tidligere anbragte	8	8	Nuuk: 3, Tasiilaq: 2, Nanortalik: 1, Maniitsoq: 1, Ilulissat: 1	5 fysiske, 3 video	4 på dansk, 3 på grønlandsk, 1 med tolk
I alt	80	62	62	62	62

Interviewene er enten transskriberet fuldt ud eller fyldigt refereret af den medarbejder, der gennemførte interviewet, hvis interviewet var af meget faktuel karakter eller hvis interviewpersonen var relativt kortfattet i sine svar. Interview gennemført på grønlandsk er udskrevet på dansk af den medarbejder, der gennemførte interviewet. Efterfølgende er interviewene kodet i Nvivo ud fra koder, som på forhånd var fokus for interviewene suppleret med koder, som havde betydning for interviewpersonerne.

2.3 Andre datakilder

2.3.1 Tilsynsrapporter

Til belysning af implementering af lovgivning er konsulteret 11 sektortilsynsrapporter udført af Den Centrale Tilsynsenhed under Departement for Børn, Unge, Familier og Justitsområdet.

Det drejer sig om: Tilsynsrapport for Juridisk sektortilsyn 2017-18 af Sermersooq Kommune, uanmeldt tilsyn i børnestøtteområdet i Tasiilaq (Sermersooq) 2019, Tilsynsrapport for Juridisk sektortilsyn 2016 Kujalleq, Tilsynsrapport for Juridisk sektortilsyn 2016 Qaasuitsup, Tilsynsrapport for Juridisk sektortilsyn 2016 Qeqqata, Endelig tilsynsrapport for Juridisk sektortilsyn 2018 Qeqqata, Overordnet tilsynsrapport Avannaata Kommune Ilulissat og Upernavik 2020, Tilsynsrapport for sektortilsyn 2016 Qeqertaliks lokalforvaltning i Qeqertarsuaq 2019. Overordnet tilsynsrapport Qasigiannguut i Qeqertalik 2020. Overordnet anmeldt tilsyn med Sermersooqs lokalforvaltning i Ittoqqortoormiit 2020.

Tilsynsrapporterne er således udarbejdet i årene 2016-2020, og der vil i sagens natur kunne være sket ændringer i kommunens praksis siden rapportens afgivelse.

2.3.2 Lovgivning

I Grønlands regeldatabase (<https://lovgivning.gl>) kan fremfindes regelgrundlag vedrørende landstingsforordninger, inatsisartutlove, bekendtgørelser og cirkulærer, dels selve regelteksten og ændringer heri, dels bemærkninger og betænkninger afgivet i forbindelse med lovprocessen.

Regeldatabasen fungerer på hjemmesiden fra 1. januar 2010, og ældre love mv. er således hentet fra andre digitale arkiver, således at perioden fra starten af 2000-tallet også indgår.

Til behandlingen i nærværende rapport er uddraget det regelsæt, der vedrører familiepleje, støtteforanstaltninger for børn og familier, vederlag etc. De relevante regelgrundlag er derefter gransket og rapporteret for det nærmere indhold. Særlig fokus har der været på de betydelige lovændringer vedtaget i 2017.

2.4 Analyser

I analyserne er det kvantitative og kvalitative datamateriale integreret. I nogle afsnit er resultaterne primært baseret på kvantitative data, mens det kvalitative materiale fungerer illustrerende. I andre afsnit er det omvendt.

I analyserne af børnene i de grønlandske plejefamilier er børnene ved hjælp af spørgeskema-data fra denne undersøgelse samt dataindsamlingen på de grønlandske døgninstitutioner fra 2019 sammenlignet med børn, der er anbragt på de grønlandske døgninstitutioner. Hensigten med denne sammenligning er deskriptiv frem for forklarende, idet vi har mulighed for at vise, på hvilken måde børnene i de to anbringelsesformer adskiller sig fra hinanden, men ikke, om det er forhold, der ligger før anbringelsen, som afgør forskellen, eller forhold, der er opstået, mens børnene har boet i henholdsvis familiepleje eller på døgninstitution.

I analyserne af børnene i plejefamilierne inddrager vi desuden interview med nuværende og tidligere anbragte unge samt interview med plejeforældre, der fortæller om deres plejebørns familiebaggrund, trivsel og skolegang.

I analyserne af plejeforældrene giver vi en samlet fremstilling af plejeforældrene på baggrund af spørgeskemadata og data fra kommunerne, da det statistiske materiale er for småt til at opdele på fx kommuner eller forskellige typer af plejefamilier. Det indsamlede spørgeskemadata om plejeforældrene holdes i de tilfælde, det er muligt, op imod data fra den seneste runde af den grønlandske befolkningsundersøgelse (Larsen m.fl., 2019). Derudover inddrages interviewene med plejeforældre til bl.a. at vise forskellige tilgange til at være plejefamilie samt til at vise plejeforældrenes forskellige måder at opfatte og håndtere livet som plejefamilie på.

Analyserne af den kommunale praksis bygger på interviews med kommunale ledere og medarbejdere, interviews med plejeforældre og spørgeskemaer, som plejeforældrene har besvaret. På samme måde som i kapitel 3 og 4 er det kvantitative og kvalitative datamateriale så vidt muligt integreret. Enkelte steder har det været muligt at differentiere mellem forskellige kommuner i datamaterialet, men i størstedelen af analyserne ser vi på området som et samlet hele.

3 Børn i plejefamilier

Dette kapitel beskriver ved hjælp af kvantitative og kvalitative data de børn, som vi på undersøgelsestidspunktet havde kendskab til boede i en plejefamilie i Grønland. De kvantitative data er baseret på et spørgeskema besvaret af 76 plejeforældre om 131 børn, mens de kvalitative data bygger på 26 interviews med plejeforældre og 8 interviews med unge, der har boet i en plejefamilie en del af deres opvækst.

I de tilfælde, hvor der er sammenlignelige spørgeskemadata, sammenlignes børnene i plejefamilierne med børn, der i 2019 boede på en døgninstitution. Her besvarede døgninstitutionernes personale spørgeskemaet om 279 af de 325 børn og unge, der på daværende tidspunkt boede på en af de 22 grønlandske døgninstitutioner. Sammenligningen mellem børnene i plejefamilierne og børnene på døgninstitutionerne er deskriptiv frem for forklarende. Vi har således ikke mulighed for at vise, om plejefamilieanbringelse eller døgninstitutionsanbringelse er bedst for barnet, men kan udelukkende vise om og på hvilken måde, der er forskel på de to børnegrupper.

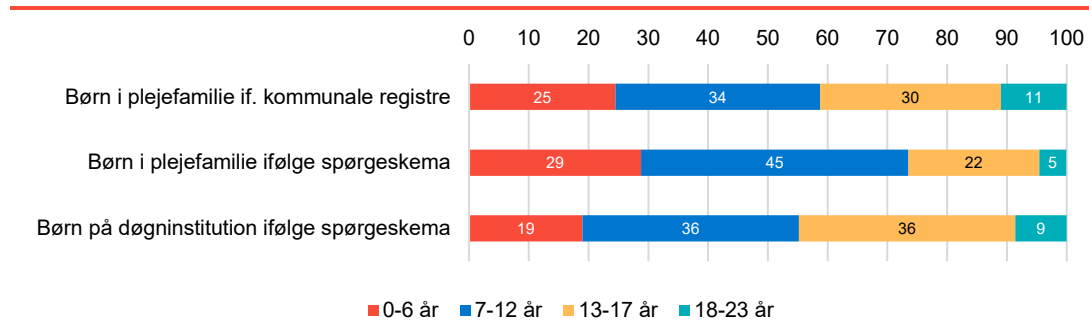
Kapitlet beskriver indledningsvist i afsnit 3.1 børnenes alder og køn sammenlignet med børn på døgninstitutioner. Dernæst fokuserer afsnit 3.2 på årsagerne til, at barnet er anbragt – herunder i hvilket omfang børnene ifølge plejeforældrene har oplevet seksuelle eller fysiske overgreb. Afsnit 3.3 beskriver indflytningen og opvæksten i plejefamilien, mens afsnit 3.3.4 beskriver børnenes relationer til forældre og søskende. Afsnit 3.4 beskriver børnenes adfærd og trivsel, mens afsnit 3.5 beskriver børnenes skolegang. Endelig afsluttes kapitlet med en opsamling af kapitlets resultater.

3.1 Børnenes alder og køn

I december 2019 boede i alt 450 0-23-årige børn og unge hos en plejefamilie i Grønland. Som Figur 3.1 viser, var 25 % af plejebørnene ifølge kommunernes registre 0-6 år. 34 % var 7-12 år, 30 % var 13-17 år, mens 11 % var 18-23 år og derfor formodentlig i en form for efterværnsanbringelse. Denne aldersfordeling svarer nogenlunde til aldersfordelingen blandt børnene på døgninstitutionerne, hvor der dog er lidt flere teenagere (36 %) og lidt færre 0-6-årige (19 %). I det spørgeskemadata, vi har indsamlet blandt plejeforældrene, er aldersfordelingen dog lidt skæv i forhold til populationen, idet vi ser en overrepræsentation af de 0-6-årige og de 7-12-årige og en tilsvarende underrepræsentation af de 13-17-årige og de 18-23-årige.

For at øge sammenligneligheden mellem undersøgelsen af børn i plejefamilier og børn på døgninstitution har vi i de følgende analyser udeladt de 18-23-årige. Aldersfordelingen for de børn, der indgår i de kvantitative analyser, kan ses i Figur 3.2. I tolkningen af analyserne tages der hensyn til, at aldersforskellen på børnene i plejefamilierne og børnene på døgninstitutionerne kan spille en rolle for resultaterne.

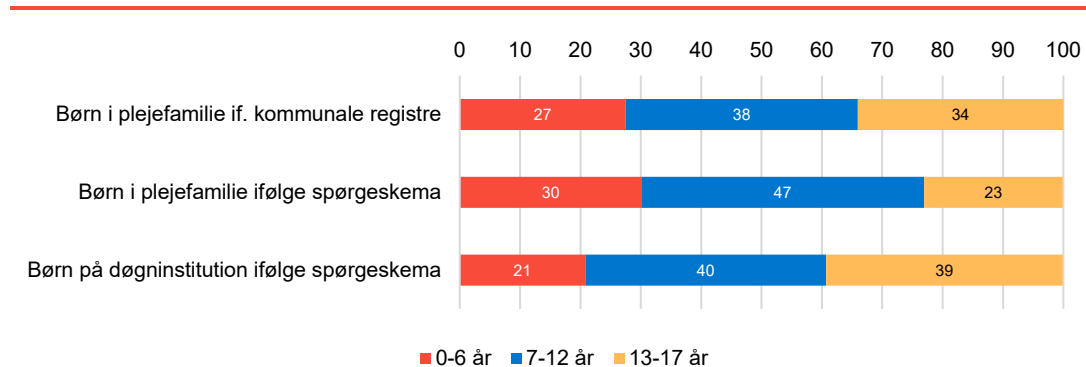
Figur 3.1 Aldersfordelingen på børn og unge i plejefamilier og på døgninstitutioner baseret på kommunernes registre og spørgeskemadata. 0-23-årige. Procent.

Anm.: Plejebørn ifølge kommunernes registre: N = 450. Plejebørn, der indgår i VIVEs spørgeskemaundersøgelse: N = 131. 0-23-årige på døgninstitution, der indgår i VIVEs spørgeskemaundersøgelse: N = 279.

Kilde: Kommunernes registre samt VIVEs spørgeskemaundersøgelser om børn på døgninstitutioner og børn i plejefamilier.

Figur 3.2 Aldersfordelingen på børn og unge i plejefamilier og på døgninstitutioner baseret på kommunernes registre og spørgeskemadata. 0-17-årige. Procent.

Anm.: Plejebørn ifølge kommunernes registre: N = 411. Plejebørn, der indgår i VIVEs spørgeskemaundersøgelse: N = 126. 0-17-årige på døgninstitution, der indgår i VIVEs spørgeskemaundersøgelse: N = 244.

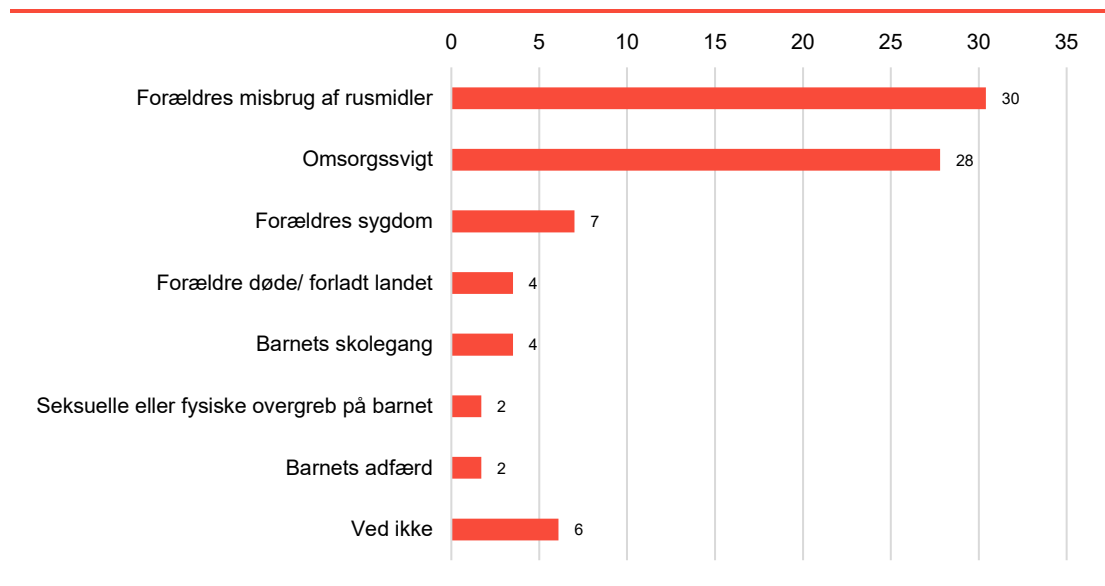
Kilde: Kommunernes registre samt VIVEs spørgeskemaundersøgelser om børn på døgninstitutioner og børn i plejefamilier.

53 % af børnene i plejefamilierne er drenge, mens 47 % er piger. På døgninstitutionerne er 49 % af børnene drenge, mens 51 % er piger.

3.2 Anbringelsesårsager

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen er de fleste børn i plejefamilierne anbragt på grund af deres forældres vanskeligheder, mens kun få, ifølge plejeforældrene, er anbragt på grund af børnenes egne individuelle vanskeligheder. Figur 3.3 viser således, at forældrenes misbrug af rusmidler har været medvirkende årsag til anbringelsen for 30 % af børnenes vedkommende, mens forældrenes omsorgssvigt har været medvirkende årsag til anbringelsen for 28 % af børnenes vedkommende. Andre problemer hos forældrene, der har medvirket til, at børnene er blevet anbragt, er forældrenes sygdom (7 %), eller at forældrene er døde eller har forladt landet (4 %). Kun 4 % angiver, at barnets (manglende) skolegang har medvirket til beslutningen om anbringelsen, og kun 2 % angiver, at barnets adfærd har haft betydning for, at anbringelsen er blevet sat i værk. At årsagen til anbringelsen hovedsageligt skyldes problemer hos forældrene er i overensstemmelse med Deloitte's undersøgelse fra 2012, der viste, at den primære årsag til anbringelse var forældrenes omsorgssvigt og alkoholmisbrug.

Figur 3.3 Anbringelsesårsager blandt børn i plejefamilier. Procent.

Anm.: N = 126.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Interviewene med børnene, plejeforældrene og sagsbehandlerne i kommunerne bekræfter, at der op til anbringelsen ofte har været problemer med misbrug af alkohol og hash i hjemmet samt utilstrækkelig omsorg for børnene. En af de interviewede unge fortæller om tiden i hjemmet, inden han/hun blev anbragt i en plejefamilie:

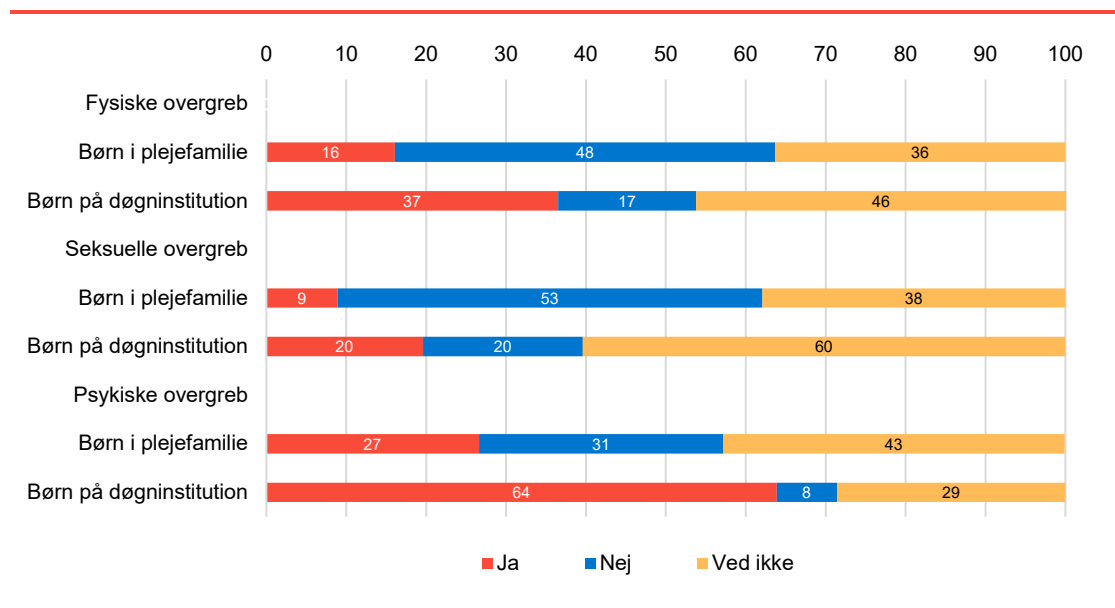
Jeg og min lillebror har set flere forskellige ting, eksempelvis folk, der ikke kunne mere og bare faldt i søvn. Flere gange gik vi i seng, mens min mor havde nogen på besøg og drak. Det var mest mænd, som hun havde med, og hendes venner.

3.2.1 Fysiske og seksuelle overgreb

Plejeforældrene og personalet på døgninstitutionerne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt, om børnene har været udsat for fysiske, seksuelle eller psykiske overgreb. De bliver ikke bedt om at tidsbestemme overgrebet, men vi formoder, at de fleste plejeforældre og ansatte refererer til overgreb, der er sket, inden barnet fik sit nuværende hjem.

Figur 3.4 viser, at børnene i plejefamilierne, ifølge plejeforældrene, i noget mindre grad end børnene på døgninstitutionerne har været udsat for overgreb. Det gælder både fysiske overgreb (16 % mod 37 %), seksuelle overgreb (9 % mod 20 %) og psykiske overgreb (27 % mod 64 %). Den observerede forskel er formodentlig reel, da flere af de kommunale interviewpersoner fortæller, at børn, der har oplevet seksuelt overgreb, typisk vil blive anbragt på en døgninstitution frem for i en plejefamilie. Det kan dog også handle om, at plejeforældrene i mindre grad end personalet på døgninstitutionerne har en uddannelse, som hjælper dem til at opfange tegn på overgreb. Derudover ser vi, ligesom på døgninstitutionerne, relativt mange plejeforældre, der svarer, at de ikke ved, om børnene har været udsat for et overgreb tidligere i deres liv. Den manglende viden kan skyldes, at det ikke har været muligt at undersøge, om børnene har været udsat for et overgreb, fx fordi barnet ikke selv kan huske et eventuelt overgreb, eller at det ikke er blevet undersøgt i forbindelse med anbringelsen.

Figur 3.4 Oplevede fysiske, seksuelle og psykiske overgreb. Fordelt på anbringelsestype. Procent.

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 126. Børn på døgninstitution: N = 255.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier og VIVEs undersøgelse af børn på døgninstitution.

Selvom der altså ifølge plejeforældrene er færre børn, der har oplevet overgreb end blandt børnene på døgninstitutionerne, vidner en del af interviewene dog om, at børnene i deres adfærd viser tegn på at have oplevet alvorlige afsavn, der tenderer til overgreb, men som måske i nogle tilfælde er passive frem for aktive overgreb. Det kan være børn, der viser tegn på at have sultet, og som for at undgå sult gemmer mad rundt omkring i hjemmet eller ikke kan styre, hvor meget de spiser, når der bliver stillet mad frem for dem. Det kan også være børn, der er meget bange for at blive forladt eller bliver paniske, når voksne mænd kommer tæt på dem. Formodentlig dækker tallene i Figur 3.4 således over et mørketal, som måske ville blive bedre afdækket, hvis der blev foretaget en grundigere udredning af børnene i forhold til dette tema.

Interviewene med de kommunale aktører tyder på, at man i de tilfælde, hvor der er kendskab til, at børnene har været udsat for overgreb, vælger en døgninstitution frem for en plejefamilie som anbringelsessted, da børnene kan have alvorlige traumer efter overgrebene og derfor brug for specialiseret behandling på en døgninstitution. Det vil i mange tilfælde være hensigtsmæssigt – også for at forebygge, at anbringelsen bryder sammen, fordi plejefamilien ikke kan hjælpe barnet med dets udfordringer. I en del lande ses der dog en øget praksis for at anbringe børn, der har oplevet fysiske og psykiske overgreb, i en plejefamilie med særlige forudsætninger for at kunne håndtere barnets traumer og adfærd (Berrick & Skiveness, 2012; Herbert & Kulkin, 2017). I Danmark har man til dette formål indført 'forstærkede' eller 'specialiserede' plejefamilier, som kan tage imod børn med særlige behov (Socialstyrelsen, 2017b). Specialiserede plejeforældre vil være uddannede til også at have en behandlende funktion ved siden af deres rolle som omsorgsgivere. I langt de fleste tilfælde vil det dog kræve, at anbringelsen i plejefamilien følges op med tilbud om psykologisk behandling for traumer og andre reaktioner efter overgrebet, samt at plejeforældrene tilbydes tilstrækkelig støtte i form af fx supervision og efteruddannelse.

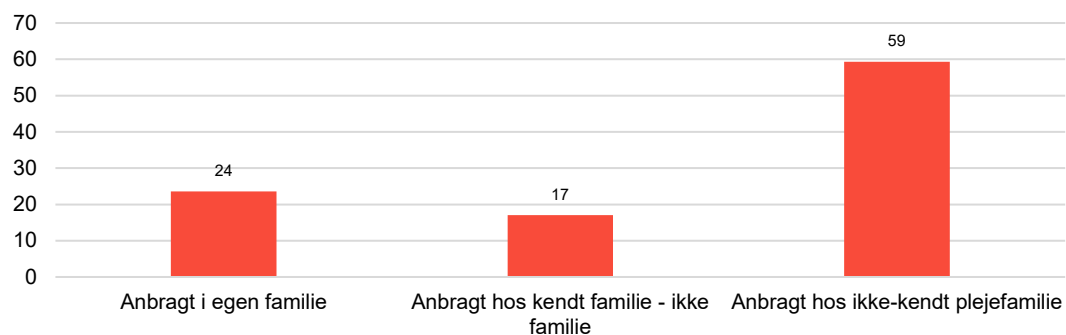

3.3 Indflytning og opvækst i plejefamilien

3.3.1 Indflytning i plejefamilien

Når børnene anbringes, sker det, som Figur 3.5 viser, for 24 %'s vedkommende hos nogen, de er i biologisk familie med. 17 % anbringes hos plejeforældre, som i forvejen kender barnet uden at være i familie med det, mens 59 % anbringes i en plejefamilie, der ikke kender barnet før indflytningen.

Figur 3.5 Relation mellem plejefamilie og barn forud for anbringelsen. Procent.

Anm.: N = 126.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Det kan være en fordel for børnene at komme i pleje hos familiemedlemmer, da det kan give børnene et stærkere netværk under og efter anbringelsen i form af hyppigere kontakt med forældre og øvrige familiemedlemmer. Anbringelser i slægten kan bidrage til en følelse af tilhørsforhold, der i undersøgelser blandt inuitter i Alaska har vist sig at fungere som en beskyttende faktor for alkoholmisbrug og selvmord (Ullrich, 2019). I danske undersøgelser ser slægtsanbringelser ud til at give mere stabile anbringelsesforløb og lede til større kontinuitet i barnets opvækst (Knudsen & Egelund, 2011).

Forudsætningen for en vellykket anbringelse i egen familie eller netværk er dog, at der er tilstrækkelige ressourcer og overskud til at tage hånd om barnets omsorg. Her vidner interviewene med de unge i undersøgelsen om, at dette ikke altid er tilfældet, hvilket medfører, at barnet flytter lidt tilfældigt rundt mellem forskellige familiemedlemmer og bekendte af familien, som ikke tager fuldt ansvar for at sørge for barnets omsorg og udvikling. En af de interviewede unge fortæller:

Jamen, det var, fordi mine biologiske forældre var alkoholikere, og der ikke blev passet på mig. Efter hvad jeg ved, så har jeg boet i forskellige familier, hvor de så ikke har taget sig sådan helt af mig. Jeg har bare boet der, og så ville de ikke passe mig alligevel og sådan.

Hvis ikke der gøres en stor indsats for at integrere barnet i familien, få det til at føle sig tryk og hjælpe barnet til at sætte ord på dets følelser, kan især den første tid i en fremmed familie være vanskelig. Det kan fx handle om angst for at blive forladt, bekymring for forældre eller for søskende, som barnet har haft et ansvar for, og som er blevet tilbage hos forældrene eller anbragt andre steder. En af de interviewede unge fortæller om den første tid i plejefamilien:

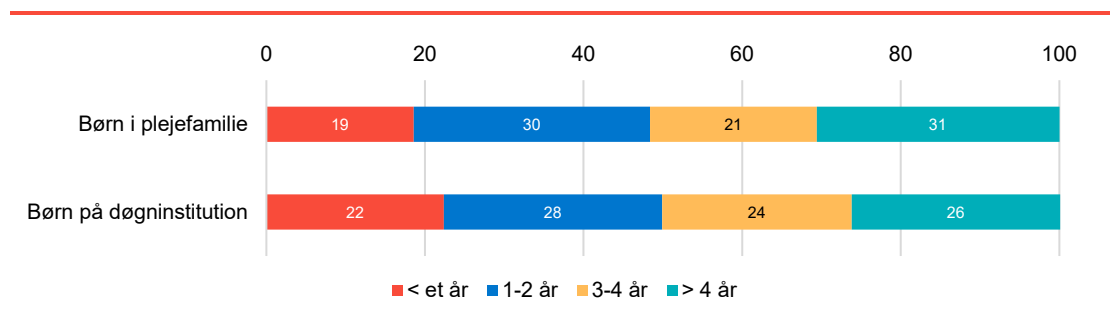
Det var en barsk oplevelse at bo hos en anden familie, man ikke kendte. Jeg gemte mig og græd. ... Det er svært at forklare. Jeg kan stadigvæk føle det, jeg følte dengang, når det bliver barskt. Det kan godt være, at voksne tænker, at jeg ikke huskede oplevelserne dengang, da jeg var et lille barn, men jeg var og er meget følsom. Jeg kunne ikke gøre noget, når min lillebror græd, og kunne ikke sige og udtrykke mine følelser.

Børnene kan have oplevet traumer i deres opvækst, ligesom selve anbringelsen og skift i anbringelser også kan virke traumatiserende for børnene. Et af de interviewede tidligere plejebørn foreslår derfor, at barnet i begyndelsen af anbringelsen får mulighed for at tale med andre professionelle end plejefamilien om de svære følelser, der ofte er forbundet med anbringelsen. Derudover viser interviewene med plejeforældrene, at det er vigtigt at klæde plejeforældrene på til at forstå børnenes følelser og til at støtte børnene i at forstå og udtrykke deres følelser.

3.3.2 Opvæksten i plejefamilien

Som Figur 3.6 viser, har knap en tredjedel af de nuværende plejebørn boet i den samme plejefamilie i mere end 4 år, en femtedel har boet i plejefamilien i 3-4 år, knap en tredjedel har boet i plejefamilien 1-2 år, mens en femtedel har boet der i under et år. Dette mønster er nogenlunde det samme, som vi ser blandt børn på de grønlandske døgninstitutioner.

Figur 3.6 Antal år, barnet har boet på anbringelsesstedet. Fordelt på anbringelsestype. Procent.

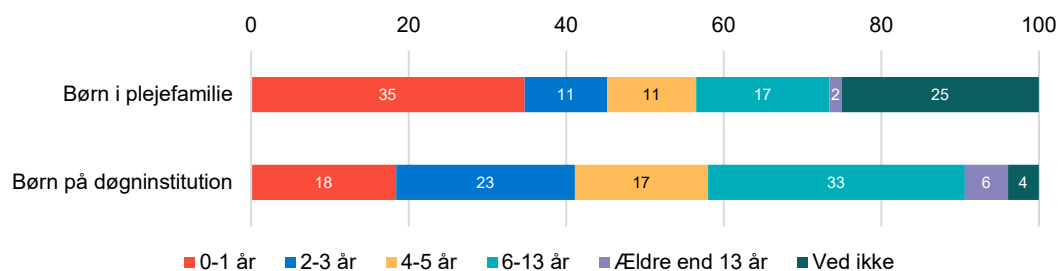

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 126. Børn på døgninstitution: N = 255.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier og VIVEs undersøgelse af børn på døgninstitution.

De fleste af de nuværende plejebørn var relativt små, da de første gang blev anbragt væk fra deres egen familie. 35 % var 0-1 år, 22 % var 2-5 år, mens 17 % var 6-13 år. Kun 2 % var ifølge plejeforældrene ældre end 13 år, da de blev anbragt uden for hjemmet. En fjerdedel af plejeforældrene ved dog ikke, hvor gamle børnene var, da de blev anbragt første gang, hvilket formodentlig betyder, at andelen, der er blevet anbragt relativt tidligt i deres liv, er endnu større, end tallene viser.

Figur 3.7 Barnets alder ved første anbringelse. Fordelt på anbringelsestype. Procent.

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 126. Børn på døgninstitution: N = 255.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier og VIVEs undersøgelse af børn på døgninstitution.

De tidligere plejebørn, som vi har talt med, har både gode og dårlige erfaringer med at vokse op i en plejefamilie. Nogle bliver en integreret del af familien og ender med at betragte plejeforældrene som deres egentlige forældre. Nogle udtrykker glæde for deres opvækst, selvom de er flyttet rundt mange gange mellem forskellige plejefamilier. Andre oplever, at de er fremmede og til overs i deres plejefamilie. Og en enkelt, som vi har talt med, fortæller om plejeforældre, der drikker, slår og svigter deres omsorgsopgave, uden at kommunen har grebet ind, når hun har fortalt sin sagsbehandler om det.

3.3.3 Anbringelseskift og hjemgivelse

54 % af børnene i plejefamilierne har tidligere været anbragt i enten en anden plejefamilie eller på en døgninstitution. Interviewene med plejeforældrene, børnene og de kommunale aktører vidner om, at skift mellem forskellige anbringelsessteder og hjemgivelser både sker på plejeforældrenes initiativ og på kommunens initiativ. Skiftene kan fx ske, fordi plejeforældrene ikke kan håndtere barnets adfærd, fordi barnets forældres forhold har ændret sig, fordi kommunen finder, at anbringelsen ikke lever op til sit formål, eller fordi der er opstået samarbejdsvanskeligheder mellem plejeforældrene og kommunen.

For børnene kan skiftene i nogle tilfælde opleves lidt tilfældigt. Nogle børn har oplevet flere skift og oplever det som noget naturligt og almindeligt at flytte mellem forskellige plejefamilier. Nogle oplever usikkerhed og afmagt og efterspørger, at de i højere grad bliver inddraget i deres sag i forbindelse med skiftene. Andre bliver, som følgende citat fra et tidligere plejebarn vidner om, inddraget, men oplever at få et for stort ansvar for at træffe beslutninger omkring, hvor de skal bo:

Hvorfor skal jeg komme her efter alle de år og forklare det så mange gange [til sagsbehandleren, den biologiske forælder og plejemoren]? Det er jo ikke nemt for sådan et lille barn at sige til sin mor, at hun hellere vil bo hos en anden familie.

En del af plejeforældrene fortæller ligeledes, at anbringelseskift og hjemgivelse nogle gange sker pludseligt, og uden at de har mulighed for at forberede barnet på skiftet og tage ordentlig afsked. Da de ofte har knyttet sig til børnene og oplever at svigte børnenes tillid, er disse ikke tilstrækkeligt forberedte skift kilde til stor frustration.

I de tilfælde, hvor børnene ender med at flytte hjem til deres forældre, kan dette skift for børnene føles næsten lige så svært som indflytningen hos plejeforældrene. Flere af de interview-

ede unge fortæller således om at blive hjemgivet, selvom forældrene fortsat havde store problemer med at varetage omsorgsopgaven. Og de fortæller, at de efter en længere anbringelse og oplevelser af forældrenes svigt ikke føler sig knyttede til forældrene. En af de unge fortæller:

Jeg tror, hjemgivelsen gav mig mere traumatisering i min barndom. Min mor havde ikke fået det bedre og drak stadig meget. Jeg tror, jeg fik det dårligere, fordi min mor drak meget.

En anden af de interviewede unge fortæller om det manglende følelsesmæssige bånd til hendes mor, efter at hun blev hjemgivet fra sin plejefamilie:

De fik mig hjem, da jeg var 15. Jeg vidste godt, at hun er min mor, men jeg vidste ikke, om jeg kunne stole på hende, om jeg kunne elske hende.

Undersøgelsen viser således, at både den første anbringelse, skift mellem anbringelser og hjemgivelsen kan være svære for børnene og derfor skal bygge på grundig forberedelse og inddragelse af børn, forældre og plejeforældre.

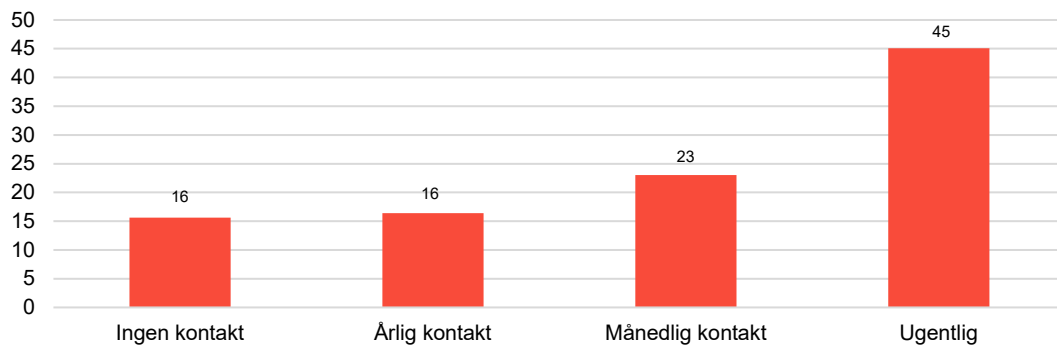
Forskningen viser, at disse skift ikke er omkostningsfrie, idet barnet hver gang bruger tid og energi på at falde til, lære plejefamilien at kende, afkode familiens struktur og rammer og opbygge fortrolighed (Luckow, 2020). Gentagne opbrud og skift i anbringelse kan påvirke skolegang, generel trivsel samt påvirke børnenes muligheder for at skabe tilknytning til stabile omsorgspersoner omkring dem. Hyppige brud i børnenes omsorgsmiljø udfordrer dannelsen af et stabilt netværk, som børnene kan trække på under og efter anbringelsen – netværk, der også kan virke beskyttende i forhold til de unges udvikling af risikoadfærd (Frederiksen & Hestbæk, 2021; Mehlbye, Bolvig & Kloppenborg, 2018; Olsen & Montgomery, 2017).

Hvis det vurderes, at hjemgivelse er til barnets bedste, kan man overveje at have en overgangsperiode, hvor barnet fortsat bor i plejefamilien, men med hyppigere interval er hos sin biologiske familie eller ved at hjælpe barnet med at holde kontakt til sin plejefamilie efter hjemgivelsen.

3.3.4 Relationer til forældre og søskende

Ifølge plejeforældrene har 45 % af de nuværende plejebørn, som Figur 3.8 viser, ugentlig kontakt til deres forældre. 23 % ser deres forældre en gang om måneden, mens 16 % har kontakt med deres forældre en eller nogle få gange om året. 16 % af plejebørnene har ikke kontakt til deres forældre.

Figur 3.8 Hyppighed af kontakt med forældre. Familieplejeanbragte. Procent.

Anm.: N = 126.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Andelen af børnene i plejefamilierne, som har mistet kontakten til deres biologiske forældre, er større end blandt børnene på døgninstitutionerne, hvor 8 % ikke har kontakt til deres biologiske forældre. Det kan skyldes fx, at plejeforældrene i højere grad end institutionspersonalet overtager de biologiske forældres rolle, hvilket flere af de gennemførte interviews tyder på. En anden forklaring kan være, at plejeforældrene ikke har de samme muligheder for at støtte op om kontakten, hvis barnets forældre fx bor langt væk, og plejeforældrene ikke har mulighed for at være ledsager for barnet i forbindelse med en besøgsrejse. Plejeforældrene, som vi har talt med, udtrykker i forskellig grad støtte til, at børnene bevarer kontakten til deres biologiske forældre. Nogen oplever et dilemma, fordi de principielt mener, at barnet bør bevare kontakten, så de har andre relationer end til plejefamilien. Samtidig anerkender de, at barnet kan have det svært med kontakten til den biologiske familie, som kan have svigtet både før og under anbringelsen. En af plejeforældrene siger:

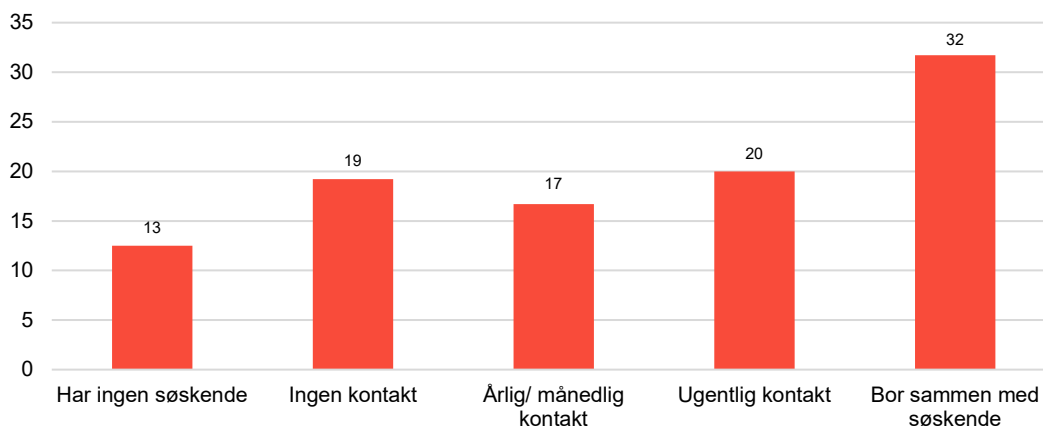
Vi synes, det er vigtigt, at de har kontakt med deres familie. De skal kunne være hos familien, hvis der pludselig sker noget med os. ... Men vores søn er ikke så tæt på sin familie, selvom vi nogle gange skubber lidt til ham og opfordrer ham til at være sammen med dem. Han vil hellere være sammen med os. Men det er også forståeligt, da hans familie ikke er der så meget for ham, især dem på hans fars side.

Nogle af de børn, der bor i en længere årrække i den samme plejefamilie, ender også ofte med at anse plejefamilien som der, hvor de har deres følelsesmæssige tilhørsforhold, og ønsker ikke at flytte hjem til deres biologiske familie. En af de interviewede unge fortæller:

Det har været nogle hårde år. Jo ældre jeg blev, jo mere følte jeg, at jeg ikke ville flytte tilbage. Jeg kender dem ikke som sådan, og jeg er vant til min plejefamilie, som jeg har boet i, siden jeg var 3 år. Min plejefamilie er dem, jeg ser som min familie.

I forhold til kontakt med søskende ser vi i Figur 3.9 en relativt høj andel, 32 %, der bor sammen med en eller flere søskende, og derudover angiver 20 % af plejeforældrene, at deres plejebarn er i kontakt med en eller flere søskende mindst en gang om ugen, mens 17 % ser deres søskende, men ikke hver uge. En femtedel af børnene i plejefamilierne har ingen kontakt til deres søskende, mens 13 % slet ikke har nogen søskende.

Figur 3.9 Hyppighed af kontakt med søskende. Familieplejeanbragte. Procent.

Anm.: N = 126.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

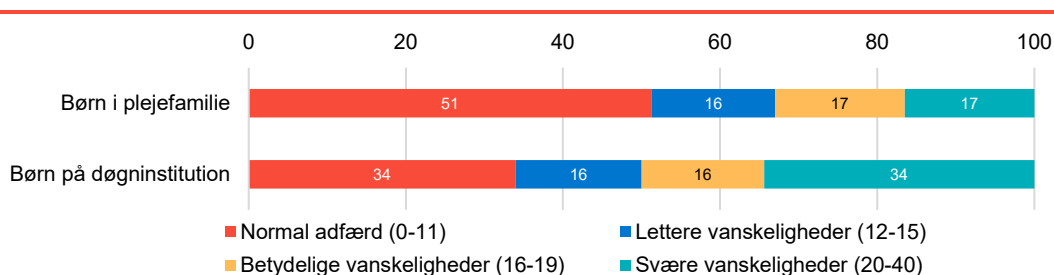
3.4 Børnenes helbred, adfærd og trivsel

25 % af børnene i plejefamilierne har ifølge plejeforældrene et fysisk eller psykisk helbredsproblem, hvilket er lidt flere, end vi ser blandt børnene på døgninstitutionerne (19 %). Blandt børnene med helbredsproblemer angiver 60 % af plejeforældrene, at børnene i større eller mindre omfang er psykisk udviklingshæmmede. I spørgeskemaets kommentarfelder og i de kvalitative interview begrundes disse psykiske vanskeligheder flere steder med forældrenes misbrug af alkohol eller hash under graviditeten.

3.4.1 Børnenes adfærds- og trivselsproblemer

Analysen af børnenes adfærd og trivsel baseret på SDQ-instrumentet viser, at børnene i plejefamilierne har færre adfærds- og trivselsproblemer end børnene på døgninstitutionerne, når vi anvender den samlede skala, og også har væsentlig færre adfærds- og trivselsproblemer, når vi ser på de enkelte subskalaer. Figur 3.10 viser således, at 51 % af børnene i plejefamilierne har en samlet adfærd og trivsel, der ligger inden for normalområdet mod 34 % af børnene på døgninstitutionerne. I den anden ende af skalaen ser vi, at 17 % af børnene i plejefamilierne har svære adfærds- og trivselsproblemer mod 34 % af børnene på døgninstitutionerne. Disse forskelle gælder, selvom vi tager højde for aldersforskellen mellem børnene i plejefamilierne og børnene på døgninstitutionerne.

Figur 3.10 Børns adfærds- og trivselsproblemer målt med SDQ-instrumentet. Fordelt på anbringelsestype. Procent.

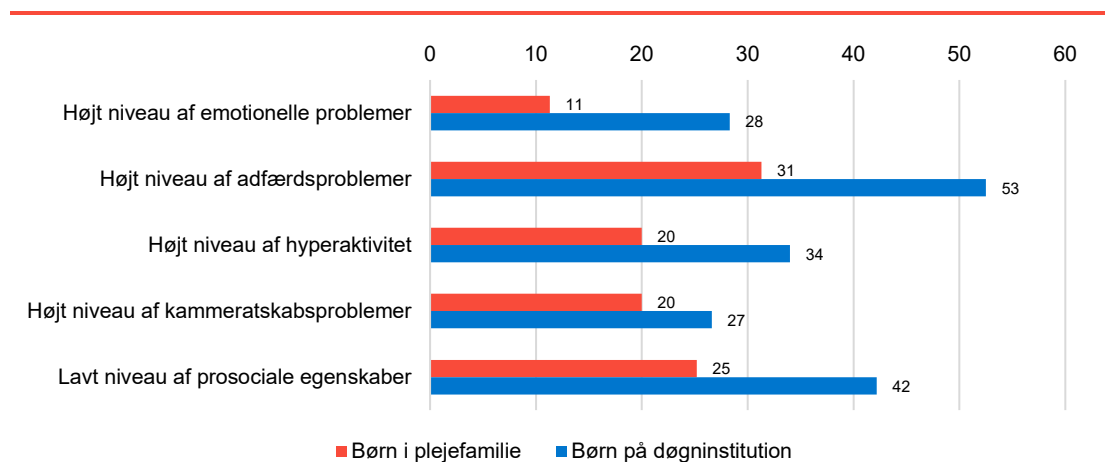

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 115. Børn på døgninstitution: N = 244.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Måler vi børnenes adfærd ved hjælp af SDQ-instrumentets subskalaer, ser vi tilsvarende, at børnene i plejefamilierne trives bedre end børnene på døgninstitutionerne, både når det gælder emotionelle problemer, udadvendte adfærdsproblemer, hyperaktivitet og prosociale egenskaber. Kun når det gælder kammeratskabsproblemer, nærmer de to grupper sig hinanden, men også her har børnene på døgninstitutionerne flere vanskeligheder end børnene i plejefamilierne.

Figur 3.11 Børns adfærds- og trivselsproblemer opdelt på problemtyper, målt med SDQ. Fordelt på anbringelsestype. Procent.

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 115. Børn på døgninstitution: N = 244.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

At børnene i plejefamilierne har færre adfærds- og trivselsproblemer end børnene på døgninstitutionerne betyder dog ikke, at de *ikke* oplever vanskeligheder i forhold til deres trivsel og adfærd. Der er som nævnt i kapitel 2 ikke udarbejdet normaltal for den grønlandske børnebefolkning, men sammenligner vi tallene i denne undersøgelse med tal fra undersøgelsen "Børn i Grønland", hvor et bredt udsnit af 4-14-årige grønlandske børn i 2009 blev vurderet af deres forældre ved hjælp af SDQ-skemaet, er andelen af børn i plejefamilier, der har en adfærd, der falder uden for normalområdet ca. 5 gange så høj, som i den almindelige børnebefolkning (Christensen, Kristensen & Baviskar, 2009). Selvom aldersforskellene i de to undersøgelser vanskeliggør en præcis sammenligning, peger tallene således på, at børnene i plejefamilierne har flere trivsels- og adfærdsvanskeligheder end den øvrige børnebefolkning.

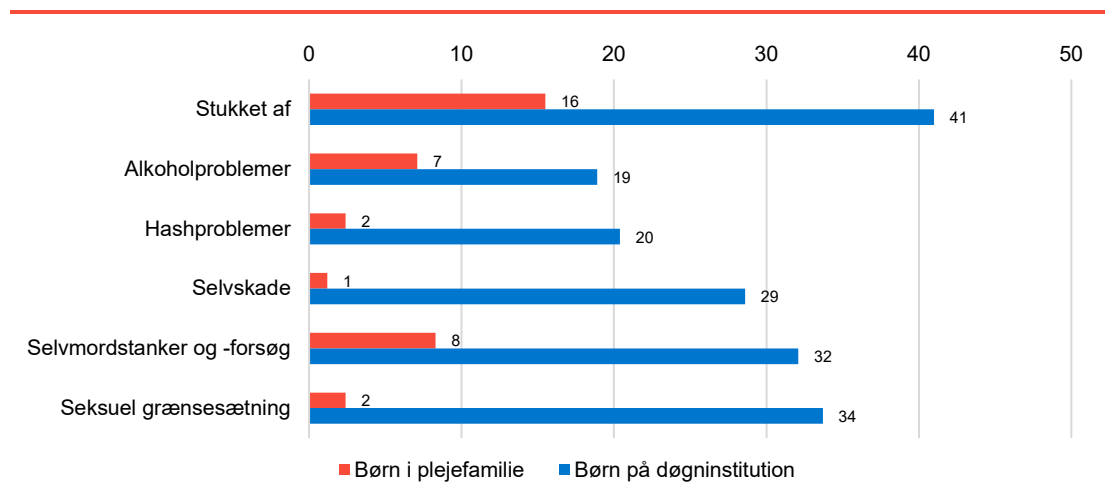
Interviewene med både de tidligere plejebørn og med plejeforældrene bekræfter, at en del af børnene har især følelsesmæssige vanskeligheder, når de flytter ind hos plejefamilien og ofte også vedblivende i løbet af opvæksten. Det kan skyldes oplevelser, der ligger før anbringelsen eller oplevelser i forbindelse med selve anbringelsen. En plejeforælder fortæller:

Pigen har oplevet mange svære og voldsomme ting. Hun fandt sin døde mor, og hun har også mistet en bror. ... Hun snakker ikke så meget og udtrykker sig mest ved at vise opførsel. Hun blokerer, når vi prøver at snakke med hende. Det er ret svært. ... Psykologen vurderede, at hendes hjerne er beskadiget på grund af chok og andre voldsomme ting. (Plejemor)

3.4.2 Risikoadfærd

Ud over at måle børnenes adfærd ved hjælp af SDQ-instrumentet, er plejeforældrene og personalet på døgninstitutionerne også blevet bedt om at besvare spørgsmål om børnenes risikoadfærd. Også her har børnene i plejefamilierne, som Figur 3.12 viser, langt færre problemer end børnene på døgninstitutionerne. Blandt børnene i familiepleje er 16 % på et tidspunkt stukket af fra plejefamilien, mens 8 % har haft selvmordstanker eller har forsøgt selvmord. Blandt børnene på døgninstitutionerne er 41 % på et tidspunkt stukket af fra døgninstitutionen, mens 32 % haft selvmordstanker eller har forsøgt selvmord.

Figur 3.12 Børns risikoadfærd. Fordelt på anbringelsestype. 7-17-årige. Procent.

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 126. Børn på døgninstitution: N = 255.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Selvom der på undersøgelsestidspunktet er færre børn med risikoadfærd i plejefamilierne end blandt børnene på døgninstitutionerne, fortæller flere plejeforældre om tidligere og i enkelte tilfælde nuværende plejebørn med en meget udfordrende adfærd. Det kan være børn, der er fysisk voldelige, børn, der truer med selvmord, børn, der drikker sig fulde, og børn, der ikke vil følge plejeforældrenes regler. Som oftest har plejeforældrene været nødt til at opgive anbringelsen, og disse børn er efterfølgende blevet anbragt på en døgninstitution eller hjemgivet på trods af deres vanskeligheder. En plejeforælder, der har erfaring med flere børn i pleje, fortæller:

Der var en, som var fysisk voldelig og truede de andre plejebørn. Ham blev vi nødt til at give slip på, fordi vi blev nødt til at forsvare de andre børn. Der var også en af de unge, der ville begå selvmord. Hun kom hjem fuld og larmede rigtig meget derhjemme. Vi blev nødt til at give slip på hende, da vi ikke følte, vi kunne gøre mere for at hjælpe hende.

En stor del af plejeforældrene beretter om, at der i løbet af anbringelsen er sket positive ændringer i børnenes adfærd og trivsel. Det handler fx om følelsesmæssig udvikling, hvor børnene gradvis åbner op for at snakke om deres følelser og får bedre selvværd og dermed mere vilje og mod til at give udtryk for behov og meninger. Eller om mindre børn, der har været sent udviklede, og hvor de har udviklet sprog, mens de har været hos plejefamilien. Der er dog også nogen, der fortæller, at de både ser fremskridt og tilbageskridt i børnenes adfærd og trivsel. Tilbageskridtene sker ifølge plejeforældrene fx, hvis samarbejdet og samværet med de biologiske forældre har været vanskeligt.

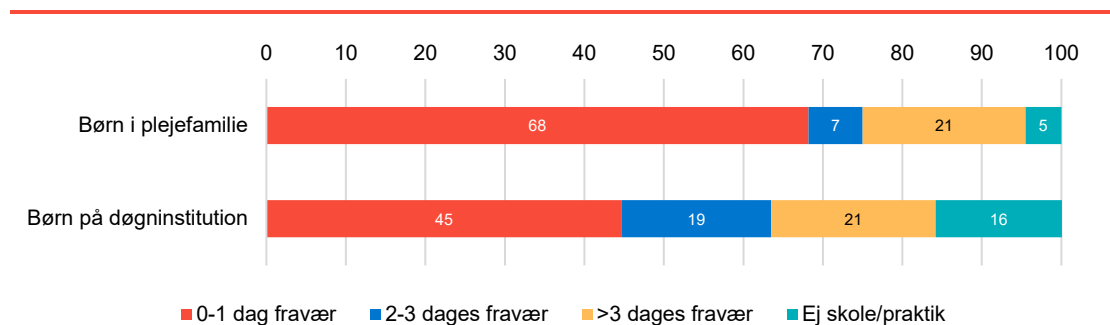

Alt i alt tyder det på, at en betragtelig andel af børnene i plejefamilierne har udfordringer i forhold til adfærd og trivsel og/eller psykiske eller fysiske helbredsproblemer. Dette kan påvirke deres faglige udvikling, særligt hvis problemerne ikke behandles, og barnet fx ikke modtager de rette støtteforanstaltninger i forbindelse med deres skolegang (Eiberg, Andersen & Scavenius, 2018).

3.5 Skolegang

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at børnene i plejefamilierne har en noget mere stabil skolegang, end børnene på døgninstitutionerne. Det gælder også, selvom vi tager højde for, at børnene i plejefamilierne gennemsnitligt er lidt yngre end børnene på døgninstitutionerne. Figur 3.13 viser således, at 68 % af børnene i plejefamilierne har haft 0-1 dags fravær, måneden før spørgeskemaet blev besvaret, mens det samme gælder for 45 % af børnene på døgninstitutionerne. I den anden ende af spektret ser vi, at 5 % af børnene i plejefamilierne slet ikke gik i skole på undersøgelsestidspunktet mod 16 % af børnene på døgninstitutionerne.

Figur 3.13 Børnenes skolefravær. Fordelt på anbringelsestype. Procent.

Anm.: Børn i plejefamilie: N = 126. Børn på døgninstitution: N = 255.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Disse forskelle handler formodentlig om, at børnene i plejefamilierne, som beskrevet, har færre adfærdsvanskeligheder og sjældnere er anbragt på grund af egne vanskeligheder og derfor har nemmere ved at deltage i et almindeligt skoletilbud end børnene på døgninstitutionerne.

En stor del af plejeforældrene fortæller desuden, at de og børnenes skolelærere også har set tydelige forbedringer i børnenes skolepræstationer, mens børnene har været anbragt hos dem. En plejeforælder fortæller:

Nogle gange gik han ikke i skole og havde dårlige karakterer. Efter at han flyttede hertil, forbedrede han sig, og da han blev færdig, havde han den bedste karakter på skolen og fik diplomer for sin opførsel.

Fremgangen skyldes ifølge plejefamilierne fx, at barnet har fået tryggere omgivelser eller er kommet væk fra dårlig indflydelse fra kammerater. I andre tilfælde fortæller plejefamilierne, hvordan de har arbejdet målrettet med at støtte op om børnenes skolegang og kognitive udvikling:

Vi har lært hende bogstaver, fra hun var 5 år. Hun er meget lærenem. Nu kan hun læse næsten lige så godt som os. Vi fik også ros fra skolen.

Nogle af plejefamilierne oplever dog, at de i løbet af anbringelsen har opdaget ikke udredte indlæringsproblemer – fx fordi barnet har en medfødt alkoholskade. En del plejeforældre oplever at få god hjælp fra skolen til at håndtere problemerne. Andre oplever at stå uden mulighed for hjælp og uden selv at have værktøjer til at hjælpe børnene. Det kan, som følgende udsagn fra en plejemor viser, betyde, at plejebørnene har meget få muligheder for at klare sig i uddannelsessystemet og for at blive beskæftiget, når anbringelsen ophører:

Den ene dreng har haft udfordringer, fordi han har haft svært ved det boglige og ikke har passet ind i folkeskolen. Nu kan han heller ikke få en ungdomsuddannelse og står som 22-årig og har ikke udsigt til noget.

3.6 Opsamling

Sammenlignet med børn, der er anbragt på døgninstitutioner, har børn i plejefamilier generelt færre udfordringer og bedre trivsel. Færre børn i familiepleje har ifølge undersøgelsen oplevet seksuelle eller fysiske overgreb, de er i bedre trivsel, når vi sammenligner børnene ved hjælp af SDQ-instrumentet, og har i mindre grad problemer med fx rusmidler, selvskade eller selvmordstanker. Derudover har børn i familiepleje i højere grad en regelmæssig skolegang sammenlignet med børn på døgninstitution.

Undersøgelsen har ikke mulighed for at afgøre, om årsagen til disse forskelle mellem børn i henholdsvis familiepleje og på døgninstitution skyldes forhold, der ligger før anbringelsen eller selve anbringelsesformen. Tidligere forskning viser, at et trygt omsorgsmiljø med mulighed for at danne nære og stabile relationer til voksne er vigtigt for børns udviklingsmuligheder (Bowlby, 1958; Honneth, 1996), hvilket en stabil anbringelse i en plejefamilie ofte vil kunne imødekomme bedre end en døgninstitution. Interviewene viser dog, at børn med svære personlige vanskeligheder oftere anbringes på døgninstitution, og at plejefamilierne oftere må opgive at have børn med adfærdsvanskeligheder i pleje, hvilket således har betydning for forskellen i børnenes trivsel.

Selvom børnene i plejefamilierne altså trives bedre end børnene på døgninstitutionerne, er der fortsat en stor del, som har væsentlige udfordringer i forhold til deres trivsel, adfærd, skolegang og generelle udvikling sammenlignet med den øvrige børnebefolkning. Blandt de nuværende plejebørn ligger ca. halvdelen af børnene inden for normalområdet i forhold til trivsel og adfærd, og hvert fjerde barn beskrives af plejeforældrene med psykiske eller fysiske helbredsproblemer.

En del af de interviewede unge har savnet tætte relationer i plejefamilien og har savnet fortrolighed med voksne. Andre unge og plejeforældre fortæller om solide, længerevarende relationer, hvor de unge har følt sig velintegrerede i plejefamilien og har udviklet sig positivt både socialt og fagligt.

De fleste børn i plejefamilierne er anbragt på grund af deres forældres vanskeligheder, mens kun få, ifølge plejeforældrene, er anbragt på grund af børnenes egne individuelle vanskeligheder. De hyppigste årsager til anbringelse i plejefamilie er forældrenes misbrug af rusmidler samt omsorgssvigt af børnene.

En relativt stor andel af børnene er anbragt hos familie (24 %) eller nogen, der kendte barnet forud for anbringelsen (17 %). 59 % er anbragt hos en plejefamilie, de ikke kendte i forvejen. 68 % ser deres forældre mindst en gang om måneden, mens 52 % har ugentlig kontakt med

deres søskende. Sammenlignet med børn på døgninstitutioner er der dog en højere andel, der slet ikke har kontakt til deres forældre (16 % mod 8 %).

Hjemgivelse og anbringelsesskift sker ifølge plejefamilierne relativt ofte og med kort varsel, uden at børnene gives en gyldig stemme i beslutningerne, og uden at plejeforældrene inddrages tilstrækkeligt.

Materialet tyder på, at der er gode, stabile familieplejeanbringelser og også børn i familiepleje, som trives godt socialt og fagligt. Det tyder imidlertid også på, at der generelt på området kan tages et tydeligere udgangspunkt i børnenes behov dels med det sigte at opnå flere og grundigere beskrivelser af børnene og deres eventuelle støttebehov, dels for at få skabt mere stabile og sammenhængende anbringelser. Dette er også påpeget af MIO – Den grønlandske børnetalsmand, der i en undersøgelse blandt anbragte børn fra 2013 viser, at kun få børn oplever at blive inddraget i deres egen sag (MIO, 2013).

4 Plejefamiliernes ressourcer og hverdagsliv

Dette kapitel beskriver plejefamiliernes familiesituation og deres oplevelse af livet som plejefamilie. Det bygger på kommunale registreringer af plejefamilierne, spørgeskemadata indsamlet blandt 84 plejefamilier samt kvalitative interviews med i alt 35 plejeforældre. I det omfang det er muligt, er spørgeskemamaterialet holdt op imod data fra den grønlandske befolkningsundersøgelse fra 2018 (Larsen m.fl., 2019).

Kapitlet er opdelt i tre overordnede afsnit. Det første afsnit 4.1 beskriver plejefamiliernes familiesituation og opvækstforhold og sammenholder i de tilfælde, hvor der er sammenligneligt data, plejeforældrenes situation og ressourcer med den generelle befolkning. Dernæst følger afsnit 4.2 om plejeforældrenes erfaring som plejefamilie og deres motiver for at blive det. Endelig beskriver det sidste afsnit 4.3 plejeforældrenes oplevelse af muligheder og barrierer for at hjælpe og støtte børnene samt deres samarbejde med barnets biologiske familie.

4.1 Plejefamiliernes familie- og opvækstforhold

4.1.1 Plejefamiliernes familiesituation

82 % af de deltagende plejefamilier lever, som Figur 4.1 viser, i en parfamilie, mens 16 % er enlige. Halvdelen har et eller flere hjemmeboende biologiske børn, hvoraf størstedelen er over 18 år.³

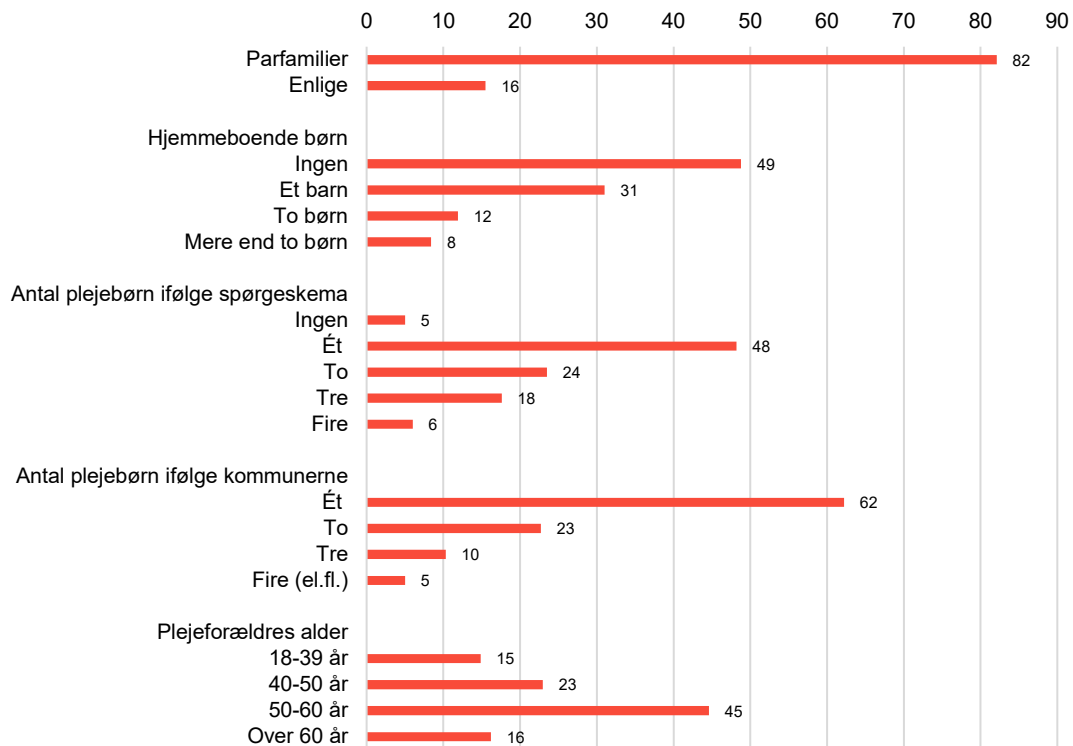
Ifølge de plejeforældre, der har besvaret spørgeskemaet, har ca. halvdelen af de deltagende plejeforældre et enkelt plejebarn, en fjerdedel har to plejebørn, mens den resterende fjerdedel har tre eller flere plejebørn. Ifølge kommunernes registrering, der inkluderer flere private plejeforældre, har knap to tredjedele et enkelt plejebarn, en fjerdedel har to, mens 15 % har mere end to plejebørn.

Plejeforældrene er gennemsnitligt 51 år gamle, hvilket svarer til gennemsnitsalderen, da Deloitte lavede sin kortlægning i 2012 (Deloitte, 2012). Omtrent 15 % er ældre end 60 år, 48 % er 50-60 år, mens de øvrige 37 % er yngre end 50 år.

---

³ Spørgsmålet er faldet ud af det grønlandssprogede spørgeskema, så alderen på de hjemmeboende biologiske børn er kun anført i de skemaer, der er besvaret på dansk.

Figur 4.1 Plejefamiliernes familiesituation. Procent.

Anm.: N = 84.

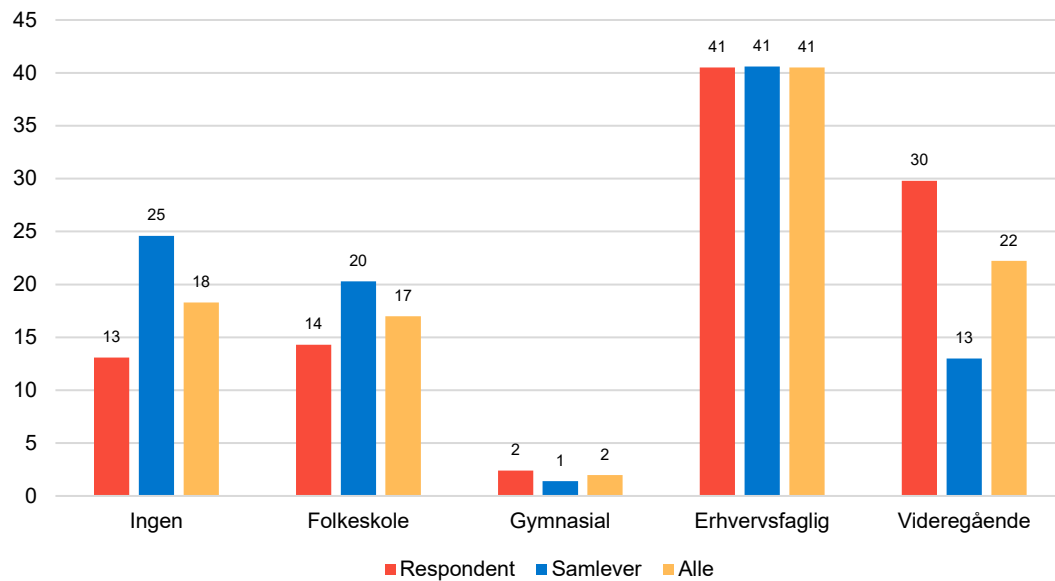
Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

4.1.2 Plejeforældrenes uddannelse og beskæftigelsesforhold

Godt 40 % af plejeforældrene har en erhvervsfaglig uddannelse, knap en fjerdedel har en videregående uddannelse, 2 % har en gymnasial uddannelse, mens de øvrige 35 % ikke har uddannelse ud over grundskoleniveau. Plejeforældrenes uddannelsesniveau er dermed højere end i den øvrige befolkning, idet den grønlandske befolkningsundersøgelse fra 2018 viste, at 50 % ikke havde uddannelse ud over grundskoleniveau, mens ca. 16 % havde en videregående uddannelse (Larsen m.fl., 2019).

Godt 80 % har et arbejde ud over at være plejefamilie. Både det kvalitative og det kvantitative data tyder på et bredt spektrum i plejeforældrenes beskæftigelse, idet vi både ser kokke, turistguider, lærere, dagplejemødre, betjente og kontorfuldmægtige blandt plejeforældrene. Ser vi på, hvor stor en andel af plejeforældrene som arbejder med børn og unge, sociale forhold og omsorg, så gælder det ca. halvdelen af de plejeforældre, der har besvaret spørgeskemaet. Det drejer sig om plejeforældre, der fx arbejder som pædagoger, sygeplejersker, lærere eller socialrådgivere.

Figur 4.2 Plejeforældrenes uddannelsesnivea. Procent.

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

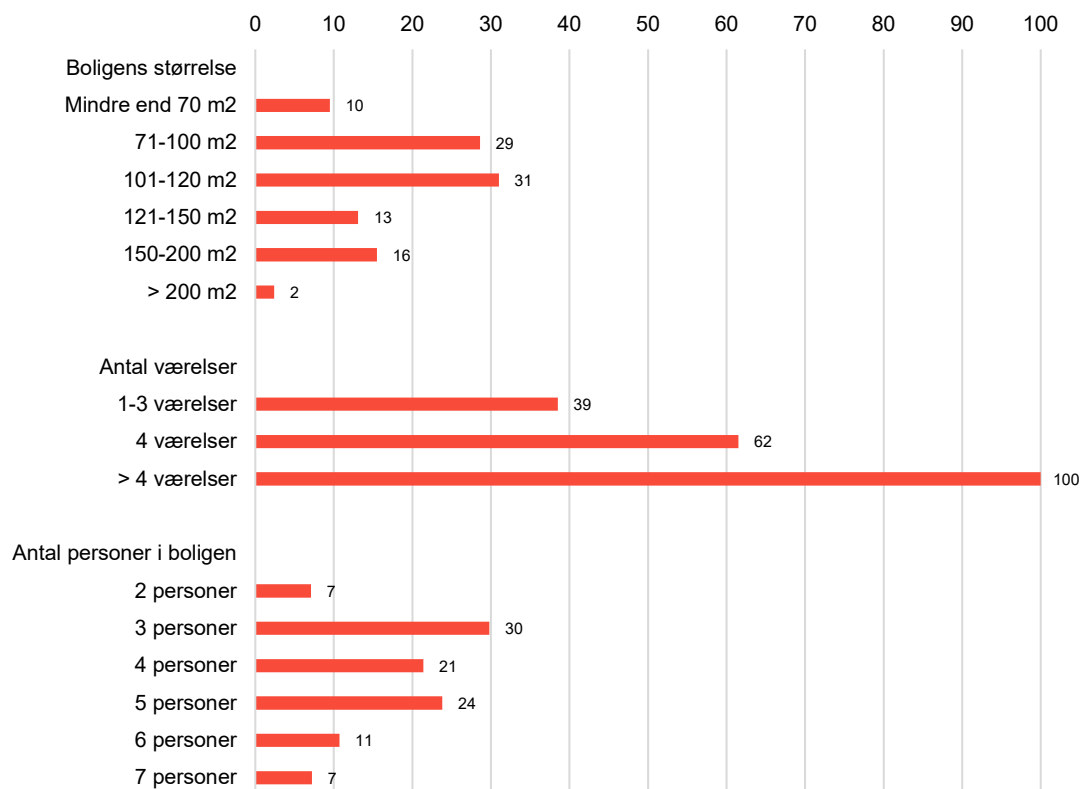
I de kvalitative interviews giver de fleste plejeforældre udtryk for, at de gerne vil beholde deres job frem for at blive ansat som professionelle plejeforældre. Det skyldes dels, at lønnen som professionel plejefamilie er lavere end det, de ville kunne opnå i deres almindelige lønarbejde, dels at plejeforældrene ikke lever op til de uddannelses- og overenskomstkrav, der er forbundet med at blive professionel plejefamilie og dels, at størstedelen af plejeforældrene nyder vekselvirkningen mellem arbejde og familieliv. Interviewene vidner dog også om, at nogle af plejeforældrene egentlig har lyst til at blive professionel plejeforælder, men misforstår eller er i tvivl om reglerne og fx har fået indtryk af, at ingen af plejeforældrene kan have arbejde ved siden af indsatsen som plejeforælder. Ifølge lovgivningen er der dog kun krav om, at en af plejeforældrene opgiver at arbejde ud over i den tid, hvor plejebarnet opholder sig i daginstitution eller skole (Naalakkersuisut, 2019).

4.1.3 Plejeforældrenes boligforhold

Ser vi på plejefamiliernes boligforhold, har knap halvdelen, som Figur 4.3 viser, en bolig med fire værelser, en tredjedel har tre værelser i boligen, mens en fjerdedel har mere end fire værelser. 10 % har mindre end 70 m² boligareal, 29 % har 71-100 m², 31 % har 101-120 m², mens de resterende 31 % har boliger på mere end 120 m².

I 75 % af boligerne bor der 3-5 personer. 18 % rummer mere end 5 personer, mens 7 % kun har 2 beboere inklusive plejebørn. Krydser vi oplysningerne om boligens størrelse med antallet af beboere finder vi, at 19 % af plejefamilierne bor i boliger, hvor der er færre værelser, end der er beboere i boligen, samt at 24 % har mindre end 25 m² boligareal til rådighed pr. beboer.

Figur 4.3 Plejefamiliernes boligforhold. Procent.

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Plejefamiliernes boligforhold ligner andre husstande med børn, hvor 17 % ifølge Larsen m.fl. (2019) i 2018 boede i en bolig, hvor antallet af beboere var højere end antallet af værelser.

4.1.4 Plejefamiliernes opvækstforhold

Plejeforældrene er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt om forholdene i deres opvæksthjem for at afklare, om de selv kommer fra stabile hjem, og om de har forskellige oplevelser med sig i bagagen, der kan blive reaktiveret i mødet med plejebørnenes opvækstforhold, eller som det er nødvendigt at være opmærksom på – enten i godkendelsesproceduren, eller i de støttemuligheder, som plejefamilierne løbende tilbydes. Det er ikke som udgangspunkt problematisk i forhold til det at være plejefamilie, hvis plejeforældrene selv har oplevet omsorgssvigt eller misbrug i deres opvækst. Det handler snarere om, hvordan plejeforældrene reflekterer over og har bearbejdet deres oplevelser, så det ikke påvirker deres rolle og følelser som plejeforældre negativt.

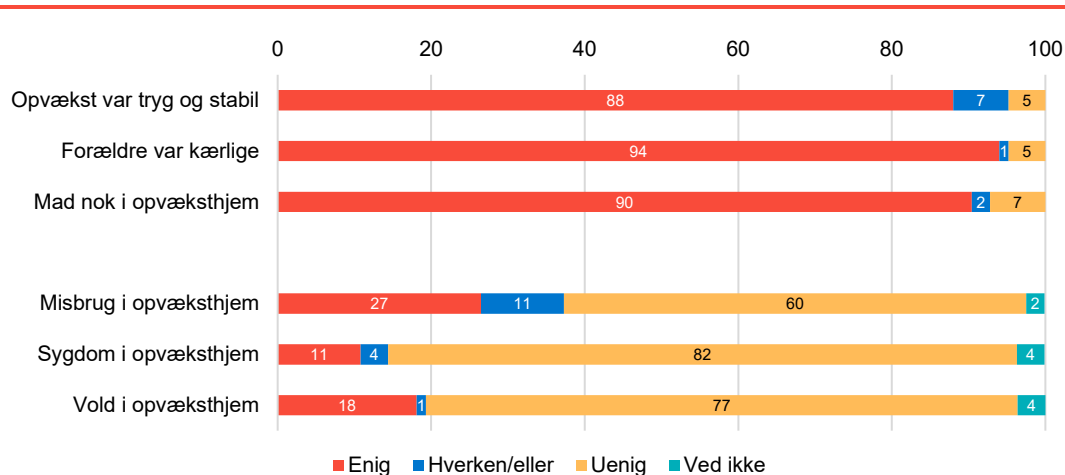
Langt størstedelen af plejeforældrene angiver, som Figur 4.4 viser, at deres opvæksthjem var præget af tryghed, stabilitet og kærlighed. Relativt få har oplevet, at der har været perioder med mangel på mad (7 %). Og relativt få har oplevet, at opvæksthjemmet var præget af fysisk eller psykisk sygdom (11 %).

De fleste, 60 %, angiver endvidere, at de er vokset op i hjem uden misbrug af rusmidler. Her ser vi dog et væsentligt mindretal på 27 %, der er enige i, at der *"til tider var problemer med*

misbrug af alkohol, hash eller andre stoffer i deres hjem”, mens yderligere 11 % svarer ”hverken enig eller uenig” til det udsagn. Derudover ser vi omkring 18 %, der erklærer sig enige i, at der i opvæksthjemmet var problemer med vold.

Sammenlignet med den øvrige befolkning i samme aldersgruppe, ser plejeforældrene ud til at være vokset op med væsentligt færre problemer. I befolkningsundersøgelsen angiver godt 65 % af de 40-60-årige, at der af og til eller ofte har været alkoholproblemer i deres opvæksthjem, mens ca. halvdelen angiver, at der af og til eller ofte var episoder med vold (Larsen m.fl., 2019).

Figur 4.4 Plejeforældrenes opvækstforhold. Procent.

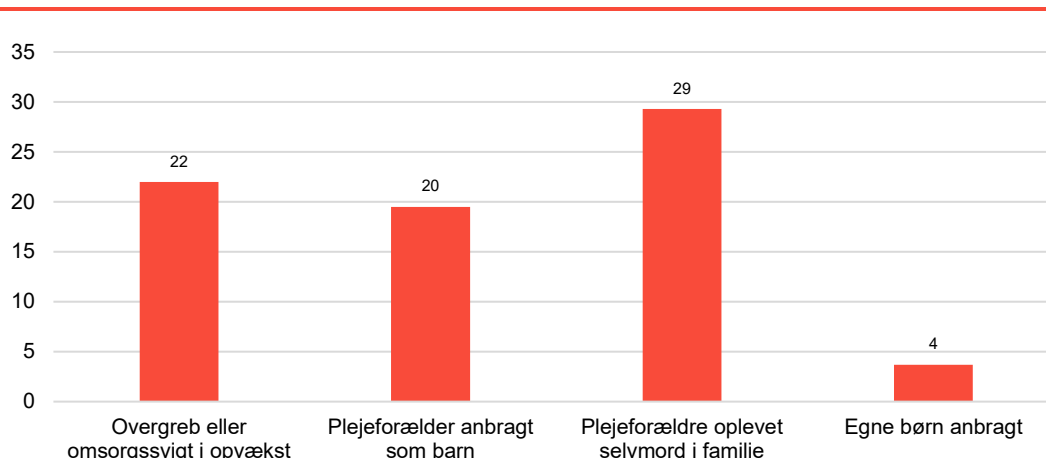

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

I Figur 4.5 ser vi endvidere, at 22 % af plejeforældrene har angivet, at de selv eller deres samlever har oplevet overgreb eller omsorgssvigt i opvæksten, at 20 % selv har været anbragt hos andre end deres forældre, samt at 29 % af plejeforældrene har oplevet selvmord i den nærmeste familie. Også her ser plejeforældrene ud til at have oplevet mere stabilitet i opvæksten end deres jævnaldrende, idet befolkningsundersøgelsen viser, at 31-43 % af de 40-60-årige har oplevet seksuelle overgreb i barndommen.

Figur 4.5 Overgreb, omsorgssvigt, anbringelser og selvmord i plejefamilien. Procent.

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

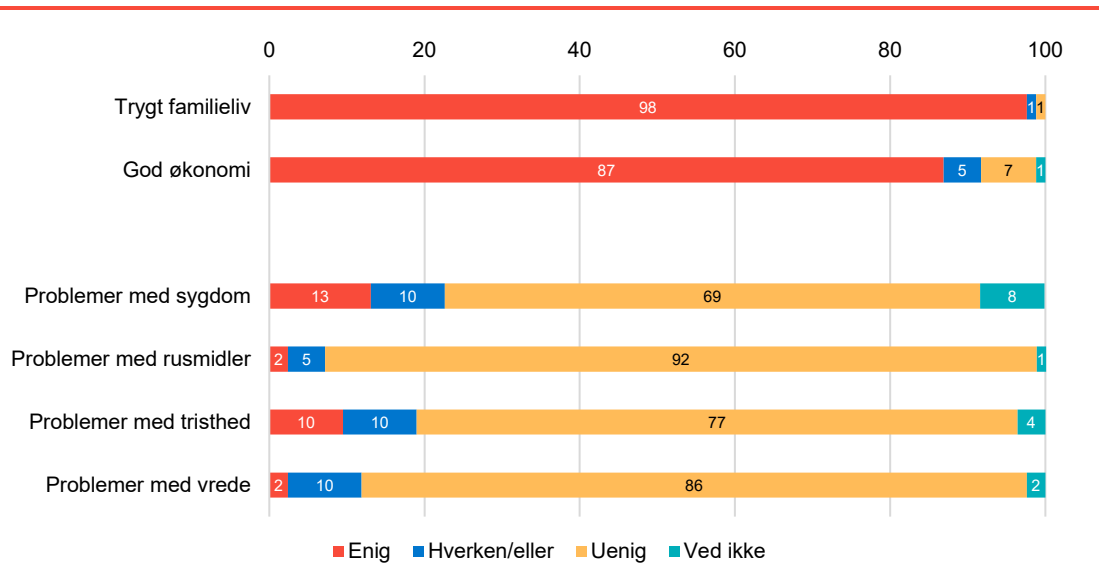

4.1.5 Oplevelse af nuværende familieforhold

Langt de fleste oplever, som Figur 4.6 viser, begrænsede problemer i deres nuværende familieliv. 98 % er enige i, at deres familieliv er trygt og stabilt, 87 % synes, deres økonomi er god, mens 92 % afviser, at der er problemer med hash eller alkohol i hjemmet.

Et lille mindretal, 13 %, angiver, at de selv eller deres samlever har en sygdom, der kræver deres energi, mens 10 % angiver, at de selv eller deres samlever til tider rammes af tristhed eller en trang til at give op.

Figur 4.6 Plejeforældrenes nuværende familieforhold. Procent.

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Til trods for at det kvantitative materiale vidner om, at plejeforældrene generelt har relativt stabile familie- og opvækstforhold, vidner de kvalitative interviews dog om, at flere af plejeforældrene aktuelt eller tidligere har befundet sig i en krævende familiesituation, mens de har været plejefamilie, samt at livet som plejefamilie til tider presser familielivet.

Som eksempel på krævende familiesituationer fortæller en plejeforælder fx om at overtage ansvaret for et barn, der reagerede stærkt på tabet af sin mor, samtidig med at plejemoren selv sørgede over tabet af barnets mor, som var et nært familiemedlem. Et par stykker fortæller om at måtte opgive at tage sig af et plejebarn, enten fordi de selv var nybagte forældre, eller fordi de som følge af et presset familieliv oplevede parforholdsproblemer. Et par stykker fortæller om fysisk og psykisk sygdom, der begrænser dem selv eller deres partner i hverdagen. Og et par stykker nævner, at de har oplevet ikke at kunne kontrollere deres egen vrede, eller at de har været anklaget for at slå et plejebarn eller for utilstrækkelig omsorg for plejebarnet.

Selvom det hver for sig er enkelttilfælde, viser det samlet set, at det er vigtigt (fortsat) at være opmærksom på plejeforældrenes familieforhold og personlige trivsel, både når plejefamilierne godkendes og løbende, mens de fungerer som plejefamilie. Det påvirker ofte hele familien, når der flytter et barn ind i pleje, og sommetider har det stor betydning for familiedynamikkerne og familiens generelle trivsel. Det kan være i tilfælde, hvor barnet har nogle svære adfærdsmæssige eller emotionelle udfordringer, og hvis plejefamilien, af forskellige årsager, har svært ved

at imødekomme barnets behov. En plejemor fortæller om den indledende tid, hvor en lille pige flyttede ind hos hende og hendes mand:

Vi var lige ved at blive skilt af det. Hun græd konstant [fordi hun var bange for mænd], og min mand var nødt til at gå op i stuen, mens vi spiste. Når vi var ude af køkkenet, så kunne han komme ned og spise. Sådan kørte det i flere måneder.

Endelig nævner flere plejeforældre, at de oplever begrænsninger i deres sociale liv og fritidsaktiviteter, fordi en del af de ting, de gerne vil gøre sammen som familie, kræver den biologiske families accept. Det kan også handle om, at det ikke er muligt at tage plejebørnene med på ture eller besøg hos venner og familie af praktiske grunde, eller fordi de ikke kan få dækket de økonomiske udgifter til at tage plejebørnene med på ture og ferier:

Vi vil gerne have flere muligheder for at få oplevelser sammen. Hvis vi eksempelvis vil ud at sejle, så skal vi først snakke med moren eller faren for at få lov til det, og så skal vi til kommunen for at fortælle dem: "i weekenden, hvis vejret tillader det, så vil vi ud at sejle". Det kunne være dejligt at have en generel tilladelse til at kunne leve sit liv.

Der er dog også flere vidnesbyrd om, at livet som plejefamilie ikke afviger væsentligt fra et almindeligt familieliv, og at plejeforældrene oplever, at plejebørnene er med til at berige deres tilværelse:

Du kan tro, der er rigtig mange positive ting: At være sammen med børnene, lege med dem, sejle sammen, grine sammen og konkurrere mod hinanden om at fange den største fisk, når vi fisker. Der er rigtig mange gode ting.

Analyserne bekræfter tidligere forskning på området, der viser, at mange plejeforældre oplever at blive et stærkere par i samarbejdet med hinanden omkring barnet i pleje, men at det også kan være hårdt for parforholdet, og at plejeforældre kan opleve parforholdskriser, stress og udbrændthed (Luckow, 2019).

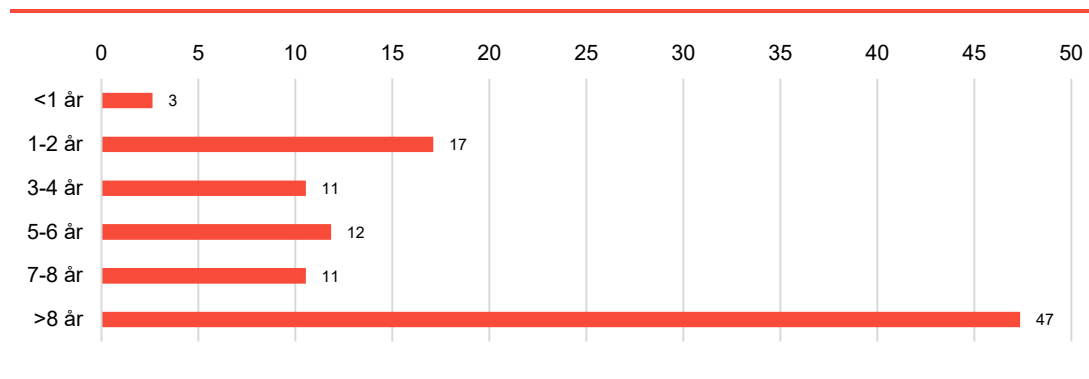
Samlet set viser analyserne af plejeforældrenes socioøkonomiske, sociale og psykiske ressourcer dog, at plejeforældrene er relativt ressourcestærke sammenlignet med andre grønlandere i samme aldersgruppe, og at det således er lykkedes for kommunerne at tiltrække og godkende familier med et vist overskud til at tage sig af de børn, de har i pleje. Alligevel er det vigtigt, at der fortsat er fokus på at støtte plejeforældrene, når de står i svære situationer, med fx rådgivning og supervision, så man fastholder de stærke plejefamilier og undgår uhensigtsmæssige anbringelseskift.

4.2 Erfaring som og motiver med at blive plejefamilie

4.2.1 Erfaring som plejefamilie

De fleste af de plejeforældre, der deltager i undersøgelsen, har, som Figur 4.7 viser, relativt lang erfaring som plejefamilie. 47 % har således fungeret som plejefamilie i mere end 8 år, 23 % har været plejefamilie i 5-8 år, 28 % har været plejefamilie i 1-4 år, mens 3 % af plejefamilierne i undersøgelsen er blevet plejefamilie inden for det seneste år.

Figur 4.7 Plejeforældrenes erfaring som plejefamilie. Procent.

Anm.: N = 81.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

De kvalitative interviews viser, at størstedelen har haft mange børn i pleje i den periode, de har været plejeforældre. Flere har ikke tal på hvor mange, og de, der har, nævner typisk et cirkatal på 15-30 børn. Det skyldes formodentlig dels, at plejeforældrene ofte fungerer både som langvarigt anbringelsessted og som akut- og aflastningsfamilie og således jævnlige på samme tid kan have børn, der befinder sig hos dem i årevis, og børn, der kun opholder sig i familien i et par dage, uger eller måneder, indtil de hjemgives, eller der findes et varigt anbringelsessted. Det kan dog også skyldes, at der, som kapitel 5 kommer mere ind på, ofte mangler en udredning og en handleplan i de planlagte plejefamilieanbringelser, hvilket gør det svært at matche børn og plejefamilier på en god måde og gør, at anbringelserne i en del tilfælde præges af en lidt tilfældigt kommunal styring.

Forskningen viser, at graden af opbrud i deres opvækst og anbringelsesforløb kan have betydning for plejebørnenes trivsel, skolegang og relationer. Gentagne opbrud i omsorgsmiljø og skole vil alt andet lige medføre læringstab og udfordre børnenes muligheder for at falde til og skabe tilhør i plejefamilien (Frederiksen & Hestbæk, 2021; Mehlbye, Bolvig & Kloppenborg, 2018; Olsen & Montgomery, 2017).

Hvis plejefamilierne henover en årrække har mange børn i pleje, kan det få betydning for, hvor stor en rolle plejeforældrene kan spille i det enkelte barns liv, mens anbringelsen står på, og efter at anbringelsen afsluttes. Tidligere plejebørn har ofte svage netværk at trække på, når de flytter ud fra plejefamilien, og der kan derfor være en værdi i, hvis de mere ressourcerstærke plejefamilier også bliver et netværk for børnene, hvor de senere som voksne kan komme og hente støtte og vejledning (Lausten, Frederiksen & Olsen, 2020).

4.2.2 Motiver for og veje ind i tilværelsen som plejefamilie

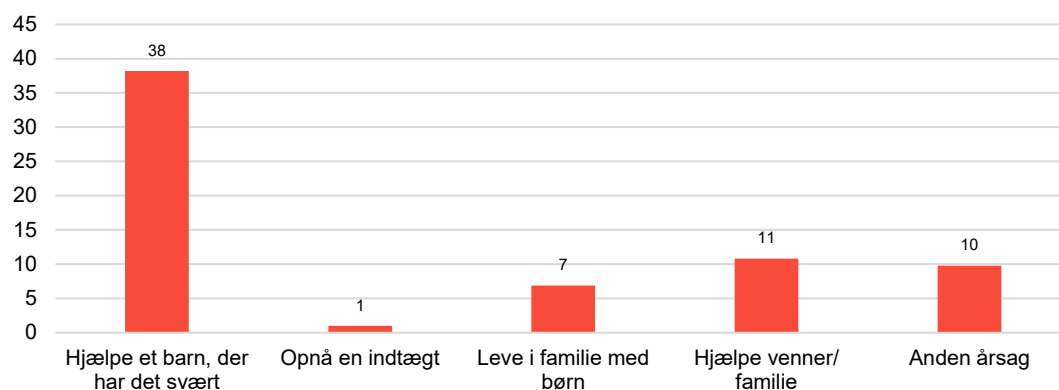
Generelt viser det kvalitative materiale, at det at være plejefamilie opleves som naturligt og en pligt for mange af plejeforældrene, hvilket formodentlig hænger sammen med den kollektivistiske familiekultur, som vi beskrev i indledningen. Den kollektivistiske familiekultur indebærer relativt flydende ansvarsfordeling mellem kernefamilien, den udvidede familie og det omgivende lokalsamfund, hvilket gør, at relativt mange vælger at være plejefamilie set i forhold til befolkningens størrelse, og at der er relativt flydende overgange mellem at være biologisk familie, adoptivfamilie og plejefamilie.

Under denne generelle familiekultur finder vi dog nogle forskellige tilgange og motiver for at være plejefamilie, hvilket kan være vigtigt at være opmærksom på i rekrutterings- og godkendelsesprocessen af plejefamilierne samt i det løbende samarbejde med plejeforældrene.

I kortlægningen har vi undersøgt plejeforældrenes motiver og veje ind i tilværelsen som plejefamilie ved hjælp af spørgeskemaspørgsmål og ved hjælp af de kvalitative interviews. I begge datatyper træder tre forhold frem som de primære motiver for at blive plejeforældre. Det kan for det første handle om, at plejeforældrene ønsker at *leve i en familie med børn* og derfor har søgt om at blive plejefamilie eller adoptere et barn. Det kan for det andet handle om et ønske om at *hjælpe konkrete børn i familien* eller bekendtskabskredsen, som har det vanskeligt. Og det kan for det tredje dreje sig om et *generelt ønske om at hjælpe børn, der har det svært*.

I spørgeskemaundersøgelsen er den hyppigste begrundelse for at blive plejefamilie, som Figur 4.8 viser, et generelt ønske om at hjælpe børn, der har det svært. I de kvalitative interviews står ønsket om at leve i en familie med børn og behovet for at hjælpe konkrete børn i familien eller omgangskredsen dog også stærkt.

Figur 4.8 Årsag til at blive plejefamilie. Procent.

Anm.: N = 80.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

I de følgende tre afsnit uddyber vi de tre motiver, som er de væsentligste for plejeforældrene.

4.2.2.1 Motiv: Adoption og børn i familien

En del af de interviewede fremhæver, at de oprindeligt blev godkendt som plejeforældre efter først at være blevet godkendt som adoptivforældre. I de tilfælde sker den første kontakt mellem plejeforældrene og de biologiske forældre ofte uden om kommunen og minder således om processen omkring de privat arrangerede plejeanbringelser. En plejeforælder fortæller:

Vi ville adoptere. Der er mange, der giver deres nyfødte børn fra sig som gavebørn. Og så hørte jeg om en pige, der var højgravid, som havde to børn i forvejen, og som søgte plejeforældre til sit kommende barn. Hun havde allerede fundet en anden plejefamilie, da vi henvendte os, men så var der en anden ugift kvinde, der boede hos sin far og ikke havde en uddannelse. Hun ville gerne finde en plejefamilie til sit barn.

Da adoption kræver, at adoptivforældrene godkendes, sker det for flere, at adoptionsgodkendelsen fører til, at kommunen senere henvender sig med henblik på at få sat børn i pleje mod et vederlag:

Vi startede med, at vi skulle adoptere min kones nevøs nyfødte barn. Men da min kone landede i [by] havde de fortrudt. Min kone var helt ødelagt i 4 dage, men så ringede kommunen pludselig en dag. De kunne se, at vi havde papir på, at vi kunne være plejeforældre, og så spurgte de, om vi havde mod på det.

I andre tilfælde er der fra starten tale om et egentligt plejeforhold, men motivet er et ønske om at leve i en familie med børn, fx fordi plejeforældrenes egne børn er flyttet hjemmefra, eller fordi en biologisk efternøler mangler en jævnaldrende i hjemmet, som følgende udsagn illustrerer:

Der er 12 år mellem vores yngste barn og næst yngste barn. Da det næst yngste barn flyttede hjemmefra, savnede vores yngste nogen at lege med, og derfor besluttede vi os for at blive plejeforældre. Vi har også altid været interesserede i at hjælpe andre børn.

4.2.2.2 Motiv: Hjælpe konkrete børn i familie og omgangskreds

En anden gruppe af de interviewede har primært valgt at være plejeforældre, fordi de har overtaget ansvaret for et barnebarn, en nevø eller en niece, hvis forældre ikke selv kan tage sig af barnet. Der kan enten være tale om et privat arrangeret plejeforhold uden ret til vederlag eller om en netværksanbringelse, hvor plejeforældrene modtager vederlag samt kost- og lomme penge for at varetage barnets omsorg. Følgende citat fra en plejemor kan illustrere anbringelsesprocessen for denne type plejeforældre:

Da vores barnebarn var et år gammel, drak min datter meget og gik nogle gange fra hjemmet, så vi måtte lede efter hende og finde en babysitter til barnet. Det viste sig, at hun havde en fødselsdepression og ikke kunne magte at tage sig af barnet. Vi havde i forvejen barnet boende på det tidspunkt, og så henvendte vi os til kommunen sammen med min datter og aftalte, at vi fik en plejetilladelse til at tage os af vores barnebarn.

Generelt vidner interviewene om, at denne type plejefamilier i højere grad end de, der drives af et generelt motiv om at hjælpe udsatte børn (beskrevet i det følgende afsnit), lever et almindeligt familieliv relativt uafhængigt af kommunen. De har forud for anbringelsen et godt kendskab til barnet og dets opvækstforhold, de tilrettelægger selv barnets hverdag og tager selv beslutninger om fremtiden. I nogle tilfælde kan de dog opleve at blive lidt glemt af kommunen, fordi de trods alt kan opleve væsentlige udfordringer i livet som plejefamilie og i håndteringen af de familieudfordringer, der er gået forud for, at de har overtaget ansvaret for deres familiededede barn. I modsætning til de to øvrige typer vil kommunen sjældnere kunne trække på disse plejeforældre, når det konkrete plejeforhold ophører, da de som oftest primært er drevet af ønsket om at hjælpe det konkrete barn i deres familie.

4.2.2.3 Motiv: Generelt ønske om at hjælpe udsatte børn

Endelig vidner interviewene om en gruppe plejeforældre, der er drevet af et mere generaliseret motiv om at hjælpe udsatte børn. Her begrundes plejeforældrene, som følgende citater vidner om, ofte beslutningen om at blive plejeforældre med, at de kender til behovet for plejeforældre

i byen, de bor i, eller med, at de selv eller kommunen har set, at de har evner for at hjælpe børn med vanskeligheder:

De ringede fra kommunen og sagde, at de rigtigt godt kunne bruge mig som plejemor, fordi de havde hørt så meget om, hvordan jeg tackler børn med vanskeligheder. Mine børn var ved at flytte hjemmefra, og jeg havde ledige værelser, så derfor blev jeg plejemor.

Der var virkelig brug for plejeforældre, der hvor vi boede dengang. Min mand havde en plejetilladelse, og så blev vi spurgt, om vi ikke havde lyst til at være plejeforældre.

Denne type plejeforældre findes især blandt de almindelige kommunale og blandt de professionelle plejeforældre og vil oftere end de andre to grupper være indstillede på at indgå i et samarbejde med kommunen omkring barnets udvikling og behandling. Det vil oftest også være i denne gruppe, man ser en mere bevidst og reflekteret tilgang til indsatsen som plejefamilie med en større opmærksomhed omkring metoder til fx relationsdannelse samt følelsesmæssig, motorisk og kognitiv udvikling.

Selvom vi her har forsøgt at adskille de tre motiver, vil der oftest ligge en kombination af flere forskellige bevæggrunde bag beslutningen om at blive plejefamilie. Derudover kan motiverne for at være plejefamilie ændre sig over tid. Plejeforældrenes fortællinger om, hvorfor de er blevet plejefamilier, er enslydende med det, vi ser i øvrige studier af plejeforældres motiver. I litteraturen står stærkest det altruistiske motiv om at hjælpe et barn i nød (se fx Luckow m.fl., 2021; Bengtsson m.fl., 2021; Backe-Hansen, Havik & Grøningsætter, 2013; Doyle & Melville, 2013; Bryderup, Engen & Kring, 2017), ligesom vi finder det i denne undersøgelse blandt de grønlandske plejeforældre.

Både det kvantitative og det kvalitative materiale vidner om, at kun få er drevet af et økonomisk motiv for at blive plejefamilie. Alligevel fylder spørgsmålet om vederlag en del i flere af interviewene med plejeforældrene, da flere oplever spørgsmålet om vederlag som et spørgsmål om anerkendelse af deres indsats. Et nyligt dansk studie viser, at et økonomisk motiv ikke nødvendigvis udelukker et altruistisk motiv om at ville gøre en forskel for et udsat barn (Luckow m.fl., 2021; Bengtsson m.fl., 2021). Dette kan være vigtigt at holde sig for øje, når man overvejer, hvilken betydning en eventuel regulering af vederlaget vil have for plejeforældrenes mulighed for at yde omsorg og støtte til plejebørnene.

4.3 Plejeforældrenes tilgang og indsats med at hjælpe børnene

Plejeforældrene omtaler i interviewene for størstedelens vedkommende ikke hverdagen som plejefamilie som et egentligt arbejde, men fortæller dog, at det til tider kan være en krævende indsats. Det, at indsatsen som plejefamilie umiddelbart ligner det at være en almindelig familie så meget, kan gøre indsatsen usynlig for omverdenen og gøre, at omverdenen måske underkender, hvor omfattende en indsats, det kan være, og hvor mange forskellige opgaver, det indebærer at være plejefamilie.

En del af plejeforældrene i denne undersøgelse efterspørger som følge heraf mere anerkendelse og mere forståelse for, hvad der er svært, og hvilke rammer der er nødvendige for, at de kan hjælpe børnene bedst muligt. Dette ses også i en anden undersøgelse blandt plejeforældre i Danmark, hvor plejeforældrene efterspørger større anerkendelse, flere rettigheder og bedre vilkår (Luckow m.fl., 2021; Bengtsson m.fl., 2021).

I interviewene med plejeforældrene fremhæver de følgende elementer som de væsentligste i opgaven som plejefamilie og beskriver for hvert punkt, hvilke succeser og udfordringer de oplever som plejefamilie:

- at sørge for basal forplejning og omsorg
- at opnå børnenes tillid og opbygge relationer
- at sætte grænser og skabe struktur i børnenes hverdagsliv
- at hjælpe børnene i deres følelsesmæssige og sociale udvikling
- at hjælpe børnene i deres faglige udvikling
- at håndtere risikoadfærd i form af eksperimenter med rusmidler, selvskade, selvmordstrusler, småkriminalitet eller børn, der løber hjemmefra (enkelte større børn)
- at håndtere samarbejdet med forældrene.

I interviewene med plejeforældrene har vi både spurgt til, hvad de gør, og i hvilke situationer, de oplever at lykkes med deres indsats omkring børnene, samt hvilke redskaber, de mangler, og hvilke situationer, de oplever som svære. Nogle af plejeforældrene er meget bevidste om, hvilke metoder, de benytter for at hjælpe børnene, mens andre i interviewene fremstår mindre bevidste. Tilsvarende oplever nogle af plejeforældrene, at livet som plejefamilie er grundlæggende anderledes end livet som almindelig familie, mens andre ikke oplever en stor forskel.

Dette hænger som allerede nævnt sammen med den generelle tilgang, man har til at være plejefamilie og med de oprindelige motiver for at være plejefamilie, idet de, der er drevet af et generelt ønske om at tage sig af udsatte børn ofte er mere metodebevidste end dem, der er drevet af ønsket om at adoptere eller have børn i hjemmet, og dem, som tager sig af deres familiemedlemmers børn. Metodebevidstheden kan dog også opstå undervejs i plejefamilielivet, i takt med at plejefamilien får opbygget erfaring med at modtage og tage sig af nye børn i pleje.

4.3.1 Opbygning af relationer og fortrolighed

Når børnene flytter ind i plejefamilien, beskriver en del af plejeforældrene, hvordan de bruger forskellige kropslige, visuelle og sproglige teknikker til at opnå barnets tillid og på sigt oparbejde en fortrolighed, så barnet føler sig tryk og åbner op om sig selv. Nogle af plejeforældrene fortæller endvidere om, hvordan deres egne børn kan fungere som isbrydere for relationsdannelsen i de tilfælde, hvor barnet har haft svært ved at fatte tillid til voksne.

I det følgende citat forklarer en plejemor, hvordan de i starten forholder sig afventende og søger at etablere fortrolige rum, hvor barnet føler sig tryk og anerkendt, og hvordan hun bevidst bruger forskellige kropslige teknikker til at opnå barnets tillid:

Når de kommer til os, kender vi ikke deres baggrund, så det kræver en indsats at lære at forstå dem og kunne være i øjenhøjde med dem. Vi synes, det er betydningsfuldt, at vi forholder os roligt, og at vi begge får etableret en kontakt med dem. Vi tillader, at barnet i første omgang søger den ene af os mere, for så at lære den anden af os bedre at kende senere. Dernæst er det vigtigt for os at kunne lytte, når de begynder at fortælle ting. Jeg plejer at gå ind på deres værelser sammen med dem, når der er ting, vi skal snakke om. Det kan også være, jeg sætter mig på gulvet, mens barnet sidder på sengen, så de ikke føler, at jeg ser ned på dem.

Endvidere viser følgende eksempel, hvordan en del af plejeforældrene bruger tegninger, smileyordninger eller særlige samtaleteknikker til at hjælpe børnene på vej til at udtrykke og sætte ord på deres følelser:

Vi har arbejdet rigtigt meget med, at det er helt okay, hvis hun er ked af det. Hun må gerne græde. Vi bruger et smiley-system, der gør det nemmere for hende at vise, at hun har lyst til at græde. Hun er faktisk blevet meget bedre til at fortælle, hvad hun føler [...]. Jeg bruger sådan en spiralteknik, når jeg prøver på at få børnene til at åbne op. Jeg bruger deres egne ord og spørger ind til dem, og så er det, som om samtalerne bliver længere og længere. Til sidst plejer de selv at sige: "nu har jeg brug for at snakke lidt om mig selv". Og efterhånden får de kontrol med, hvordan det føles at komme væk fra familien og flytte til en anden familie og kan sætte ord på det.

En anden metode til at opbygge relationer og skabe rum for at tale om følelser, som flere plejefamilier beretter om med glæde, er fælles ture i naturen. Det at bevæge sig væk fra byen og dens konkurrerende tilbud og relationer og ud i naturen, giver ifølge plejeforældrene en fælles ro og en ramme om plejefamilien, som retter plejefamiliens medlemmer mod hinanden og skaber rum for samtale og fællesskab:

Nu er det snart sommer, og så begynder vi at sejle ud i fjorden igen. Børnene er meget anderledes i fjorden, end de er i byen. Det går meget stille og roligt inde i fjorden, og de plejer at hjælpe til med tingene. Når vi er i byen, er det at være plejeforældre som et arbejde, men når vi er inde i fjorden, oplever vi det, som om vi er en familie. Plejebørn, som er meget lukkede her i byen, bliver pludselig åbne og glade, når vi er i fjorden. (Blanding af citater fra to hold plejeforældre)

Denne måde at bruge naturen som pædagogisk redskab har vi også set i flere analyser af den pædagogiske praksis på de grønlandske døgninstitutioner (Dahl, 2017; Dahl, 2021; Dahl, Kloppeborg & Pedersen, 2020). Både plejeforældrene og personalet på døgninstitutionerne oplever, at fælles oplevelser i naturen, hvor børn og voksne er sammen i længere tid uden indblanding fra omverdenen, kan være med til at opbygge relationer gennem fælles oplevelser og give tid og rum til, at følelser kan mærkes og udtrykkes. Det beskrives også i studier fra andre dele af verden, hvordan betydningen af ferie, ro og det uafbrudte samvær har en særlig betydning for opbygning og styrkelse af relationerne i plejefamilien (Pithouse & Rees, 2015).

En stor del af de interviewede plejeforældrene oplever således at have gode redskaber til at etablere tillid og relationer til deres børn i pleje. Denne del af plejefamilielivet kan dog også give udfordringer, hvilket kan skyldes, at barnet har nogle traumatiske og behandlingskrævende oplevelser med sig, eller at nogle af plejeforældrene ikke er godt nok klædt på til at sætte sig ind i og forstå børnenes situation og reaktioner. Følgende udsagn vidner om situationer, hvor plejeforældrene har følt, at det var svært at opnå børnenes tillid, og hvor de har haft svært ved at hjælpe børnene med at forstå og udtrykke deres følelser på en hensigtsmæssig måde:

Det er ret svært at vide, hvordan vi skal hjælpe ham, fordi han er meget stille. Han snakker ikke så meget, men han udtrykker sig mest gennem sin adfærd. Han blokerer, når vi prøver at snakke med ham. Det er ret svært.

4.3.2 Struktur og grænsesætning

En anden væsentlig opgave for plejefamilierne består i at skabe forudsigelighed og struktur i børnenes hverdag og sætte grænser for deres adfærd. Flere af plejeforældrene fortæller om at gøre det tydeligt over for børnene, hvilke regler og rytmer, man følger i plejefamilien:

Jeg er en mor, der sætter grænser. Det er de rigtig glade for, når de bliver voksne. Det er ikke os, der skal indstille os på plejebørnene, hver gang der flytter et nyt barn ind, men dem, der skal lære at gøre, som vi plejer at gøre her. Nogle prøver at bestemme og få alt muligt. Men så snakker vi med dem stille og roligt og forklarer dem, at nu er det mig og min mand, der bestemmer. De kan ikke overskue konsekvenserne af det, de gerne vil.

Flertallet af de plejefamilier, der kommer ind på emnet, omtaler, at det kan være udfordrende at fastsætte grænserne, men at de normalt lykkes med det efter lidt tid. Enkelte plejeforældre fortæller, at de har måttet opgive mindre børn, fordi de ikke har oplevet sig i stand til at tilbyde den struktur i hverdagen, som barnet havde brug for

Det kan være, de har behov for at være et sted, hvor der er mere struktur, fx børnehjemmet eller der, hvor der er mere struktur i hverdagen. Vi henviser de børn, som har behov for mere struktur, til andre, når vi ikke kan hjælpe dem med vores erfaringer.

Andre fortæller, som følgende afsnit kommer mere ind på, om unge, der har svært ved at følge den struktur, som plejeforældrene forsøger at skabe, som overtræder plejeforældrenes regler, og som eksperimenterer med risikoadfærd, der medfører problemer for dem selv og den øvrige plejefamilie.

4.3.3 Håndtering af risikoadfærd

Udfordringerne med grænsesætning og risikoadfærd gælder fortrinsvis for de større børn og teenagere. En del af plejeforældrene har således oplevet at måtte opgive børn i teenagealderen, fordi de har haft en så risikobetonet adfærd, at de var til fare for sig selv eller de øvrige familiemedlemmer, eller fordi det ikke er lykkedes plejeforældrene at skabe en fælles tilslutning til familiens regler. I nedenstående citat fortæller en plejemor om problemer med at få en teenager til at overholde regler for, hvornår man skal være hjemme om aftenen:

Jeg har forsøgt at få hjælp, fordi jeg kunne mærke, han var for tung. Han var faktisk ligeglad med, hvad jeg sagde. Hvis jeg sagde, at han skulle være hjemme kl. 23, fordi han skulle i skole dagen efter, gjorde han, som det passede ham.

En anden plejeforælder fortæller om en dreng, der forsøgte at begå selvmord efter at have skændtes med et familiemedlem:

Familiemedlemmet kom hjem til mig og fortalte: "Ved du hvad, Malik er nede på havnen og er ved at springe ud fra broen". Jeg kunne ikke selv tage væk fra de andre børn, da jeg er alene med dem, så jeg ringede til politiet og bagefter til kommunen og til døgnvagten. Ved du, hvad jeg fik af svar fra døgnvagten? "Vi kan desværre ikke lege politi". Og så lagde de røret på. Det er dem, der har anbragt drengen hos mig. Jeg blev så gal, så gal.

Andre eksempler, der nævnes af plejefamilierne som årsag til, at de har måttet opgive at have et barn i pleje boende, er unge, der stjæler fra familien, unge, der er blevet gravide og skal have en abort, og unge, der er voldelige over for plejeforældrene eller de andre børn i familien.

Som det beskrives i kapitel 5 om kommunernes praksis, er det relativt sjældent, at plejefamilierne får forhøjet vederlag for at tage sig af de ældste børn i pleje. Dette til trods for, at netop denne gruppe giver de største udfordringer for plejefamilierne, og oftest er dem, som plejefamilierne må give op overfor, og som derfor ender med at blive anbragt på en døgninstitution.

Hvis man gerne vil fastholde flere af de unge i plejefamilierne, og de unge også selv ønsker at flytte i en plejefamilie, kunne det derfor overvejes at klæde plejefamilierne bedre på til at håndtere de unge, og det kunne overvejes at forhøje vederlaget samt sikre en bedre adgang til støtteforanstaltninger og akuthjælp, når man har teenagere i pleje.

4.3.4 Støtte til børnenes udvikling i og uden for hjemmet

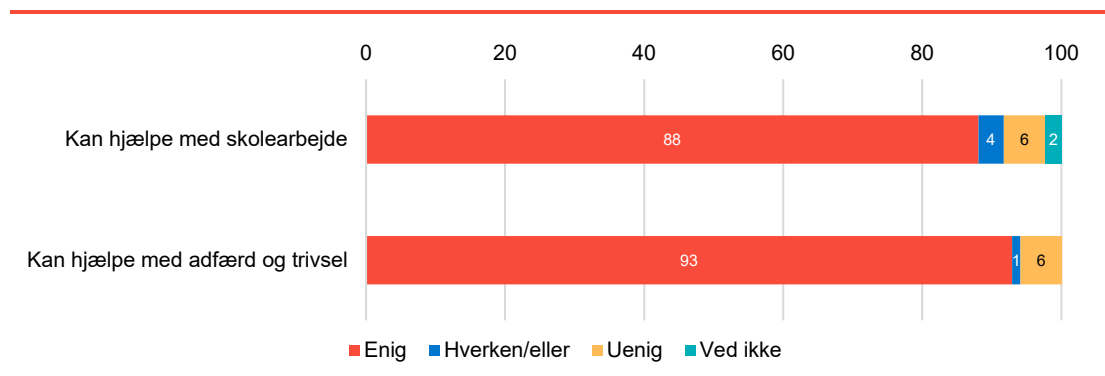
Opgaven med at hjælpe børnene i deres fysiske, sociale og faglig udvikling foregår både i hjemmet og der, hvor barnet har sin dagligdag i øvrigt, i skolen eller i daginstitutionen. Enkelte børn har indlæringsvanskeligheder eller motoriske udfordringer, som kræver basal træning i hjemmet og brug af forskellige teknikker:

Den ældste havde svært ved at forstå tingene og huskede dårligt. Så begyndte vi at tegne hans dag, så han vidste, hvad han skulle, når han vågnede, hvornår vi skulle spise, og hvornår vi skulle være hjemme. Så forstod han bedre og huskede det igen, når han havde glemt, hvad han skulle. Når vi skulle etablere en ny rutine, så tegnede vi det ind, og så begyndte han at vænne sig til det. (Plejemor)

I andre tilfælde består plejefamiliernes opgave i at skabe forståelse for plejebarnets udfordringer i skolen eller daginstitutionen, så barnet ikke bliver ekskluderet fra børnefællesskabet og får gode betingelser for indlæring. Og endelig beskriver en del af plejefamilierne, hvordan de forsøger at hjælpe barnet med skolearbejdet og sørge for, at barnet indhenter et eventuelt fagligt efterslæb.

Samlet set oplever en stor del af plejefamilierne, som Figur 4.9 viser, at de er i stand til at hjælpe deres nuværende plejebørn med såvel adfærd, trivsel og skolearbejdet.

Figur 4.9 Plejeforældrenes oplevelse af at kunne hjælpe børnene med skolearbejde, adfærd og trivsel. Procent.

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

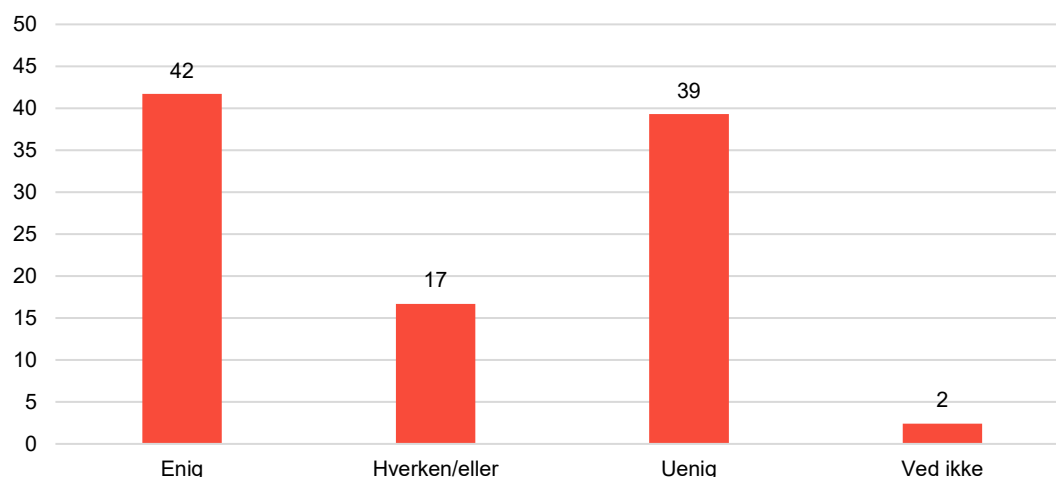
Enkelte plejeforældre oplever dog, at det er krævende at bistå børnene med skolearbejdet – især hvis de som plejeforældre er oppe i årene og ikke har tilstrækkeligt kendskab til nutidig skolegang:

Vi kan godt hjælpe, men det er rigtig lang tid siden, vi selv har været elever, og derfor kan det være lidt svært at hjælpe ham med nogle af lektierne. Vi plejer at sige til ham, at han skal spørge sine lærere om det, da vi ikke ved, hvad det går ud på. Nogle gange spørger vi også vores egne børn, om de kan hjælpe. De kender brøkerne bedre end os.

4.3.5 Samarbejde mellem plejeforældre og biologisk familie

Ud over håndteringen af risikoadfærd hos de ældste plejebørn nævner mange af plejeforældrene samarbejdet med den biologiske familie som noget af det mest udfordrende ved at være plejefamilie. I spørgeskemaundersøgelsen nævner 42 %, som Figur 4.10 viser, at samarbejdet med den biologiske familie kan være problematisk, mens 17 % siger, at de hverken er enige eller uenige i, at samarbejdet med familien kan være problematisk.

Figur 4.10 Andel, der oplever problemer med samarbejdet med den biologiske familie. Procent.

Anm.: N = 84.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

Problemerne kan, som de kvalitative interviews viser, handle om, at de biologiske forældre har svært ved at indgå og overholde aftaler om samvær. Og om, at de biologiske forældre, når der har været samvær, ikke har varetager barnets omsorg godt nok eller fx har misbrugt rusmidler, mens de har haft barnet på besøg. To plejeforældre fortæller:

Vi udfyldte en plan for besøg sammen med de biologiske forældre og kommunen. Vi aftalte, at de skulle hente ham to gange om ugen kl. det og aflevere tilbage kl. det. Men de har aldrig hentet ham eller set ham. Faren rejste, og moren skulle selv sørge for at se ham. Hun har gjort det to gange, og så stoppede det.

De lovede, at hun var hjemme kl. 19, fordi hun skulle i bad og tidligt op næste dag. Hun kom ikke, og jeg prøvede at skrive sms'er og ringe. Kl. 22 kørte vi derop og

hentede pigen. Hun kunne næsten ikke stå op og var træt og beskidt. Og så begyndte bedstemoren at skælde mig ud, men så sagde min mand: "Nu stopper du. Det gider vi ikke".

Andre oplever, at de biologiske forældre modarbejder plejefamiliens arbejde med at opdrage og inddrage plejebarnet i familien ved fx at tillade en adfærd, som ikke tolereres i plejefamilien, eller ved at bagtale plejefamilien og forsøge at vende plejebørnene væk fra plejefamilien. En plejeforælder udtaler:

Hendes far har engang prøvet at få hende til at ryge hash sammen med ham. Jeg synes, hendes far er udfordrende. Jeg kan ikke forbyde hende at være sammen med sin far, men jeg er ikke tryk ved, når hun er hos sin far.

Og endelig har flere plejeforældre oplevet, at de biologiske forældre har opført sig truende over for dem:

Vi har tidligere oplevet, at vi blev bange for vores plejebørns far. Deres far flyttede ind ved siden af os, og han var meget vred og behandlede os dårligt. (Plejeforælder)

Enkelte plejeforældre fortæller, at de har fået etableret et godt samarbejde med den biologiske familie, hvor barnet har mulighed for at se sine forældre eller bedsteforældre regelmæssigt, og hvor den biologiske familie støtter op om plejefamiliens indsats i forhold til barnet. Disse plejeforældre nævner selv, at de er meget åbne og imødekommende over for børnenes biologiske forældre, men at det er plejeforældrene, der styrer, hvordan kontakten skal foregå. En anden plejeforælder nævner, at hun gør sig umage med at tale pænt og forstående om børnenes forældre i børnenes påhør, så de kan blive en ressource for børnene fremover, og at hun også påtaler det over for andre plejeforældre, hvis de udtrykker kritik af børnenes biologiske familie, mens børnene hører på det. På den måde anerkender denne plejeforælder, at barnet også ser sig selv som en del af dets biologiske ophav, og at negativ omtale af familien også kan få barnet til at føle sig forkert.

Det er dog ifølge interviewene imidlertid ikke altid en let opgave for plejeforældrene at fastholde en positiv og anerkendende tilgang til børnenes biologiske familie, og særligt ikke, hvis børnene udsættes for uhensigtsmæssige oplevelser, når de er sammen med forældrene, eller hvis forældrene ikke møder op, når der er planlagt samvær med børnene. I visse tilfælde efterspørger plejeforældrene, at kommunen træder til og medierer samarbejdet mellem plejeforældre og forældre samt støtter plejefamilien ved at sætte grænser for den biologiske families tilstedeværelse og indblanding i plejefamiliens hverdagsliv.

Ud over det direkte samarbejde med forældrene efterspørger en del plejeforældre tydeligere anvisninger på, hvad plejeforældrene har myndighed til at bestemme, og i hvilke tilfælde, de har brug for de biologiske forældres accept. Derudover udtrykker de kritik af, at forældrenes myndighed fastholdes i de tilfælde, hvor forældrene ifølge plejeforældrene gennem længere tid har vist, at de ikke er i stand til at leve op til et basalt forældreansvar.

I det daglige efterspørger plejeforældrene klare linjer for at kunne træffe mindre indgribende beslutninger, der kan være med til at få hverdagen og fritiden til at fungere. Det kan fx handle om, at plejefamilien i nogle kommuner oplever at skulle indhente forældrenes tilladelse, hvis de gerne vil besøge venner og familie i en anden by, eller hvis plejefamilien vil tage plejebørnene med på en sejltur. Flere plejeforældre i en anden kommune har desuden oplevet, at kommunen har afvist deres ønske om at tage et plejebarn med på ferie – enten med begrundelsen,

at de biologiske forældre ikke har givet lov, eller fordi kommunen principielt ikke yder økonomisk tilskud til plejebørns ferier med deres plejefamilie. I andre kommuner oplever plejeforældrene dog ikke de samme barrierer i forhold til at sejle og rejse med børnene og oplever, at de har relativt stort råderum til at træffe beslutninger på vegne af deres børn i pleje, og at de har relativt gode muligheder for at styre samarbejdet med de biologiske forældre.

I forhold til beslutninger af mere indgribende karakter, som fx hvor barnet skal bo, oplever flere plejeforældre, at de biologiske forældre har for stor indflydelse på deres barns liv, fx i de tilfælde, hvor de har været helt fraværende i deres barns liv i en kortere eller længere periode, eller hvor forældrene har et langvarigt og belastende misbrug af rusmidler. Der er fx et eksempel med en mor, der efter at have opholdt sig i udlandet i lang tid uden at kontakte barnet vender tilbage og har magt til at kræve at få barnet hjemgivet, selvom barnet ikke længere er knyttet til hende. I et andet eksempel udtrykker plejeforældrene beklagelse over, at en forælder havde magt til at nægte lade sit barn flytte med plejefamilien til en anden by i kommunen, selvom barnet var mere knyttet til plejefamilien end til den biologiske familie, og selvom barnet endte med at blive anbragt i en anden plejefamilie.

Det ser således ud, som om der er behov for at tydeliggøre reglerne omkring henholdsvis forældres og plejeforældres myndighed, samt behov for at sikre plejeforældrenes mulighed for at leve et så normalt et familieliv som muligt ved at give dem myndighed til at træffe beslutninger i mindre indgribende forhold. I forhold til de mere indgribende beslutninger i barnets fremtid er det vigtigt, at disse tages med udgangspunkt i, hvad der er bedst for barnet, og at både børn, plejeforældre og forældre inddrages i beslutningerne, som i sidste ende bør træffes af kommunens sagsbehandler.

4.4 Opsamling

Samlet set viser kapitlet om plejefamiliernes ressourcer og hverdagsliv, at de grønlandske plejeforældre er relativt ressourcestærke sammenlignet med den øvrige befolkning i samme aldersgruppe. 65 % af plejeforældrene har således gennemført en uddannelse efter grundskolen mod 50 % af den øvrige befolkning i samme aldersgruppe. Færre af plejefamilierne har oplevet misbrug af rusmidler eller vold i barndomshjemmet, og langt de fleste oplever, at deres nuværende familieliv er trygt uden væsentlige problemer med sygdom, rusmidler, tristhed eller vrede.

Størstedelen af plejeforældrene har et arbejde ud over plejefamilieindsatsen (80 %), og halvdelen har et arbejde, hvor de arbejder med børn og unge, sociale forhold eller omsorg, hvilket kan være med til at styrke deres faglighed som plejeforældre. Halvdelen har et enkelt plejebarn, en fjerdedel har to, mens en fjerdedel har tre eller flere. Plejeforældrene er gennemsnitligt 51 år.

Næsten halvdelen af plejeforældrene har mere end 8 års erfaring som plejefamilier, og i interviewene fortæller mange af plejefamilierne om at have haft et højt antal plejebørn boende gennem tiden. Det kan skyldes, at plejeforældrene ofte fungerer både som langvarigt anbringelsessted og som akut- og aflastningsfamilie. Det kan dog også skyldes, at der, som kapitel 5 kommer mere ind på, ofte mangler en udredning og en handleplan i de planlagte plejefamilieanbringelser, hvilket gør det svært at matche børn og plejefamilier på en god måde.

Antallet af familier, der fungerer som plejefamilie i det grønlandske samfund, er højt, og der er i en del af plejefamilierne relativt flydende grænser mellem at være biologisk familie, adoptivfamilie, udvidet familie og plejefamilie.

Materialet viser tre overordnede motiver for at blive plejefamilie: Man kan være blevet plejefamilie på grund af et ønske om at adoptere eller at have børn i familien; man kan være plejefamilie for at tage sig af nærtstående familiemedlemmers børn; og man kan være plejefamilie, fordi man ønsker at tage sig af udsatte børn, der ikke har andre steder at være. De tre motivtyper kan gå hånd i hånd, og de kan forandre sig over tid. Den enkelte plejefamilies motiv kan spille en rolle for kommunens samarbejde med plejefamilien, idet der kan være forskel på, hvilke typer af børn der kan placeres i plejefamilier med forskellige motiver, og forskel på, hvor metodebevidste plejeforældrene med forskellige motiver vil være i arbejdet med børnene.

Plejeforældre, der er drevet af et generelt motiv om at hjælpe udsatte børn, og som går til opgaven med en vis professionalisme, fortæller om, hvordan de anvender bevidste kropslige, visuelle og sproglige metoder i deres indsats for at opbygge tillid og relationer og hjælpe børnene i deres udvikling. Plejefamilier, der primært er drevet af ønsket om at leve i en familie med børn eller tage sig af et familiemedlems barn, er mere familiære i deres tilgang og mindre metodebevidste. En metode til at opbygge relationer og skabe rum for fortrolighed, som plejefamilierne på tværs af motiver beretter om med glæde, er fælles ture i naturen, hvor ro og samværet skaber nogle særlige forudsætninger for opbygning af relationer og tillid.

Flere af plejeforældrene oplever sig generelt godt klædt på til at støtte børnene i deres sociale, faglige og emotionelle udvikling. Plejefamilierne fortæller, at de føler sig relativt kompetente i forhold til opbygningen af relationer, etableringen af struktur og til at støtte børnenes udvikling i og uden for hjemmet. Omvendt oplever de især udfordringer i forhold til børn, der har behandlingskrævende traumer, i forhold til unge med risikoadfærd og i forhold til samarbejdet med børnenes biologiske forældre.

5 Forvaltningen af plejefamilieområdet

Dette kapitel kortlægger den offentlige forvaltning af plejefamilieområdet og diskuterer denne i forhold til lovgivningen på området. Da langt størstedelen af ansvaret for plejefamilieområdet ligger i kommunerne, er det fortrinsvis deres praksis, der er fokus for kapitlet samt plejefamilieernes oplevelse af kommunernes praksis. Socialstyrelsen spiller dog en rolle, når det gælder den grundlæggende uddannelse af plejefamilierne, som beskrives i afsnit 5.3.

Kapitlet er inddelt i 7 overordnede afsnit. I afsnit 5.1 ses på kommunernes anvendelse af plejefamilieanbringelse sammenlignet med deres brug af døgninstitutionsanbringelser. I afsnit 5.2 ses på processen omkring rekruttering og godkendelse af plejefamilier og konkrete plejeforhold. I afsnit 5.3 ses på plejeforældrenes deltagelse i grund- og efteruddannelse i at være plejefamilie. I afsnit 5.4 beskrives kommunernes sagsbehandling og tilsyn med plejefamilieanbringelserne. I afsnit 5.5 beskrives plejefamilieernes mulighed for støtte, supervision, aflastning og netværk. I afsnit 5.6 beskrives den generelle kommunikation og samarbejde mellem kommunerne og plejefamilierne. Og endelig beskriver afsnit 5.7 plejeforældrenes vederlagsforhold.

Kortlægningen af kommunernes praksis er lavet på baggrund af kommunale registreringer, data fra spørgeskemaundersøgelsen blandt plejeforældrene, interviews med kommunale ledere og medarbejdere, interviews med plejeforældre og rapporter, der er lavet på baggrund af Selvstyrets tilsyn med kommunernes aktiviteter på børneområdet.

VIVE har ikke i sin dataindsamling gennemført noget, der minder om et tilsyn eller en revision af kommunernes praksis og administration af den gældende lovgivning. Det er således ikke sigtet med undersøgelsen på dette punkt at fremkomme med en præcis vurdering af, hvordan de enkelte navngivne kommuner lever op til regelsættet. VIVE har dog gennem interviewmateriale og ved gennemgang af Den Centrale Tilsynsenheds tilsynsrapporter mulighed for at fremkomme med observationer og udsagn om lovimplementeringen.

5.1 Kommunernes brug af anbringelse i plejefamilie kontra på døgninstitution

Kommunernes brug af plejefamilier varierer meget, hvilket både kan handle om graden af sociale problemer i området, om udbuddet af døgninstitutioner i området og om strategiske beslutninger om brugen af plejefamilier i kommunen. Ud over variationen mellem kommunerne ser vi også store variationer internt i Sermersooq Kommune, idet den østlige del af kommunen har en væsentlig anden praksis på området end den vestlige.

Som Tabel 5.1 viser, er gennemsnitligt 4,5 % af de grønlandske 0-17-årige børn og unge anbragt uden for hjemmet, når vi ser bort fra de privat arrangerede plejeanbringelser, hvor sammenligneligheden mellem kommunerne er svært med det datagrundlag, vi har adgang til.

I tre kommuner, Qeqqata, Avannaata og Qeqertalik, er andelen af anbragte børn mindre (3,1-3,8 % anbragte), det vestlige Sermersooq ligger på niveau med gennemsnittet, mens Kujalleq med 5,9 % anbragte og særligt det østlige Sermersooq Kommune med 10,5 % anbragte ligger over gennemsnittet.

Ser vi udelukkende på plejefamilieanbringelser ligger Qeqqata, Avannaata og Qeqertalik med 2,4-2,7 % anbragte i plejefamilie på niveau med landsgennemsnittet på 2,4 %. Det vestlige

Sermersooq ligger her et stykke under landsgennemsnittet med 1,1 % af børnebefolkningen, der er anbragt i plejefamilie, mens andelen af børn, der er anbragt i plejefamilie i den østlige del af Sermersooq Kommune med 6,2 % af børnebefolkningen er ca. 2,5 gange så højt som landsgennemsnittet. Derudover ser vi, at Kujalleq Kommune har 3,8 % af sin børnebefolkning anbragt i plejefamilie og dermed ligger godt 50 % over landsgennemsnittet.

Mens den vestlige del af Sermersooq Kommune således i mindre grad end de andre områder benytter sig af plejefamilieanbringelser, ser det anderledes ud, når vi ser på døgninstitutionsanbringelser, hvor det vestlige Sermersooq har 3,2 % af børnebefolkningen anbragt på døgninstitution mod 2,1 % af landsgennemsnittet. Det kan skyldes, at ca. halvdelen af de grønlandske døgninstitutioner ligger i Nuuk, og at det således kan være nemmere fx at sikre barnet fortsat tilknytning til familie, netværk og lokalområde, når det anbringes på en døgninstitution. I forhold til døgninstitutionsanbringelser ligger det østlige Sermersooq med 4,4 % af børnebefolkningen også over gennemsnittet, men her noget mindre end på plejefamilieområdet. Kujalleq Kommune ligger på landsgennemsnittet, mens de øvrige tre kommuner med 0,6-1,4 % af børnebefolkningen ligger under landsgennemsnittet, hvad angår anbringelse på døgninstitution.

Tabel 5.1 Kommunernes anbringelse af 0-17-årige i familiepleje set i forhold til andre anbringelser af 0-17-årige. Ikke privat arrangerede anbringelser. Tal fra 2018, 2019 og 2020.⁴

	Antal børn i familiepleje	Antal børn på døgninstitution	Antal anbragte børn i alt	Alle børn i området	Andel af børn i familiepleje	Andel af børn på døgninstitution	Samlet andel af børn, der er anbragt
Sermersooq Vest	50	149	199	4.670	1,1	3,2	4,3
Sermersooq Øst	61	43	104	987	6,2	4,4	10,5
Kujalleq	58	32	90	1.513	3,8	2,1	5,9
Qeqqata	58	14	72	2.342	2,5	0,6	3,1
Avannaata	65	39	104	2.740	2,4	1,4	3,8
Qeqertalik	42	6	48	1.538	2,7	0,4	3,1
Alle	334	283	617	13.700	2,4	2,1	4,5

Anm.: Da Sermersooq Kommune dækker over store interne forskelle mellem øst og vest, er denne kommune i modsætning til de andre opdelt i statistikken.

Kilde: Kommunernes registre samt data fra Grønlands Statistik.

Vi har ikke mulighed for i denne rapport at afgøre, om kommunernes valg af anbringelsesform er hensigtsmæssig i forhold til den rette sikring af børnenes udvikling og trivsel. En sådan analyse ville kræve et indblik i de socialfaglige undersøgelser, der ligger til grund for anbringelserne, og en analyse af, om matchet mellem børnenes socialfaglige undersøgelse og handleplan samt anbringelsesstedernes forudsætninger for at sikre, at handleplanerne føres ud i livet, er den rette. Det kan således både tænkes, at nogle områder anbringer for mange børn på døgninstitution, og at nogle områder burde anbringe flere set i forhold til børnenes udfordringer.

Variationen i brug af plejefamilieanbringelse og det samlede antal børn med behov for anbringelse har naturligvis betydning for behovet for plejefamilier og dermed, som vi kommer ind på i det følgende afsnit 5.2, mulighederne for at rekruttere plejefamilier. Som Tabel 5.2 viser, er der således behov for at rekruttere en væsentlig højere andel af befolkningen til at fungere som plejefamilie i det østlige Sermersooq Kommune og i Kujalleq Kommune end i det vestlige Sermersooq Kommune.

⁴ Tak til Dariusz Sobczynski for at finde data og bidrag til analyser.

Ud over at kommunerne varierer i forhold til at anbringe børn i henholdsvis plejefamilier og på døgninstitutioner, varierer de også, som Tabel 5.2 viser, i, hvor mange familier der fungerer som privat arrangeret plejefamilie – eller hvor mange privat arrangerede plejeforhold, kommunen officielt har registreret. Vi ser således, at de registrerede privat arrangerede plejefamilier udgør en mindre andel af plejefamilierne i de fleste områder, på nær den østlige del af Sermersooq Kommune, hvor der er næsten lige mange privat arrangerede og offentlige plejefamilier. Da Sermersooq Kommunes registreringspraksis er nogenlunde ens i den østlige og vestlige del af kommunen, må vi formode, at der er en mere udbredt praksis i forhold til privat arrangeret pleje i det østlige Sermersooq. Flere kilder fortæller dog, at det reelle antal privat arrangerede plejeforhold er væsentligt højere, end hvad statistikken angiver i områder som Kujalleq Kommune og i de nordlige kommuner (interview og mailkorrespondance med kommunal medarbejder).

Tabel 5.2 Antallet af plejefamilier i de grønlandske kommuner.

	Antal offentlige plejefamilier	Antal privat arrangerede plejefamilier	Samlet antal plejefamilier	Hele befolkningen
Sermersooq Vest	40	8	48	20.793
Sermersooq Øst	37	35	72	3.489
Kujalleq	43	1	44	6.439
Qeqqata	31	15	46	9.305
Avannaata	42	3	45	10.820
Qeqertalik	31	5	36	6.312
Alle	224	67	291	56.081

Kilde: Kommunernes registre samt data fra Grønlands Statistik.

5.2 Rekruttering og godkendelse af plejefamilier og plejeforhold

5.2.1 Rekruttering

Kommunerne oplever generelt en mangel på plejefamilier og benytter sig derfor af flere forskellige tiltag for at rekruttere nye plejefamilier. Det kan være opslag på opslagstavlerne i butikker og forsamlingshuse, opslag på byernes Facebook-sider, på kommunale hjemmesider, annoncer i lokalpressen eller tv-kampagner.

Til trods for ovenstående initiativer oplever kommunerne generelt, at rekrutteringen er vanskelig, og at det i særlig grad er vanskeligt at rekruttere yngre plejefamilier, samt plejefamilier, der vil tage imod børn og unge med vanskeligheder.

Ifølge flere af de interviewede skal en del af forklaringen på rekrutteringsvanskelighederne findes i det relativt lave vederlag, som plejeforældrene får for deres indsats. Samtidig er der i flere af kommunerne en strategi om i højere grad at placere børn i plejefamilier frem for på døgninstitutioner ud fra børnefaglige og økonomiske årsager. Dette bidrager yderligere til behovet for rekruttering. Derudover påpeger flere plejeforældre på, at de til tider overvejer at opgive at være plejeforældre, fordi de oplever, at samarbejdet til tider er vanskeligt (se afsnit 5.6).

Flere af kommunerne angiver, at de uden held har forsøgt at rekruttere professionelle plejefamilier. Som kapitel 4 viser, er der dog kun meget få professionelle plejefamilier, hvilket ifølge plejeforældrene dels skyldes de uddannelsesmæssige krav, som stilles til de professionelle plejefamilier, dels skyldes, at plejeforældrene ofte ikke har lyst til at opgive deres beskæftigelse

for at blive fuldtids professionel plejefamilie, dels skyldes usikkerhed omkring reglerne for at blive professionel plejefamilie.

5.2.2 Godkendelse af nye kommunale plejefamilier

Der har i Selvstyrets tilsyn i perioden 2016-2020 været fokus på, om kommunerne levede op til kravene om indhentning af diverse attester (fx straffeattest, helbredsattest, børneattest) forud for godkendelsen af plejefamilierne. De udarbejdede tilsynsrapporter vidner om, at kommunerne ofte har været bagud på dette område.

Interviewene med kommunerne viser dog, at man generelt er opmærksomme på at indhente de forskellige dokumenter, der skal indgå som grundlag for plejetilladelserne, og at der flere steder også er ved at blive opbygget procedurer for en grundig vurdering af plejeforældrene på baggrund af bl.a. hjemmebesøg inden godkendelsen. Ved hjemmebesøgene fortæller de kommunale aktører, at de taler med de nye plejeforældre om, hvad det er for en opgave, de går ind til, og hvilke forudsætninger, de nye plejeforældre har for at indgå heri. Det kan fx som i Sermersooq Kommune ske ud fra en struktureret interviewguide, der både kommer ind på opgaven som plejefamilie og plejeforældrenes forudsætninger for at tage sig af børn med større eller mindre udfordringer.

På trods af at der er ved at blive opbygget procedurer for godkendelsesprocessen, kan det dog i nogle kommuner på grund af rekrutteringsproblemerne i praksis være svært at være kræsen i forhold til, hvilke familier, man godkender til opgaven som plejefamilie:

Vi godkender alle, der har ren straffeattest. Vi har taget plejetilladelsen fra nogle enkelte, fordi de ikke levede op til kriterierne for at være plejeforældre, men generelt er det stærke familier, der fungerer godt. (Leder af socialforvaltning)

En del af de interviewede plejeforældre fortæller, at deres eget godkendelsesforløb var præget af relativt tilfældig praksis. Det kan skyldes, at plejeforældrenes godkendelse ligger et stykke tilbage i tiden og derfor ikke nødvendigvis kan bruges som billede på den nuværende praksis.

5.2.3 Godkendelse af konkrete plejeforhold

Ifølge en af kommunerne er man i gang med at stramme op på proceduren for godkendelse af de enkelte plejeforhold, hvilket formentlig kan ses i sammenhæng med implementeringen af de seneste lovændringer og opstramning på området. Det indebærer en mere systematisk brug af plejekontrakter frem for den mere uformelle praksis, der tidligere var normen. Ifølge plejeforældrene er det dog stadig sådan, at godkendelsen af nye plejeforhold og udarbejdelse af kontrakter for de enkelte anbringelser til tider er langsommelig og ofte først finder sted et godt stykke tid inde i anbringelsesforløbet. Fra tilsynsrapporter fremgår det også, at der mangler plejetilladelser i en række sager.

Plejeforældre fra tre forskellige kommuner fortæller således:

Det har været hårdt at få en plejetilladelse. Vi har skullet kæmpe i to et halvt år for at få det på plads. (Plejeforælder)

De to børn, vi har nu, har vi haft nu i 1 år og 4 måneder, og vi har stadigvæk ikke nogen tilladelse til at passe dem. (Plejeforælder)

Vi sagde, at vi godt kunne tage nogen i weekenderne akut, og så kom de med de to søskende. De er dog aldrig blevet hentet, og først efter 8 måneder fik vi langt om længe en plejetilladelse. (Plejeforælder)

Plejeforældrene oplever således, at kommunerne ofte står med et akut behov for en anbringelse og derfor beder dem om at tage imod et barn, inden godkendelsen af det konkrete plejeforhold er på plads. På tværs af kommunerne oplever plejefamilierne også, at et aflastningsophold eller en aftale om en midlertidigt akutanbringelse er gledet over i en langtidsanbringelse, uden at plejeforældrene er blevet spurgt, om de var indforståede med dette, og uden at der har sket en godkendelse af plejeforholdet.

5.2.4 Godkendelse af privat arrangerede plejeforhold

Forældremyndighedsindehaveren kan som før nævnt lade barnet bo hos en anden end forældremyndighedsindehaveren i et såkaldt privat arrangeret plejeforhold. Med inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017 blev kommunerne dog forpligtede på at godkende et sådant plejeforhold og udarbejde en plejetilladelse, hvis plejeforholdet varer mere end 3 måneder.

Vores kvantitative og kvalitative data tyder på, at der dels er en noget uens praksis i de forskellige kommuner på dette område – dels at reglerne ikke fremstår helt klare for de kommunale aktører. De kommunale aktører er klar over, at de er forpligtede på at godkende de privat arrangerede plejeforhold, men er på grund af store sagsmængder ikke i hus med dette arbejde alle steder.

5.3 Uddannelse af plejefamilier

Plejefamilierne skal gennemføre et grundkursus i at være plejefamilie, i forbindelse med at de modtager deres plejefamilietilladelse. Grundkurset skal ifølge bekendtgørelsen gennemføres, inden familien modtager børn og unge i pleje. De kan dog modtage en midlertidig plejegendkendelse, hvis de modtager et barn, inden kurset gennemføres. Plejefamilierne er ligeledes forpligtede på at deltage i efteruddannelse, som kommunerne på den anden side er forpligtede til at tilbyde alle godkendte plejefamilier (Bekendtgørelsen om Plejefamilier § 16 og § 17).

Det er normalt, jf. afsnit 1.7, Socialstyrelsen, der er ansvarlig for at udbyde grundkurser til plejefamilier, mens kommunerne selv har ansvar for efteruddannelses tilbud. Kommunerne kan dog selv vælge at tilbyde grundkurser, der dog på forhånd skal godkendes af Socialstyrelsen. Tidligere er plejefamilierne blevet tilbudt et 4-dages grundkursus efter KRITH-modellen, som en underviser fra Socialstyrelsen har stået for. I nogle tilfælde har plejefamilierne haft mulighed for at deltage i deres lokale by – i andre tilfælde har man samlet plejefamilier fra flere byer til et fælles forløb. I de senere år har organisationen Fairstart i samarbejde med Socialstyrelsen tilbudt et modulopbygget grundkursus i 8 moduler fordelt over 6-8 måneder, hvor plejefamilierne uddannes af lokale instruktører, i forbindelse med at disse selv uddannes til selvstændigt at kunne undervise plejeforældre i deres kommune. Dette uddannelseskoncept har således været centralt styret, men samtidig forankret lokalt.

5.3.1 Grundkurser

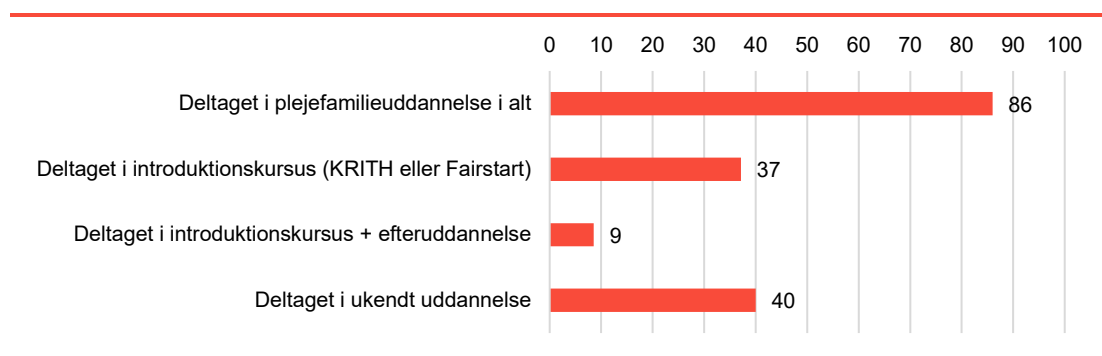
Interviewene med de kommunale ledere og sagsbehandlere viser, at de kender til lovgivningens krav om uddannelse af plejefamilier. I praksis kan der dog gå lang tid imellem, at kurserne udbydes lokalt, og da man ofte har behov for hurtigt at placere plejebørn i de nye plejefamilier,

sker godkendelsen af plejefamilien ofte uden, at plejefamilien har deltaget i uddannelse inden. Plejefamiliekonsulenterne er endvidere forsigtige med at stille krav til plejefamilierne om at deltage i kurser, da de ikke vil risikere, at de trækker sig som plejefamilier:

Vi er nødt til at tage dem alligevel, fordi vi mangler plejeforældre. Nogle gange får de børn i pleje, inden de har fået kurset. (Familieplejekonsulent)

Spørgeskemaundersøgelsen tyder på, at ca. halvdelen af de kommunale og professionelle plejefamilier har deltaget i et egentligt grundkursus i at være plejefamilie, men at langt de fleste, 86 %, som Figur 5.1 viser, dog har deltaget i en form for plejefamilieuddannelse.

Figur 5.1 Plejeforældrenes deltagelse i forskellige uddannelses tilbud til plejeforældre. Procent.

Anm.: N = 70.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

De fleste plejeforældre er tilfredse med den uddannelse, de har deltaget i. De udtrykker, at de har fået meget ud af både den generelle indføring i plejefamilielivet og i anbragte børns reaktioner. Derudover har flere været glade for at få viden om specifikke emner om fx sprogopbygning hos børn, og hvordan man kan tackle alkoholskadede og hjerneskadede børn.

Plejefamiliekonsulenter i flere af kommunerne, som for nogles vedkommende selv har været med på et af de udbudte grundkurser, vurderer ligeledes, at det er nogle gode og relevante emner, plejefamilierne bliver undervist i. Det kan fx være omsorgssvigt, seksuelle krænkelser, samarbejde med forældre og sorg/krise:

Jeg synes virkelig godt om den der instruktøruddannelse. Det gav virkelig nogle gode redskaber for både plejefamilierne og for mig som sagsbehandler. Det handler både om små børn og store teenagere.

En anden instruktør er enig og fortæller supplerende, at plejeforældrene også får mulighed for at bearbejde ting fra deres egen opvækst gennem kurserne:

Jeg er tilfreds med undervisningen, og plejeforældrene bruger det også til at dele deres erfaringer og frustrationer. Det er godt. De kan græde og tale om deres egen tilknytning og oplevelser med døden i barndommen og ungdommen. De kan få hjælp, hvis de vil have traumebehandling og supervision. Det fungerer godt. Det er frivilligt, det er ikke påkrævet. Jeg tror, det burde være et krav. (Sagsbehandler)

De interviewede sagsbehandlere og familieplejekonsulenter fra kommunerne er tilfredse med, at de ikke selv har ansvaret for at udvikle undervisningsmaterialer og organisere undervisningen. De er dog samtidig glade for modeller, hvor der uddannes lokale instruktører, og hvor der således sker en lokal kapacitetsopbygning, samtidig med at plejefamilierne uddannes.

Meningen med den modulopbyggede uddannelse af plejefamilier og plejefamilieinstruktører har været, at de lokale instruktører skulle fortsætte uddannelsen af nye plejefamilier på egen hånd. I Sermersooq Kommune er man i gang med at opbygge et særskilt kursus til plejefamilier baseret på instruktørernes viden samt på input fra eksterne psykologer. I andre kommuner giver de kommunale interviewpersoner dog udtryk for, at de uddannede instruktører endnu ikke er kommet så langt i forhold til at igangsætte uddannelse af plejefamilier i kommunen.

Derfor kan der være behov for en opmærksomhed på at understøtte instruktørerne i det videre arbejde med plejefamilierne, efter at deres egen uddannelse som instruktør er overstået.

5.3.2 Efteruddannelse

Ifølge interviewene udbyder Sermersooq, Qeqqata og Qeqertalik i tillæg til grundkurserne forskellige efteruddannelses tilbud til plejefamilierne. I foråret 2020 blev der fx udbudt et kursus i føtal alkohol syndrom i Sermersooq Kommune, som både blev udbudt i Nuuk og Tasilaq, og som flere af de interviewede plejeforældre fortæller har været udbytterigt. I Qeqqata Kommune fortæller man, at de selv tilbyder forskellige personlige udviklingskurser. Og i byerne Nuuk og Aasiaat fortæller de adspurgte medarbejdere tillige om et aftenarrangement for plejeforældre 1-3 gange i kvartalet, hvor forskellige temaer tages op.

5.3.3 Plejefamiliernes fremmøde i forbindelse med uddannelse

De kommunale medarbejdere på vestkysten oplever et tilfredsstillende fremmøde til uddannelsesarrangementer og temaaftener. Plejeforældre og kommunale medarbejdere fra Tasilaq fortæller dog, at de kun har oplevet et lille fremmøde, når der har været afholdt kurser.

Enkelte plejeforældre fortæller selv, at de har været forhindret i at deltage i et kursus, fx fordi der er flere plejefamilier på deres arbejdsplads, og arbejdsgiveren ikke kunne undvære dem alle. Generelt er villigheden blandt de interviewede til at deltage i kurser dog stor, da de fleste plejefamilier, som beskrevet, oplever et stort udbytte af at deltage i kurserne.

I forhold til det praktiske omkring plejefamiliernes deltagelse i kompetenceudviklingsaktiviteter, så fortæller flere af kommunerne, at de hjælper med at arrangere børnepasning for plejefamiliernes børn i det tidsrum, hvor aktiviteten foregår, så manglen på børnepasning ikke skal afholde dem fra at deltage. Der er også flere, der har fået tilbudt erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, så de ikke får et økonomisk tab, når de deltager i uddannelses tilbuddene.

5.4 Kommunernes forvaltning af plejefamilieanbringelserne

Ansvaret for henholdsvis plejefamilien og plejebarnet er i nogle kommuner delt, så ansvaret for at udarbejde socialfaglige undersøgelser og handleplaner samt tilsyn med barnets trivsel ligger hos en sagsbehandler, mens ansvaret for at servicere plejefamilien ligger hos en familieplejekonsulent. I andre kommuner er ansvaret for barnet og plejefamilien i stedet samlet hos den samme sagsbehandler.

Talrige undersøgelser og rapporter viser, at de grønlandske sagsbehandlere har meget store sagsmængder og derfor har svært ved at arbejde rettidigt og grundigt med de enkelte sager (se fx Deloitte, 2012; Socialstyrelsen, 2017a; Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet & Naalakkersuisut, 2020). Både sagsbehandlere og familieplejekonsulenter udtrykker i denne undersøgelse bekymring for det høje antal sager og det høje arbejdspress på børnesagsbehandlingsområdet. Det ser dog ud til, at vanskelighederne er størst på sagsbehandlingsområdet, hvor interviewene med både kommunale ledere og medarbejdere samt interviewene med plejefamilierne vidner om hyppige medarbejderskift og vanskelig kommunikation.

5.4.1 Forberedelse og indflytning ved nye anbringelser

Ifølge lovgivningen skal kommunerne sikre, at plejefamilierne *”er sat grundigt ind i plejeopgaven forud for hvert enkelt barn forud for anbringelsen”*, ligesom plejefamilien skal have udleveret et eksemplar af barnets handleplan (jf. afsnit 1.6).

I én af kommunerne, som i øvrigt har relativt få anbringelser, virker der til at være gode rutiner med at forberede både plejeforældre og plejebørn på anbringelsen, bl.a. ved at etablere et møde mellem plejebørnene og plejeforældrene forud for anbringelserne. Ifølge plejeforældrene er det dog sådan i de fleste kommuner, at plejeforældrene ikke bliver særligt godt forberedt på anbringelsen. Ifølge plejeforældrene sker det således relativt ofte, at børn flytter ind til dem, uden at de på forhånd har mødt barnet, uden at de har fået ret meget at vide om barnet, og uden at de får en handleplan, som beskriver, hvad der skal ske med barnet. I de tilfælde, hvor der er en handleplan, oplever mange plejeforældre, at handleplanen ikke er opdateret og derfor ikke er relevant i forhold til barnets nuværende situation.

Nedenstående citat udtrykker en gennemgående tendens i interviewene med plejeforældrene:

Nogle gange har de rigtigt travlt med at aflevere. ”Vi ringer tilbage til dig”. Men man skal aflevere barnet ... i ro. Hvor jeg kan stille spørgsmål, og de kan fortælle mig, hvad barnet har behov for. Hvorfor han kommer her. Det er det, jeg altid ønsker, at de gør. (Plejeforælder)

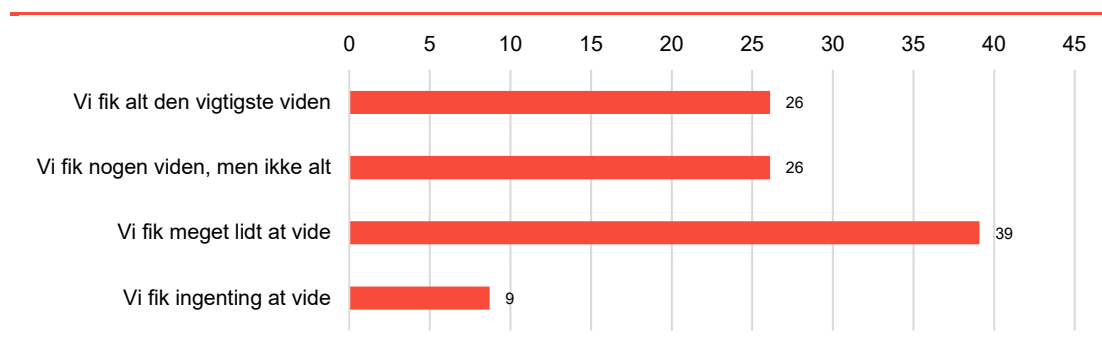
En plejemor fortæller, hvordan hun en overgang ofte fik børn i pleje midt om natten. En anden fortæller, hvordan kommunen overlod det til de forrige plejeforældre at overbringe barnet til de nye plejeforældre, og at det foregik på gaden på vej til et familiebesøg. Flere plejeforældre fortæller om at få børn i aflastning, som ikke bliver hentet efter aflastningsopholdet. Og andre fortæller om at få overbragt børn akut uden at få nogen information om, hvorfor børnene har behov for at være hos dem. Derudover fortæller flere om at få overdraget ansvaret for børn, der ikke har meget andet tøj end det, de går rundt i og uden tøj, der passer til årstiden.

En kommunal leder medgiver, at anbringelserne burde være bedre forberedte og siger følgende herom:

Børnene kommer meget sjældent på besøg i plejefamilierne, inden de flytter ind. Man vil gerne lave nænsomme anbringelser, men der er for meget akut brandslukning. Vi er for få medarbejdere, og derfor har vi heller ikke overskud til at støtte plejefamilier og børn i begyndelsen af en anbringelse. Når der ikke foreligger skriftlige undersøgelser inden en anbringelse, får de en mundtlig redegørelse af begrundelserne for anbringelsen, men plejefamilierne vil gerne vide mere. (Kommunal leder og sagsbehandler)

Figur 5.2 viser, at ca. 26 % af plejeforældrene oplever, at de normalt får al den viden, de har behov for, når et barn flytter ind hos dem. Andre 26 % oplever at få noget at vide, men oplever også, at der er forhold omkring barnet, som de først opdager hen ad vejen. Næsten halvdelen af de adspurgte oplever dog, at de får meget lidt eller slet ingenting at vide, når kommunen placerer børnene hos dem.

Figur 5.2 Plejeforældrenes vurdering af vidensoverdragelse i forbindelse med anbringelsen. Procent.

Anm.: N = 69.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

De plejeforældre, der synes, de mangler viden om barnet ved anbringelsen, efterspørger viden om barnets helbred og adfærdsvanskeligheder, om barnets familie og netværk og begrundelse for anbringelsen. De vil gerne være forberedte på at kunne hjælpe barnet med fx en allergi eller kunne hjælpe barnet med at fastholde relationer til bedsteforældre, onkler og tanter. Flere oplever, at de er nødt til være meget opsøgende over for kommunen og selv gå i gang med at opspore viden om barnets baggrund gennem eget netværk og eventuelt de biologiske forældre eller tidligere plejeforældre. Andre har været nødt til at vente på, at barnet selv fortæller dem om deres baggrund.

Interviewene, der også understøttes af Selvstyrets tilsynsrapporter, viser altså, at der formentlig er betydelige mangler i lovimplementeringen på dette punkt.

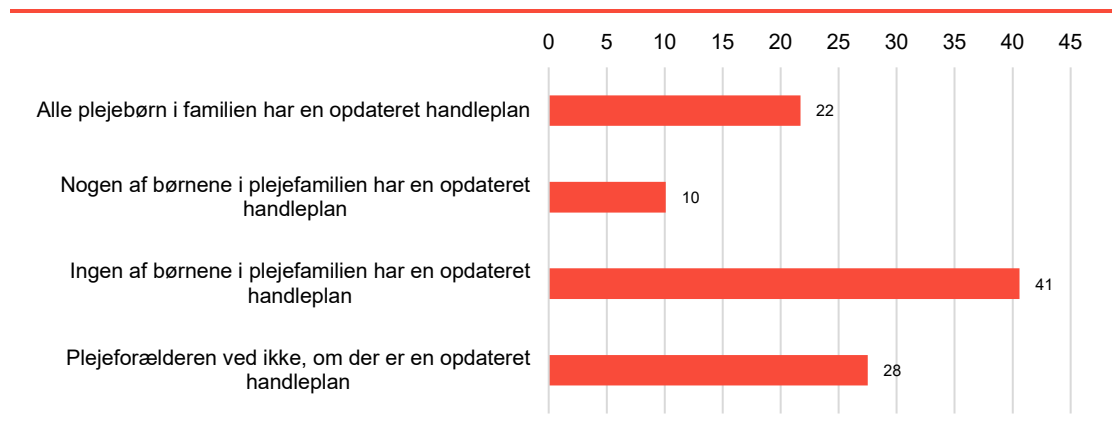
5.4.2 Handleplaner

De interviewede sagsbehandlere er bevidste om lovgivningen omkring udarbejdelsen af handleplaner, men oplever også nogle gange at være bagud med handleplanerne, fordi de har travlt med akutte sager. En leder fra én af kommunerne siger følgende herom:

Nogle gange støder vi jo på, at vi mangler opdaterede handleplaner på barnet. Plejefamilien skal jo have indsigt i formålet med anbringelsen, og hvad vi prøver på at nå med den her anbringelse. Ansvarer ligger hos myndighedssagsbehandleren, og nogle gange har de så mange sager, at de kommer bagud med nogle ting.

Plejeforældrene fortæller med enkelte undtagelser, at der enten ikke er en handleplan i deres plejebarns sag, eller at handleplanen ikke er opdateret. Det samme billede ses i Figur 5.3, hvor 41 % af plejefamilierne angiver, at ingen af de børn, der er anbragt hos dem, har en opdateret handleplan, mens 28 % ikke ved, om handleplanen er opdateret.

Figur 5.3 Opdaterede handleplaner for børn i plejefamilier. Procent.

Anm.: N = 69.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

I en enkelt kommune fortæller de interviewede plejeforældre om handleplaner, der reelt anviser mål for barnets udvikling og relationer til familien på kort og længere sigt, midler til at nå disse mål og plejefamiliens rolle i at opnå målene. De øvrige plejeforældre oplever, at handleplanerne kun har lidt fokus på barnets individuelle udvikling og primært anviser, hvordan barnet skal have samvær med forældrene samt eventuelt nogle krav til forældrene, der skal være opfyldt for, at forældrene kan få hjemgivet barnet. Hvis forældrenes forhold har ændret sig, siden handleplanen blev udarbejdet, kan det være svært at følge handleplanens anvisninger. Det kan fx være tilfældet, hvis handleplanen lægger op til uovervågede samværsbesøg i forældrenes hjem, og forældrene reelt er hjemløse eller har et aktivt misbrug.

Fraværet af handleplaner betyder ifølge de interviewede plejeforældre, at kommunen oftere handler akut i sagerne, eller at kommunen helt trækker sig fra sagen og overlader det til plejefamilierne at tage beslutninger om væsentlige beslutninger i barnets liv. Jo længere tid barnet har boet hos plejeforældrene, jo flere beslutninger overlades til plejeforældrene:

For den 8-årige pige har vi ikke haft en opdateret handleplan, siden hun var 1 år, så vi opdrager hende som vores egne børn. Vi bruger ikke kommunen så meget, fordi min kone er god til at håndtere de udfordringer, vi har. (Plejeforælder)

Når børnene nærmer sig de 18 år, og der skal tages stilling til, hvad der skal ske, når de flytter ud af plejefamilien, bliver spørgsmålet om handleplaner dog mere presserende. Flere plejefamilier oplever ikke, at kommunerne er gode nok til at sikre en god overgang til voksenlivet for deres plejebørn.

Manglende handleplaner er også rapporteret i flere tilsynsrapporter, og implementeringen af loven på dette punkt må vurderes at have væsentlige mangler,

5.4.3 Tilsyn og besøg af familieplejekonsulent

Enkelte af de grønlandske kommuner har delt ansvaret for plejeforældrene og plejebørnene mellem en sagsbehandler, der skal sikre barnets trivsel og udvikling, og en familieplejekonsulent, der skal støtte op om plejeforældrenes trivsel og faglige udvikling. I andre kommuner er sagsbehandleren og plejefamiliekonsulenten dog den samme, og der skelnes derfor ikke alle steder mellem tilsyn fra sagsbehandleren og familieplejekonsulentens besøg i plejefamilien.

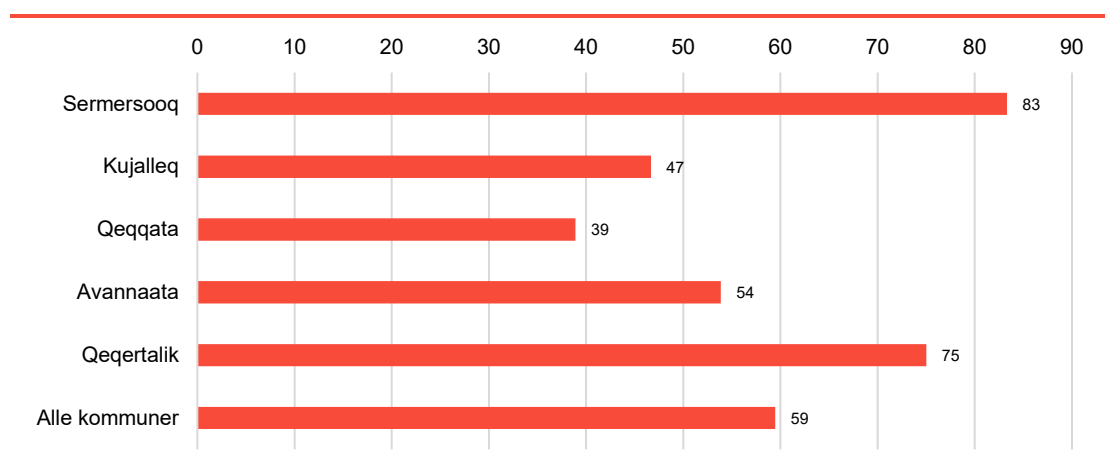

Generelt vidner interviewene med sagsbehandlere og ledere i kommunerne om, at de kender loven og er bevidste om, at der skal føres tilsyn med anbragte børn mindst to gange årligt. I praksis vidner besvarelsenerne af spørgeskemaet og interviewene med plejeforældrene dog om, at der ofte kan gå lang tid mellem besøgene, hvilket ifølge de kommunale interviewpersoner skyldes travlhed og stor udskiftning blandt kommunernes sagsbehandlere.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 60 % af plejeforældrene har oplevet, at kommunen har været på besøg i hjemmet inden for det seneste år. 22 % svarer, at det er 1-2 år siden, at kommunen sidst var på besøg, mens 14 % svarer, det er 3 eller flere år siden.

Det kvantitative materiale er som beskrevet spinkelt, når det opdeles på kommuner, men på dette område ser vi i Figur 5.4 en statistisk signifikant forskel på kommunerne, idet 83 % af plejeforældrene i Sermersooq og 75 % af plejeforældrene i Qeqertalik Kommune har modtaget besøg det seneste år mod kun 39 % i Qeqqata Kommune. Disse forskelle viser sig også i det kvalitative materiale og er derfor sandsynligvis udtryk for en reel forskel mellem kommunernes praksis.

Figur 5.4 Andel af plejeforældrene, der har modtaget besøg af kommunen det seneste år. Procent.

Anm.: N = 72.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

De kvantitative tal bekræftes af interviewene med både plejeforældre og de kommunale ledere og medarbejdere, idet der virker til at være opbygget en praksis med både anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg i Sermersooq Kommune:

Plejefamilierne skal have tilsynsbesøg en gang om året. Nogle gange laver vi også uanmeldte tilsynsbesøg, hvis der er lavet en indberetning. Det gælder alle plejefamilier – også de private plejefamilier. (Kommunale medarbejdere, Sermersooq Kommune)

I andre kommuner har man dog endnu ikke fået opbygget en praksis for systematiske tilsyn:

Der er løbende kontakt med plejefamilierne, men det systematiske tilsyn er først ved at blive planlagt. Vi har lavet en skabelon for tilsynet, som vi kan bruge, når vi kommer ud i familierne. Vi har ventet på, at Socialstyrelsen udarbejdede skabelonerne, men vi var selv nødt til at handle for at kunne leve op til lovgivningen. (Kommunale medarbejdere, anden kommune)

Flere plejeforældre oplever, at de fortrinsvis bliver kontaktet af kommunen, når kommunen har behov for at placere endnu et plejebarn hos dem, mens interessen for de børn, der allerede bor hos dem, og for plejeforældrenes egen trivsel og forhold er begrænset:

Der er aldrig nogen, der ringer her for at høre, hvordan det går. De henvender sig kun til os, når de vil spørge: "Kan I tage ham/hende, da vi mangler et sted til ham/hende". De kontakter os aldrig for at høre, hvordan de børn, vi passer, har det.
(Plejeforælder)

I de kommuner, hvor der er jævnlig kontakt mellem plejeforældrene og kommunen, og hvor man skelner mellem barnets sagsbehandler og familieplejekonsulenten, oplever plejeforældrene, at det er nemmere at få kontakt til familieplejekonsulenterne end til barnets sagsbehandler. Det skyldes ifølge plejefamilierne især, at der er større udskiftning blandt sagsbehandlerne end blandt familieplejekonsulenterne. Den svære kontakt til barnets sagsbehandler betyder, at det kan være vanskeligt at få bevilliget hjælp og støtte, der skal gives med udgangspunkt i barnets behov og vanskeligheder.

Plejeforældrene fortæller, at de gerne vil have besøg – både det personrettede tilsyn med barnet, der skal kontrollere, om barnets trivsel varetages godt nok, og besøg af familieplejekonsulenter med henblik på at hjælpe dem som plejeforældre:

Jeg vil gerne have, at de spørger, hvordan det går med barnet, og hvad vi har brug for. De skal komme til os, uden at vi selv har bedt om det. Det kunne være, barnet har fået nogle andre behov. Vi har brug for at evaluere, hvordan det går. Det kunne også være, at man ville opdage nogle tilfælde, hvor plejebørnene bliver omsorgs-svigtede af plejefamilien. Det er en stor fordel, at de kommer, uden at vi har bedt om det. Det giver en følelse af at blive husket. (Plejeforælder)

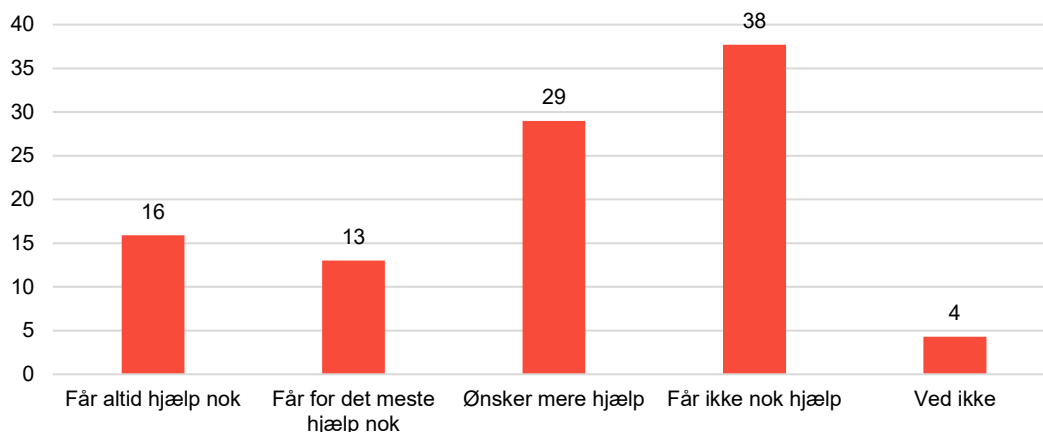
I flere tilsynsrapporter er der også konstateret mangler med hensyn til gennemførelse af personorienteret og driftsorienteret tilsyn. Lovens implementering på dette felt er således formentlig ikke gennemført i alle kommuner.

5.5 Støtte, aflastning, supervision og netværk

Kommunerne er ifølge loven forpligtede på at tilbyde plejefamilierne supervision og faglig støtte i overensstemmelse med plejeopgavens omfang. Plejefamilien er omvendt forpligtet til at deltage i supervisionen. Lovgivningen indeholder ikke bestemmelser om aflastning af plejeforældrene og stiller heller ikke krav om supplerende støtte til børnene. I enkelte kommuner kan plejefamilierne benytte sig af tilbud i de lokale familiecentre, men familiecentrene har for størstedelens vedkommende ikke selvstændige tilbud til plejefamilier eller et formelt ansvar for at servicere plejefamilien.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at mange plejeforældre ikke oplever at få nok hjælp i forbindelse med deres indsats som plejeforældre. Figur 5.5 viser således, at 38 % af plejeforældrene oplever, at de ikke får hjælp nok fra kommunen til at kunne hjælpe deres plejebørn bedst muligt. 29 % svarer, at de godt kunne bruge lidt mere hjælp, mens henholdsvis 13 % og 16 % oplever, at de for det meste og altid får hjælp nok fra kommunen.

Figur 5.5 Plejeforældres vurdering af, om kommunens hjælp er tilstrækkelig. Procent.

Anm.: N = 69.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

5.5.1 Plejeforældrenes mulighed for supervision

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 18 % af plejeforældrene har modtaget supervision det seneste halve år. I interviewene giver mange plejeforældre udtryk for, at de gerne vil have mere supervision, idet supervision både er med til at forbedre deres indsats til plejebarnet og fastholde dem som plejeforældre:

Supervisionen ville være en stor hjælp fra os. Børnene, som vi modtager, er meget forskellige. Nogle er meget voldsomme – andre meget stille eller kan ikke sidde stille og føler uro. Det er vigtigt at modtage støtte lige fra starten, da det kan være svært at håndtere børnene. (Plejeforælder)

Kommunale interviewpersoner fortæller, at kommunerne tilbyder eller er i gang med at ansætte medarbejdere, der kan tilbyde forskellige former for supervision, som gennemføres enten af en plejefamiliekonsulent, en medarbejder fra familiecenteret eller af fagpersoner fra andre byer. I to byer inviterer den lokale plejefamiliekonsulent desuden plejefamilierne på besøg hver tredje måned til en generel snak om plejeforholdet for derigennem at give mulighed for rådgivning.

Kommunerne oplever dog, at store geografiske afstande begrænser muligheden for at tilbyde støtte, og at der derfor i de mindre byer og bygder er begrænsede støttetilbud til plejefamilierne. Dette kunne måske, som en leder i en kommune foreslår, løses, ved at ansvaret for supervision placeres i det lokale familiecenter fremfor at ligge eksternt. Da der i mange byer og bygder er mangel på kvalificeret personale, løser dette dog ikke nødvendigvis alle problemer.

5.5.2 Plejeforældrenes mulighed for aflastning

Ifølge spørgeskemaundersøgelsen har 5 % af plejefamilierne haft deres plejebarn i aflastning i en anden familie eller på en døgninstitution det seneste halve år. I interviewene med plejeforældrene udtrykker plejeforældrene forskellige behov for og ønsker om aflastning. Nogle oplever ikke et behov for aflastning, mens andre har søgt om aflastning uden at komme igennem med deres ønske. Derudover er der en gruppe af plejefamilier, som ønsker aflastning, men er betænkelige, fordi barnet har det svært med aflastningen, eller fordi de oplever, at kommunen ikke tager tilstrækkeligt hensyn til barnet i aflastningssituationen:

Han blev sat meget tilbage, da han var i aflastning, så vi skulle starte forfra med ham. Kommunen sagde bare, at han er så vant til at blive anbragt, at han sagtens kan være hos en anden familie. Men det er ikke sådan, det skal være. Han er hos skiftende familier. Han græder, når han skal derhen, og der er altid flere problemer i skolen, når han skal på aflastning. Da vi var på ferie i sommer, havde jeg det som om, vi gjorde noget forkert. Det burde ikke være sådan, at man har det dårligt, når man skal på ferie. (Plejeforælder)

Der er dog også en gruppe af plejefamilier, der har eller har haft et tilbud om aflastning, og som oplever at få fornyet energi og ekstra mod på at være plejeforældre efter et aflastningsophold. Plejeforældre, der er positivt indstillede over for aflastning, foretrækker, at aflastningen sker hos en fast familie, som både de og barnet har en relation til og føler sig tryk ved.

Kommunerne angiver, at det er muligt for plejeforældrene at søge om aflastning, og en kommune omtaler det endda som en rettighed. I praksis har de fleste kommuner dog svært ved at tilbyde aflastning, fordi manglen på aflastningsfamilier – ligesom på plejefamilier – er stor.

Flere kommuner har etableret eller har forsøgt at etablere et samarbejde med en lokal døgninstitution om at tilbyde aflastning samt råd og vejledning. Da disse institutioner ofte huser børn, der har væsentligt flere udfordringer end børnene i plejefamilierne (jf. kapitel 3), skal man dog være opmærksom på, om børnene fra plejefamilierne vil føle sig tryk ved at komme der.

5.5.3 Støtte til forældresamarbejde og til akutte problemer med børnene

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 16 % af plejeforældrene har modtaget støtte til samarbejdet med de biologiske forældre, mens 3 % har modtaget støtte til akutte problemer med børnene.

Interviewene med plejeforældrene og med de kommunale medarbejdere tyder på, at der ikke er fuld enighed om, hvilke udfordringer med børnene, plejeforældrene forventes at kunne klare uden hjælp fra kommunen, og hvilke der kræver kommunal bistand. Flere plejeforældre fortæller om at have bedt om hjælp til at håndtere store børn og unge, der ikke kommer hjem om aftenen eller truer med selvmord, uden held. Deres forventning er, at kommunen via fx den sociale døgnvagt træder til i akutte situationer. En kommunal interviewperson er enig i, at nogle typer af problemer kræver ekstra støtte, men oplever dog, at plejeforældrene nogle gange beder det offentlige om hjælp til relativt almindelige udfordringer, som de synes, plejeforældrene burde løse selv:

Nogle plejeforældre har en forventning om, at vi skal kunne klare nogle problemstillinger ... lidt almindeligheder, som enhver forælder skal kunne klare. Altså, der er forskel på at have massive adfærdsvanskelige plejebørn, der har brug for noget ekstra støtte, og så [de problemer, der er forbundet med at være] teenagere. De begynder at søge grænser, ryge og drikke og alt det der, vi andre har været igennem med vores teenagebørn. Der er en eller anden forventning om, at det er noget, vi [kommunen] skal klare. (Kommunal leder)

Datamaterialet viser således, at der særligt i forhold til støttemuligheder ved akutte situationer er behov for forventningsafstemning mellem kommunerne og plejefamilierne. Denne forventningsafstemning synes i særlig grad vigtig i forbindelse med anbringelsen af teenagere, som ifølge analyserne i kapitel 3 er noget af det, som plejeforældrene har sværest ved at håndtere, og som ofte fører til sammenbrud i anbringelserne. Der kunne således være brug for en dialog

mellem kommunerne (og eventuelt Selvstyret) på den ene side og plejefamilierne på den anden side, om hvad man med rimelighed kan forvente af hinanden.

5.5.4 Plejebørns mulighed for behandling og personlig støtte

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 9 % af børnene i plejefamilierne har modtaget individuel støtte i form af psykologhjælp, mens 19 % har modtaget støtte i skolen det seneste halve år. I de kvalitative interviews giver en del af plejeforældrene udtryk for, at deres plejebørn har et uopfyldt behov for hjælp, og at de har forsøgt at skaffe deres plejebarn mere hjælp til at bearbejde fx følelsesmæssige vanskeligheder og tilknytningsvanskeligheder.

De fleste byer har enten i deres familiecentre eller via en selvstændig enhed et tilbud om støtte til fx plejefamilieanbragte børn og unge. Det kan være samtalerapi hos en psykolog eller en psykoterapeut, selvhjælpsgrupper eller forskellige muligheder for at deltage i aktiviteter sammen med ligesindede (information indhentet i forbindelse med kortlægning af familiecentre). Derudover er der i nogle byer mulighed for at få behandling hos Allorfik, der tager sig af misbrugsbehandling. Og endelig nævner flere af de kommunale aktører Selvstyrets rejsehold til behandling af seksuelle overgreb, som et tilbud, der kan benyttes af børnene i plejefamilierne, når de er i byen. Behandlingen i familiecentrene kræver dog i de fleste tilfælde henvisning fra kommunen, og der er ofte ventetid på at komme til. Rejseholdene kræver også henvisning, og derudover kan der gå flere år mellem, at Børnerejseholdet besøger de enkelte byer.

Flere af de kommunale interviewpersoner giver derfor også, som følgende citat vidner om, plejeforældrene ret i, at der kan være et uopfyldt behov for hjælp hos de familieplejeanbragte børn og unge:

En af de ting, jeg er stødt på mange gange, ikke kun i denne kommune, er, at når et barn bliver anbragt hos en plejefamilie, så glemmer barnets sagsbehandler – måske fordi de har andre opgaver – at et barn, der har været udsat for en eller anden form for omsorgssvigt, har en eller anden form for ubearbejdet traume, som kræver en form for behandling, der skal medtænkes i handleplanen. Barnet skal have mulighed for at få hjælp til at bearbejde de forskellige ting, det har været udsat for, og det er ikke altid, at plejeforældrene kan tage sig af den del. (Kommunal leder)

Flere af kommunerne fortæller derudover, at de har særlige efterværnstilbud i form af fx ungehybler eller udslusningspladser, hvor unge, som har været anbragt, kan bo, og hvor der er personale, som kan hjælpe dem i overgangen til voksenlivet. Som efterværn benyttes desuden muligheden for, at unge kan blive boende ved deres plejefamilie, til de er 23 år.

5.5.5 Netværk mellem plejeforældre

Plejeforældre fra tre byer fortæller om forskellige forsøg på, med eller uden kommunens hjælp, at etablere lokale foreninger for plejefamilier, hvor plejefamilierne selv kan mødes og tale om ting, der er relevante for dem. I spørgeskemaundersøgelsen angiver 22 %, at de på et tidspunkt har deltaget i en netværksgruppe. Generelt er villigheden blandt de interviewede til at mødes med andre plejeforældre og dele erfaringer høj, men i praksis kan det være vanskeligt at holde fast i møderne over tid:

Det kunne være rigtig godt at have en plejefamilieforening. Nogle gange er det svært at snakke sammen, når man bare mødes på gaden, og jeg gider ikke snakke om det, når jeg skal ned at handle. Mange er i tvivl om, hvilket vederlag de har ret

til, og det ville være så godt at kunne mødes et fast sted og snakke om de forskellige ting [...] Vi har prøvet at oprette en forening, men det er så svært at mødes, og nogle gange har vi ikke haft nogle steder at mødes. (Plejeforælder)

I et enkelt tilfælde har plejeforældrene dog lykkedes med at etablere en forening for plejefamilier, der selv har stået for at arrangere et kursus for plejeforældre. Selve kurset gik dog mindre godt, da det ifølge en plejemor var, som om det bare skulle køres hurtigt af. De fik dog et udbytte bare ved at mødes og kunne dele erfaringer mellem hinanden.

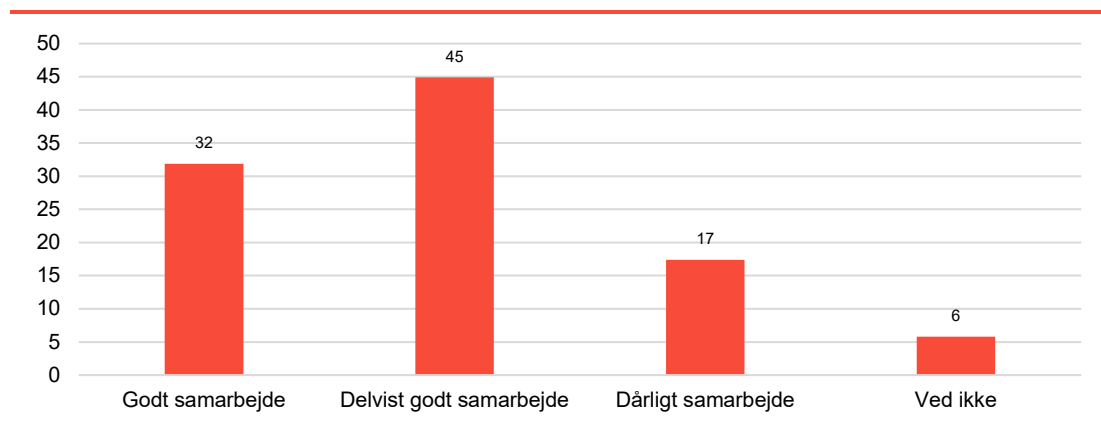
5.6 Kommunikation og samarbejde

Interviewene med plejeforældrene og analyserne af spørgeskemaundersøgelsen vidner om, at en del plejefamilier oplever samarbejdet med kommunerne som mangelfuldt. De oplever problemer med at komme i kontakt med deres sagsbehandler både skriftligt og telefonisk, hyppige skift af sagsbehandlere, langsom sagsbehandling og i nogle tilfælde manglende professionalisme ved anbringelsen af nye børn samt ved anbringelsesskift og hjemgivelser.

Der er dog én kommune, hvor plejeforældrene gennemgående giver udtryk for at have et tæt og velfungerende samarbejde med kommunen, mens en del af plejeforældrene i to andre kommuner fortæller, at der de senere år har været forbedringer i samarbejdet, men at der stadig er områder, hvor de ønsker sig et bedre samarbejde.

Figur 5.6 viser, at en tredjedel af plejeforældrene oplever, at de har et godt samarbejde med kommunen. Lidt under halvdelen (45 %) oplever, at samarbejdet er delvist godt, mens 17 % svarer, at samarbejdet med kommunen er dårligt.

Figur 5.6 Plejeforældres vurdering af deres samarbejde med kommunen. Procent.

Anm.: N = 69.

Kilde: VIVEs spørgeskemaundersøgelse om børn i plejefamilier.

En del af de kommunale interviewpersoner medgiver, at kommunerne generelt er for langsomme og ikke fyldestgørende nok i deres kommunikation med plejeforældre, at kommunerne ofte ikke får fulgt ordentligt op på indsatser, og at kommunens arbejde ofte har karakter af brandslukning.

En kommunal interviewperson, der selv har været plejeforælder, fortæller således følgende om manglen på information til plejeforældrene:

Familiekonsulenterne skal informere plejefamilierne meget mere om deres muligheder. De har alt for travlt og glemmer at nævne det, selvom det er vigtigt. Når man får et barn, så får man ingen information. Man skal selv hele tiden prøve at finde informationen og finde ud af, hvordan man skal håndtere barnet. Sagsbehandlerne tager ikke initiativ. Plejeforældrene skal gøre hele arbejdet selv. Hvis vi fx tager de to meget svære børn, jeg har haft. Jeg får almindeligt plejevederlag, selvom jeg ved, at jeg har mulighed for et højere vederlag. Man får det kun, hvis man selv kender lovgivningen og presser på for at få det, man har krav på. (Kommunal leder)

Nogle kommuner forsøger at styrke mulighederne for at vejlede og uddanne plejeforældrene ved at opnormere antallet af familieplejekonsulenter. I Sermersooq Kommune ser dette ud til at have medført en positiv forandring i samarbejdet mellem plejefamilier og kommunen.

Derudover kunne samarbejdet mellem kommunernes sagsbehandlere og familieplejekonsulenter på den ene side og plejefamilierne på den anden side måske lattes ved, at kommunerne får bedre mulighed for at kommunikere skriftligt med plejefamilierne, og ved, at kommunerne systematiserer kontakten til plejefamilierne, så der fremover bliver faste procedurer for, hvor tit plejefamilierne kan forvente at blive kontaktet og om hvad.

5.7 Plejevederlag

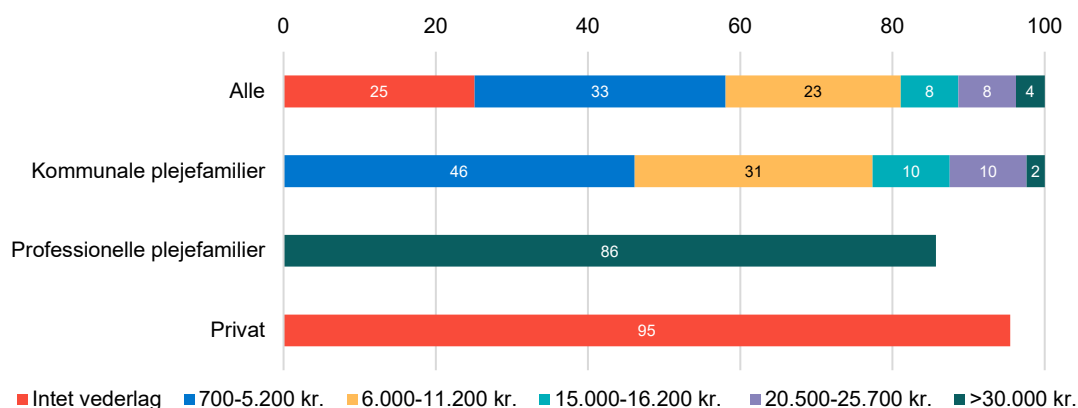
Reglerne for plejevederlag er beskrevet i afsnit 1.6.7. Af disse fremgår det, at en kommunal plejefamilie efter reglerne før 1. januar 2020 havde ret til et vederlag på 5.100 kr. pr. barn pr. måned, der, hvis særlige forhold er til stede, kan øges med 50 eller 100% oveni grundvederlaget. Med de nye regler er der mulighed for at give op til syv gange grundvederlaget pr. barn til de kommunale plejefamilier, hvilket dog ikke blev brugt på undersøgelsestidspunktet. De professionelle plejefamilier aflønnes efter overenskomst med 21.607 kr. pr. måned ved et barn og 16.540 kr. pr. barn ved mere end ét barn.

Omtrent halvdelen af de kommunale plejefamilier har et enkelt barn i pleje. For dette modtager 75 % et vederlag på ca. 5.100 kr., 3 % modtager 50 % forhøjet vederlag, mens 18 % modtager 100 % forhøjet vederlag (ca. 10.200 kr.). De resterende 2,5 % modtager mindre end 5.100 kr. – formodentlig fordi de ikke har haft barnet i pleje hele måneden. Blandt den fjerdedel, der har to børn i pleje, modtager 68 % grundvederlaget for to børn på 10.200 kr., 18 % modtager omkring 15.300 kr. (svarende til et 100 % forhøjet vederlag og et grundvederlag), mens 8 % modtager 20.536 kr. svarende til 100 % forhøjet vederlag for begge børn. Tre familier svarende til 6 % modtager 5.134 kr. (grundvederlaget for et barn), hvilket kan skyldes, at de både er kommunal og privat arrangeret plejefamilie. Den resterende fjerdedel af de kommunale plejefamilier har tre eller flere børn i pleje. Blandt disse modtager ca. 45 % grundvederlaget på 5.100 kr. pr. barn, 18 % modtager mindre end 5.100 kr. pr. barn, mens en tredjedel modtager forhøjet vederlag for et eller flere af deres børn.

Blandt de plejefamilier, der udelukkende har børn i privat arrangeret pleje, har 80 % et enkelt plejebarn. 15 % har to plejebørn, mens de øvrige 5 % har tre eller fire plejebørn. 95 % af disse modtager ifølge kommunernes opgørelser ikke vederlag for at være plejefamilie, mens de resterende 3 familier modtager et vederlag, fordi de også fungerer som kommunale plejefamilier for et eller flere af deres plejebørn.

Figur 5.7 giver en samlet oversigt over plejefamiliernes vederlag. Her skelnes dog ikke mellem, hvor mange børn familien har i pleje.

Figur 5.7 Plejeforældrenes samlede vederlag. Procent.

Anm.: N = 291.

Kilde: Kommunernes registreringer.

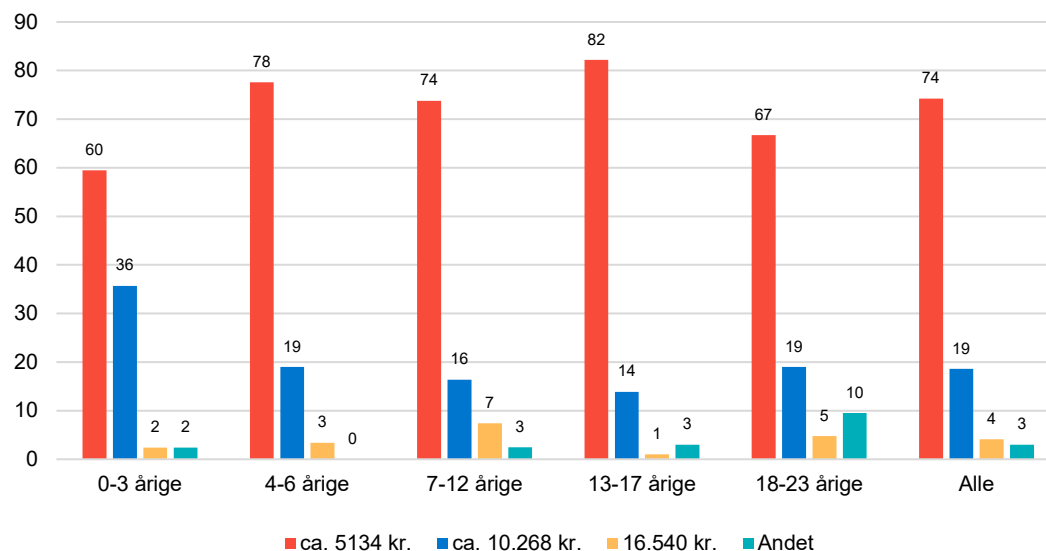
5.7.1 Vederlaget i forhold til børns alder

Kriterier for at give det forhøjede vederlag handler primært om barnets alder. Hvis vi således fordeler vederlaget på børnene i plejefamilierne og ser bort fra de privat arrangerede plejeforhold, finder vi i Figur 5.8 en sammenhæng mellem barnets alder og størrelsen på vederlaget, idet der oftere udbetales forhøjet vederlag for de mindste 0-3-årige og sjældnest for de ældste 13-17-årige.

Det skyldes formentlig, som interviewene med de kommunale aktører vidner om, at de små børn vurderes at indebære en større plejeopgave for plejeforældrene, og at det derfor er kulturelt at udbetale dobbelt vederlag, indtil børnene når vuggestuealderen. En enkelt kommune nævner, at der kan udbetales forhøjet vederlag for at tage sig af større børn, hvis barnet fx har erfaringer med kriminalitet, men generelt sker det kun undtagelsesvist, at et større teenagebarn udløser forhøjet vederlag. Ifølge plejeforældrene er det dog de ældste børn, der er vanskeligst at tage sig af, og der kan derfor være grund til at overveje, om man bør forøge vederlaget for de ældste plejebørn, så den relativt krævende opgave med opbygning af relationer til de ældste samt håndtering af teenage- og risikoadfærd i højere grad honoreres.

Figur 5.8 Vederlag fordelt på børns alder. Procent.

Anm.: N = 450.

Andet beløb: 5 får 760 kr., 4 får 6.000-7.700 kr., 1 får 21.600 kr.

Kilde: Kommunernes registreringer.

Ud over at bruge alder og kriminalitet som kriterie for at forhøje vederlaget angiver enkelte kommunalt ansatte, at der kan tildeles forhøjet vederlag, hvis forældresamarbejdet er særligt krævende, eller hvis barnet er fysisk skadet.

Blandt de plejeforældre, der modtager et plejeverderlag, angiver 80 %, at de oplever, at vederlaget er for lavt, mens 19 % angiver, at det er passende. Derudover vidner interviewene med plejefamilierne om, at de oplever, at det er vanskeligt at få kost- og tøjpengene til at dække de udgifter, de har til fx vintertøj, der passer til de grønlandske forhold, udstyr til fritidsaktiviteter samt dækning af udgifter til ferier sammen med plejeforældrene. I interviewene efterspørger flere plejeforældre desuden mere økonomisk vejledning, da de har haft svært ved at forstå reglerne om beskatning og derfor har oparbejdet en skattegæld.

En del af de kommunale interviewpersoner medgiver, at plejeforældrene ikke honoreres tilstrækkeligt for deres indsats som plejefamilie. Flere sagsbehandlere og ledere fortæller endvidere, at de gerne vil udnytte de nye muligheder for at betale plejefamilierne et mere differentieret vederlag til gengæld for muligheden for at stille flere forventninger til plejefamiliernes indsats:

Altså, jeg vil da sige, at vi skal bruge den variation i aflønningen også i forhold til, hvad er det for en tyngde af problemer, som børnene kommer med, og hvad er det, vi forventer af familierne. De ting skal hænge sammen, og der har vi da en del at lade vente på fra mange af vores familier ... hvor der ikke er blevet stillet krav gennem årene. (Kommunal leder)

På undersøgelsestidspunktet var der endnu ikke udarbejdet kriterier for tildeling af de op til syv gange vederlag og de kommunale aktører savnede derfor kriterier for, hvad der skal til for at få et højt antal vederlag. De samme interviewpersoner påpegede, at de nye regler for aflønning af almindelige plejefamilier kan være i konflikt med de regler, der gælder for professionelle plejefamilier, fordi reglerne giver mulighed for, at der potentielt kan udbetales højere løn til en almindelig kommunal plejefamilie end til en professionel plejefamilie. Efter gennemførelsen af

interviewene er der, som beskrevet i afsnit 1.6.7, udarbejdet nogle kriterier, der specificerer sammenhængen mellem børnenes udfordringer, plejefamiliens indsats og vederlagets størrelse, hvilket måske kan hjælpe de kommunale aktører med at arbejde med det differentierede vederlag. Spørgsmålet om kriterier for tildeling af differentieret vederlag berøres desuden i kapitel 6.

5.8 Opsamling

Kapitlet viser, at anbringelsespraksissen varierer mellem kommunerne og mellem det østlige og vestlige af Sermersooq Kommune. Forskellen på kommunerne og områderne skyldes formentlig en kombination af omfanget af sociale problemer i området, udbuddet af alternativer til familieplejeanbringelse (fx døgninstitutioner og forebyggende familiebehandling) samt forskellig kommunal og områdespecifik praksis og kultur i forhold til anvendelse af anbringelse i familiepleje og på døgninstitution.

Til trods for forsøg på at rekruttere plejefamilier via fx kampagner på Facebook og annoncer i lokalpressen oplever kommunerne fortsat, at de mangler plejefamilier – og særligt familier, der kan tage imod børn og unge med forskellige vanskeligheder. Både plejefamilierne og kommunerne peger på vederlagets størrelse som en barriere for rekruttering. Derudover påpeger flere plejefamilier, at samarbejdet med kommunerne til tider kan være vanskeligt.

Kommunerne er generelt opmærksomme på at indhente de dokumenter, der skal danne grundlag for plejetilladelserne. Nogle kommuner fortæller, at man i de senere år gradvist er gået fra en relativt uformel håndtering af aftaler og kontrakter med plejefamilierne til nu i højere grad at anvende reelle kontrakter. I en del sager er man dog bagud med godkendelserne bl.a. som følge af mangel på personale.

Det kan være svært for kommunerne at leve op til kravet om, at plejefamilierne skal deltage i et grundkursus som plejefamilie, inden de får deres godkendelse som plejefamilie. Mere end 80 % af de professionelle og kommunale plejefamilier har dog deltaget i uddannelse i forbindelse med deres rolle som plejefamilie, og både kommunerne og plejeforældrene udtrykker tilfredshed med det modulopbyggede grundkursus, som organisationen Fairstart i samarbejde med Socialstyrelsen har stået for i de senere år.

En del af de interviewede plejefamilier oplever, at børn ofte anbringes hurtigt og uden tilstrækkelig overlevering af viden om barnet – hverken via handleplan eller mere uformelt. Plejeforældrene oplever desuden, at handleplanerne ofte ikke er opdaterede. Kommunerne er bevidste om, at de skal føre tilsyn med anbragte børn mindst to gange årligt. Plejeforældrene giver dog udtryk for, at der ofte kan gå lang tid mellem tilsynsbesøgene.

Plejeforældrene efterspørger mere hjælp og støtte fra kommunerne i form af fx supervision, aflastning og mulighed for akut støtte ved kritiske situationer med børnene. Kommunerne oplever, at store geografiske afstande er udfordrer mulighederne for at tilbyde støtte, og at der derfor i de mindre byer og bygder er begrænsede støttetilbud til plejefamilierne.

Alle kommuner har via deres familiecentre eller via en separat ungerådgivningsenhed et tilbud om rådgivning og støtte til udsatte børn og unge, som børnene i plejefamilierne også kan henvises til. En del kommuner har derudover et efterværnstilbud til tidligere anbragte, der er fyldt 18 år. Ifølge de kommunale aktører og plejeforældrene overser myndighederne dog i en del

tilfælde, at de plejeanbragte børn har behov for individuel hjælp, som plejefamilien ikke har redskaber til at give dem.

En del plejefamilier oplever problemer med at komme i kontakt med deres sagsbehandler både skriftligt og telefonisk, hyppige skift af sagsbehandlere, langsom sagsbehandling og i nogle tilfælde også manglende professionalisme ved anbringelsen af nye børn samt ved anbringelses-skift og hjemgivelser.

Plejefamilierne aflønnes/modtager vederlag efter forskellige regler, alt efter om der er tale om et professionelt, kommunalt eller privat arrangeret plejeforhold. De professionelle aflønnes efter overenskomst og modtager for et enkelt barn 21.607 kr. – for flere børn 16.540 kr. pr. barn. 70 % af de kommunale plejefamilier modtager grundvederlaget på 5.134 kr. pr. barn. De resterende, der fortrinsvis består af plejeforældre med mindre børn, modtager 50 % eller 100 % forhøjet vederlag. De privat arrangerede plejefamilier modtager med få undtagelser ikke vederlag for at have et barn i pleje. 80 % af plejefamilierne mener, at vederlaget er for lavt, og oplever derudover, at det er vanskeligt at få kostpengene til at dække deres udgifter til barnets forsørgelse.

Kommunerne hilser de nye muligheder for at koble et differentieret vederlag med muligheden for at stille mere præcise krav til plejefamilierne velkomment og finder derudover, at et forhøjet vederlag til plejefamilierne vil lette rekruttering og fastholdelse af plejefamilierne. De var dog på undersøgelsestidspunktet usikre på kriterierne for at tildele det differentierede vederlag.

6 anbefalinger og overvejelser om en styrkelse af plejefamilieområdet

I forlængelse af analysen og kortlægningen af plejefamilieområdet i Grønland har VIVE fået til opgave at fremkomme med anbefalinger og overvejelser til at styrke området. Sådanne fremadrettede overvejelser om områdets fremtid har også tidligere været videregivet til beslutningstagerne i Grønland på området. Der kan fx nævnes rapporten fra Deloitte (2012) og den danske Socialstyrelse (2017a), og senest det grønlandsk-danske tværgående arbejde for en styrket indsats for børn og unge i Grønland (Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet & Naalakkersuisut, 2020). VIVE har også haft lejlighed til at berøre plejefamilieområdet i tidligere rapporter, bl.a. i rapporten om døgninstitutioner for børn og unge (Dahl, Kloppenborg & Pedersen, 2019).

Der er med andre ord i flere sammengænge tidligere ofret betydelig opmærksomhed om de fremadrettede vilkår for området, og der er også ved bl.a. ny lovgivning og regelfastsættelse, fx Grønlands Selvstyre (2017), taget stilling til en del af de tidligere anbefalinger. Men uanset, at nogle af de forhold, som vil blive peget på i det følgende, allerede kan være adresseret før, udvikler området sig hele tiden og berettiger derved fornyede overvejelser. Desuden er anbefalinger og overvejelser i denne sammenhæng tæt forbundet med en samlet analyse af området, som ikke ses at være gennemført på samme måde tidligere.

Hvor vidt der skal gennemføres nye tiltag til styrkelse af plejefamilieområdet, er i sagens natur i sidste ende et politisk spørgsmål, hvor VIVEs overvejelser alene kan have karakter af en form for input. Med henblik på at give den størst mulige anvendelighed af disse overvejelser for beslutningstagere vil VIVE iagttage nogle forhold: For det *første* bør overvejelserne have en forbindelse til den forudgående analyse, som netop er anledningen til at tage spørgsmålet om anbefalinger op. For det *andet* bør de tiltag, der peges på, være mulige at gennemføre for Selvstyret og kommunerne, dvs. de skal med andre ord være operationaliserbare. Endelig skal for det *tredje* medtænkes de tidligere anbefalinger og overvejelser.

På den baggrund har VIVE udarbejdet 9 anbefalinger, der er beskrevet i de følgende afsnit.

6.1 Tidlig indsats og styrket forebyggende arbejde på børne- og familieområdet fx via familiecentrene

En anbringelse og forløbet op til, at der sker en anbringelse, vil i de fleste tilfælde være særdeles belastende for børn og forældre. Grønland har ca. 4,5 gange så mange anbringelser som fx Danmark, og der bør derfor være et mål om i højere grad at forebygge, at anbringelserne finder sted. De grønlandske familiecentre – i hvert fald i de større byer – har ifølge den igangværende undersøgelse af familiecentrene allerede en del tilbud om fx familiekurser og familiebehandling (ambulant og i form af botilbud) til familier, hvor der er risiko for, at børnene vil blive anbragt. Disse tilbud bør fastholdes og styrkes, så der sættes rettidigt ind og arbejdes målrettet med at styrke forældrenes og familiernes omsorgsevner.

En egentlig vurdering af mulighederne for at styrke det forebyggende familiearbejde bør afvente den kommende rapport om familiecentrene, der forventes at blive udgivet i foråret 2022. Tentativt kan man på grund af den kollektivistiske familiekultur (beskrevet i afsnit 1.3) overveje

at inddrage andre omsorgspersoner i familiebehandlingen, som det fx også sker i de tilbud om familierådslagning, som en del af de grønlandske socialforvaltninger via Selvstyret tilbyder.

Derudover kan man overveje at samtænke forskellige systemer omkring familierne, så en familie, der fx står overfor at miste sin bolig, får hjælp til at styre sin boligøkonomi og/eller finde en anden bolig, som passer til behovene og familiens økonomi.

En tidlig indsats vil fortsat kræve, at der indberettes, når der er bekymring for et barns trivsel, og at der reageres hurtigt på indberetningerne. Hvis det forebyggende arbejde styrkes, og der således arbejdes mod at fastholde børnene i familierne, vil man måske opnå, at forældrene selv i højere grad henvender sig for at få hjælp – inden det er for sent.

Denne anbefaling om en styrkelse af den tidlige indsats ligger i forlængelse af de sidste mange års politiske prioriteringer og er således nævnt i Skatte- og Velfærdskommissionens betænkning (2011, s. 107), rapporten fra det grønlandsk-danske samarbejde (Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet & Naalakkersuisut, 2020), og hos Deloitte (2012) m.fl. Det er også direkte angivet i de indledende bestemmelser og i bemærkningerne til loven fra 2017 om støtte til børn.

6.2 Større rolle til plejefamilierne for yngre og mindre krævende børn

Hvis en anbringelse ikke kan undgås, skal den være så skånsom som mulig for barnet og sikre, at barnet får de bedste muligheder for tryghed, samt at barnet opnår sikker tilknytning til stabile omsorgspersoner. En opvækst i en plejefamilie, hvor barnet kan knytte sig til plejeforældrene, vil for yngre og mindre krævende børn være at foretrække frem for en døgninstitution, hvor det kan være svært at opnå tilknytning til faste omsorgspersoner.

Uden i øvrigt at indikere en årsagssammenhæng tyder kortlægningen af plejefamilieområdet samt kortlægningen af døgninstitutionsområdet på, at de børn, der i dag bor i plejefamilierne, har væsentlig færre udfordringer end børn, der bor på døgninstitution – samt, at der på en del af de selvejende, kommunale og ikke-specialiserede selvstyrejede døgninstitutioner bor en del små børn og børn med lettere udfordringer. Børn som disse kunne have fordel af plejefamiliens mere normaliserede rammer og stabile omsorgspersoner, hvis disse omsorgspersoner er tilstrækkeligt klædt på til at forstå børnenes situation og varetage deres behov. Denne kortlægning har vist, at de grønlandske plejefamilier har relativt lang erfaring som plejefamilier og for størstedelens vedkommende føler sig godt klædt på til at støtte børnene i deres følelsesmæssige og faglige udvikling. Det kræver dog, at de fortsat tilbydes og deltager i introkurser og efteruddannelse i forbindelse med plejefamilieopgaven.

Derudover er det vigtigt at være opmærksom på, at en af plejefamiliens vigtigste forcer frem for døgninstitutionerne er barnets mulighed for at blive integreret og føle sig inkluderet i en familie. Kortlægningen har vist, at der i nogle kommuner ikke i tilstrækkelig grad er opmærksomhed omkring barnets behov for at knytte sig til plejefamilien ved indflytningen og barnets behov for at føle sig som en del af familien i forbindelse med fx ferier. Kommunerne bør således sikre de bedst mulige vilkår for, at børnene kan opnå tilknytning til plejeforældrene ved indflytningen – fx ved at gøre det muligt for plejeforældrene i en periode at gå ned i tid på deres arbejde, hjælpe dem til fælles ryste-sammen-oplevelser og ved at sikre, at børnene ikke forhindres i at komme med plejeforældrene på ferie og udflugter, fordi lovgivningen eller økonomien spænder ben.

En styrket rolle for plejefamilierne for de yngste børn vil formodentlig kunne muliggøre en oprioritering af institutionernes indsats for børn i teenagealderen og til behandlingskrævende børn. Samtidig kan det overvejes at øge døgninstitutionernes rolle som aflastningsmulighed og ramme for faglig sparring for plejefamilierne.

En øget brug af plejefamilier vil dog samtidig øge behovet for rekruttering af plejefamilier, med mindre der samtidig sker et fald i det samlede anbringelsestal.

6.3 Forventningen til forskellige plejefamilieformer – differentiering i vederlaget

De seneste regler omkring differentieret vederlag var kun lige fastsat, da VIVE indsamlede data til denne kortlægning og var derfor endnu ikke taget i brug. Vi ved ikke, om de på nuværende tidspunkt er taget i brug og i hvilken form.

Kortlægningen viser en vis usikkerhed hos de kommunale aktører omkring de vilkår og forventninger, der skal følge med muligheden for at tildele differentieret vederlag. Derudover ser vi en gruppe plejeforældre, der for langt hovedpartens vedkommende ikke oplever, at de honoreres tilstrækkeligt for den tid, de bruger på opgaven, ligesom mange ikke oplever at få dækket deres udgifter til barnets kost, tøj og udstyr. Det lave vederlag nævnes af både plejefamilier og kommunale medarbejdere som en medvirkende årsag til rekrutteringsvanskelighederne på plejefamilieområdet.

VIVE anbefaler derfor, at der ses på, om minimumsvederlaget i tilstrækkelig grad svarer til den opgave, man forventer, at plejeforældrene påtager sig, og om de penge, plejefamilierne modtager til at dække udgifterne ved at have barnet boende, dækker de faktiske udgifter.

Derudover anbefaler VIVE, at man arbejder videre med den allerede vedtagne model for sammenhæng mellem børnenes udfordringer, forventninger til plejeforældrene og vederlagets størrelse og eventuelt tilpasser den til de særlige forhold, der gør sig gældende i forhold til børnenes udfordringer og familiekulturen i Grønland.

Med indførelsen af muligheden for op til syv gange vederlag kommer den nuværende funktion som professionel plejefamilie i klemme, da en kommunal plejefamilie vil kunne opnå et væsentligt højere vederlag, end en professionel plejefamilie kan opnå i plejeløn. VIVE anbefaler derfor, at man overvejer, om man i fremtiden skal have denne plejefamilieform, der i øjeblikket praktiseres af syv plejefamilier. Man kan desuden overveje, om man i vurderingen af plejeforældrenes kompetencer skal medregne deres erfaring som plejefamilie og en konkret vurdering af deres kompetencer til at sikre børnenes trivsel og udvikling, så det bliver lidt nemmere for plejeforældrene at leve op til de uddannelseskraav, der i øjeblikket stilles, hvis man vil være professionel plejefamilie.

6.4 Fastholdelse og udbygning af uddannelse, støtte og supervision til plejefamilier

Fortsat tilbud om modulopbygget uddannelse

Både plejefamilier og lokale familieplejekonsulenter udtrykker stor tilfredshed med det modulopbyggede introduktionskursus til plejefamilieopgaven, da det både opbygger viden hos plejefamilierne og styrker de kommunale medarbejders forståelse af børnenes udfordringer og

plejefamiliearbejdet. Det ser dog ikke ud til, at man efter den indledende uddannelse af lokale instruktører har fået disse instruktørers kompetencer i spil i forhold til nye lokale uddannelsesforløb for plejefamilier. VIVE anbefaler derfor, at man udnytter de lokale instruktørers uddannelse, arbejder videre med det modulopbyggede uddannelsesstilbud og supplerer med relevant efteruddannelse i forhold til specifikke børnemålgrupper eller særlige udfordringer, som plejefamilierne kan stå i.

Systematisk tilbud om supervision

VIVEs spørgeskemaundersøgelser viser, at 18 % af de kommunale plejefamilier inden for de seneste 6 måneder har modtaget supervision. Dette skal sammenholdes med, at mange plejeforældre i interviews giver udtryk for, at de gerne vil have mere supervision. De opfatter supervision som en aktivitet, der er med til at forbedre deres indsats for plejebarnet og fastholde dem som plejeforældre. Der peges også på, at børnene opleves som meget forskellige med hensyn til behov og adfærd, hvor en supervision kan hjælpe og vejlede familien til den rette indsats. Der kan derfor anbefales en mere bevidst og regelmæssig anvendelse af tilbud om supervision til alle kommunalt arrangerede plejefamilier. Med henblik på at indhøste erfaringer kan en mere udbredt supervision evt. indledningsvist iværksættes som forsøgsordning i visse områder eller kommuner.

Kontinuitet og stabil kontakt er vigtig i forbindelse med supervision, og dette bør kommunerne have for øje, hvad enten supervisionen udføres af en familieplejekonsulent, en medarbejder fra familiecentret eller en supervisor med anden tilknytning. Lige som på andre områder kan kommunerne muligvis hente inspiration fra hinanden, hvor der bl.a. kan peges på gode erfaringer med, at plejefamiliekonsulenterne jævnligt inviterer plejefamilierne på besøg med henblik på en samtale om plejeforløbet.

Mere systematiske støtte- og aflastningsmuligheder

I kortlægningen efterspørger en del af plejefamilierne mulighed for støtte ved akut opståede situationer med børnene og mulighed for aflastning. Det gælder i særlig grad ved børn med behov for udvidet støtte, fx teenagere med følelsesmæssige eller adfærdsmæssige problemer.

Akut støtte kan fx bestå af et tilbud om at kunne henvende sig til personalet på den lokale døgninstitution, til en ungerådgiver på familiecenteret eller til politiet, hvis et barn eller en ung udebliver i længere tid, optræder aggressivt eller udøver hærværk eller truer med selvmord.

Aflastning bør tage udgangspunkt i barnets situation og skal ske nænsomt, så barnet føler sig tryk, og så plejefamilien oplever et reelt frirum, hvor de ikke behøver at bekymre sig for, om børnene har det godt. Et aflastningsforhold bør derfor helst ske i den samme familie eller hos de samme omsorgspersoner på en døgninstitution.

6.5 Øget fokus på børnenes perspektiv og behov for individuel støtte

Interviewene med børn, der har boet i en plejefamilie i løbet af deres opvækst, samt nogle af interviewene med plejeforældrene vidner om, at der ikke altid i tilstrækkelig grad er fokus på børnenes perspektiv, i selve anbringelsen, ved aflastningsophold eller ved skift af anbringelsessted og hjemgivelse. Det er derfor vigtigt, at børnene og de unge inddrages i beslutninger omkring dem, og at de bliver spurgt om deres tanker om det sted, de bor. Der bør samtidig være et styrket fokus på børnenes følelsesmæssige oplevelse af de skift, de oplever, samt et fokus på børnenes behov for tilknytning. Man bør derfor sikre sig, at børnene forstår de skift,

der sker, at de føler sig trygge, og at skiftet sker med udgangspunkt i at sikre barnets behov for trivsel og udvikling, frem for fx at tage udgangspunkt i forældrenes perspektiv. Derudover bør man sikre, at barnet ikke føler sig ekskluderet fra plejefamiliens familiefællesskab ved fx ikke at blive inviteret med på ferier og til familiebesøg.

Børn og plejeforældre fortæller endvidere, at der med fordel kunne være mere fokus på at tilbyde børnene individuel psykologstøtte i forbindelse med selve anbringelsen, hvor det i særlig grad er følelsesmæssigt svært, og hvor flere plejeforældre fortæller om børn, der har svært ved at lukke op for deres følelser. Individuel støtte kan dog også være vigtigt, når børnene kommer i teenagealderen og i højere grad stiller spørgsmålstegn ved deres identitet, familiesituation og fremtid.

Den individuelle støtte til børnene i plejefamilierne kunne fx tilbydes via ungerådgiverne i familiecentre.

6.6 Styrket implementering og præcisering af eksisterende lovgivning

Det er fremgået af analyserne i kapitel 5, at der på flere punkter er forbedringspotentiale i implementeringen af lovgivningen fra 2017 samt præcisering af gældende lovgivning. Det gælder bl.a. godkendelser, socialfaglige undersøgelser, instruktion af kommende plejefamilier i opgaven, arbejdet med handleplaner, kommunens tilsyn med børn og plejefamilier, muligheden for at differentiere vederlaget til plejefamilierne samt reglerne for godkendelse af de privat arrangerede anbringelser og netværksanbringelser.

I den forbindelse er det nærliggende at pege på behovet for en forstærket implementering af ikke mindst 2017-lovgivningen, som markerede en betydelig prioritering fra Naalakkersuisut og Inatisartut i retning af skærpede krav til bl.a. godkendelser, tidsfrister, undersøgelser og handleplaner mv.

Der ser således ikke ud til at være brug for ny lovgivning, men snarere en bedre efterlevelse af den nuværende. Her er personalesiden i kommunerne en vigtig faktor, jf. senere, men det kan være relevant med en ny kommunikation til kommunerne om flere forhold, fx i form af et brev fra den ansvarlige minister til kommunalbestyrelserne, dvs. et såkaldt 'hyrdebrev'. Hyrdebrevet kan eventuelt varsko en opfølgning i en senere anmodning om en skriftlig redegørelse fra den enkelte kommunalbestyrelse om, hvordan der er fulgt op.

I hyrdebrevet kan følgende adresseres under overskriften 'forbedrede forhold for plejefamilier – kommunernes indsats':

- Vigtigheden af, at anbringelser forberedes godt, herunder også den grundige instruktion af nye plejeforældre og evt. brug af introduktionsforløb
- Kommunens aktive brug af handlingsplanerne i dialogen med plejefamilierne og kommunikationen af målene med anbringelsen, hvor der sondres mellem korttidsanbringelser og mere langsigtede anbringelser
- Kommunens bistand til særlige problematikker, herunder håndtering af teenagere og bistand ved aflastning og økonomi vedrørende ferier og udflugter med bl.a. tilladelser
- Hjælp til foreningsdannelse mellem plejeforældre, hvor der er baggrund for det, fx oprettelse af virtuelle fora, bistand med mødelokaler, inspirationsmateriale/manual til et møde-kontaktforløb mv.

- Mulige procedurer og hyppighed ved skriftlig kommunikation mellem kommunernes sagsbehandlere og familieplejekonsulenter på den ene side og plejefamilierne på den anden side.

6.7 Styrkelse af den centrale tilsynsenhed og kommunalt samarbejde

Et redskab i forbindelse med overvågning og tilskyndelse til implementering af lovgivning er Naalakkersuisuts egen indsats i form af den centrale tilsynsenheds aktivitet. Den centrale tilsynsenhed blev oprettet pr. 1. januar 2016 og afgiver bl.a. et såkaldt juridisk sektortilsyn, hvor der udføres tilsyn med forvaltningen af det sociale regelsæt inden for børneområdet i en given kommune. Det kan således anbefales at styrke den centrale tilsynsenhed, således at enheden inden for sine tildelte ressourcer kan få kapacitet til at gennemføre flere og hyppigere tilsynsopgaver.

Her vil dialogen mellem det centrale niveau og kommunerne være et væsentligt element i en sådan indsats. Så vidt det ses og at dømme efter kommunernes kommentarer til de tilsynsrapporter, der udarbejdes i dag, finder en sådan dialog også sted i dag, hvor der er en tilsynsrapport under udarbejdelse.

Der vil i denne sammenhæng, evt. med Socialstyrelsen som tovholder, også kunne tages initiativ til et mere systematisk mellemkommunalt samarbejde om praksis, regelfortolkning og metodeudvikling, evt. med afholdelse af en årlig workshop. Kommuner eller områder, som udfører forsøgsvirksomhed eller innovation på området, vil herved også kunne få mulighed for at fremlægge resultaterne heraf.

6.8 Fastholdelse, rekruttering og kompetenceløft i kommunernes socialforvaltninger

Med 2017-lovgivningen blev det understreget, at kommunalbestyrelsen fortsat er myndigheden med ansvar og kompetence vedrørende støtten til barnet med de pligter, det indebærer. De centrale myndigheder med Naalakkersuisut og Socialstyrelsen har vejledende og superviserende opgaver og opgaver vedrørende landsdækkende systemer, voksen- og børnerejsehold og naturligvis opgaven med at forberede, analysere og overvåge regeludviklingen og dens implementering.

VIVE har ikke baggrund fra analysen til at anbefale ændringer i denne ansvarsfordeling. En klar ansvarsfordeling og herunder kommunalbestyrelsens fulde ansvar for den udførende opgave 'i marken' er utvivlsomt en vigtig forudsætning for en ansvarlig forvaltning, men selvsagt ikke til hinder for et centralt tilsyn – evt. i styrket form.

Det er indtrykket fra analysen af plejefamilieområdet, at der er sket forbedringer af normeringer på personalesiden i kommunerne, men at kommunerne fortsat kan have problemer med rekruttering og fastholdelse af fagligt personale. Dette er ikke alene tilfældet i den sociale sektor, men også på andre områder, som VIVE har haft lejlighed til at undersøge, fx på beskæftigelsesområdet (Holt, Thuesen & Casier, 2019) og daginstitutionsområdet (Hansen & Iversen, 2021). Også i rapporten fra det grønlandsk-danske samarbejde er der peget på behovet for en opkvalificering og kapacitetsudvikling af daginstitutionspersonalet.

Da et kvalificeret personale er afgørende for at føre intentionerne med plejefamilieområdet ud i livet, må det anbefales fortsat at arbejde for en udbygning i de kommunale socialforvaltninger. Dette kan involvere tilførsel af økonomi, jf. nedenfor, men er også afhængig af den enkelte kommunes personalepolitik og -udvikling og tilrettelæggelse af vilkårene for sagsbehandlerne i øvrigt. Endvidere kan der peges på, at der bør være tilstrækkelige uddannelsesmæssige muligheder i Grønland.⁵

6.9 Styrket økonomi

Der er over årene tilført midler til plejefamilieområdet, bl.a. vedrørende familieplejekonsulenter, jf. de årlige finanslove. Det kan dog blive nødvendigt at tilføre nye ekstra midler, hvis der skal arbejdes videre med de tiltag og overvejelser, der er anført i det foregående.

Dette skal naturligvis ses i sammenhæng med den øvrige økonomi i Grønland, finanslovsarbejdet mv., som VIVE selvsagt ikke har nogen vurdering af.

Visse af de ovennævnte mulige initiativer vil være forbundet med ekstra omkostninger. Dette gælder således, hvis det generelle vederlagsniveau hæves, og hvis der skal ske en styrkelse af personalesiden i kommunerne. Visse af udgifterne skal afholdes lokalt, men hvis det baseres på et centralt initiativ, kan det blive relevant med justering af Selvstyrets bloktilskud til kommunerne.

Hvis det lykkes at rekruttere plejefamilier i et omfang, så der kan flyttes aktivitet fra døgninstitutionerne til plejefamilierne, vil der dog være et økonomisk potentiale at udnytte her, da institutionsanbringelser er langt dyrere end familieplejeanbringelser.

---

⁵ VIVE evaluerer i øjeblikket uddannelsen på det Socialpædagogiske Seminarium, SPS, for Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke.

Litteratur

- Arnfred, J., Svendsen, K., Rask, C., Jeppesen, P., Fensbo, L., Houmann, T., Obel, C., Nicolaisen, J. & Bilenberg, N. (2019). Danish norms for the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Danish Medical Journal*, 66(6), 1-7.
- Backe-Hansen, E., Havik, T. & Grøningsætter, A.B. (red.) (2013). *Fosterhjem for barns behov: Rapport fra et fireårigt forskningsprogram. NOVA rapport 16/2013*. Oslo: NOVA - Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Berrick, J.D. & Skiveness, M. (2012). Dimensions of high quality foster care: parenting plus. *Children and Youth Services Review*, 34, 1956-1965.
- Bengtsson, T.T, Luckow, S.T, Rasmussen, P.S. & Liversage, A. (2021). *Rekruttering og fastholdelse af plejefamilier: Udviklingstendenser og geografisk variation*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psychology*, 39, 350-373.
- Bryderup, I.M., Engen, M. & Kring, S. (2017). *Familiepleje i Danmark*. Aarhus: Klim.
- Christensen, E., Kristensen, L. & Baviskar, S. (2009). *Børn i Grønland: En kortlægning af 0-14-årige børns og familiers trivsel*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Dahl, K.M. (2017). *Allu: Evaluering af et botilbud til unge*. København: VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Dahl, K.M. (2021). *Feriens betydning for anbragte grønlandske børn*. København: VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Dahl, K.M., Kloppenborg, H.S. & Pedersen, N.J.M. (2020). *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland*. København: VIVE – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Deloitte (2012). *Analyse af plejefamilieområdet i Grønland. Departementet for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling*. København: Deloitte.
- Doyle, J. & Melville, R. (2013). Good caring and vocabularies of motive among foster carers. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 4(2), 71-90.
- Eiberg, M., Andersen, L.K. & Scavenius, C.S.S. (2018). *Skolestøtte til børn i familiepleje: Et effektstudie*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.
- Elixhauser, S. (2018). *Negotiating Personal Autonomy: Communication and Personhood in East Greenland*. Abingdon: Taylor & Francis.
- Fairstart (2021). *Introduktion til familieplejeuddannelsen, samarbejde i undervisningsforløbet, og interviewøvelse*: <https://fairstartfoundation.com/1-introduktion-til-familiepleje-uddannelsen-samarbejde-i-undervisningsforloebet-og-interviewoevelse/?lang=dag1>
- Finansministeriet (2020). *Finanslov for finansåret 2021: Tekst og Anmærkninger*. København: Finansministeriet.

- Frederiksen, S. & Hestbæk, A.-D. (2021). *Kontinuitet i anbringelser: Slutrapport fra evalueringen af regler om kontinuitet i Barnets Reform*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.
- Grønlands Selvstyre (2017). *Inatsitartutlov nr. 20 af 26. juni 2017 om støtte til børn, og Bemærkninger til lovforslaget*. Nuuk: Grønland Selvstyre.
- Herbert, C.G. & Kulkin, H. (2017). An investigation of foster parent training needs. *Child and Family Social Work*, 23(2), 256-263.
- Hansen, H. & Iversen, K. (2021). *Dagtilbud i Grønland: Analyse af forhold med betydning for børnemiljøet*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.
- Holt, H., Thuesen, F. & Casier, F. (2019). *Evaluering af Majoriaq-centrenes arbejdsmarkedsindsats*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.
- Honneth, A. (1996). *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar and Social Conflicts*. Cambridge: Polity Press.
- Knudsen, L. & Egelund, T. (2011). *Effekter af slægtspleje: Slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med børn fra traditionelle plejefamilier*. København: SFI – Det Nationale Forsknings og Analysecenter for Velfærd.
- Kommunernes Landsforening (2019). *Vejledning til gennemsnitsmodellen: Honorering af plejeforholdet ud fra en gennemsnitsbetragtning*. København: Kommunernes Landsforening.
- Larsen, C.V.L., Hansen, C.B., Ingemann, C., Jørgensen, M.E., Olesen, I., Sørensen, I.K., Koch, A., Backer, V. & Bjerregaard, P. (2019). *Befolkningsundersøgelsen i Grønland: Levevilkår, livsstil og helbred*. København: SIF - Statens Institut for Folkesundhed, SDU.
- Lausten, M., Frederiksen, S. & Olsen, R.F. (2020). *Tidligere anbragte unge: 18 år og på vej mod voksenlivet. Forløbsundersøgelse af tidligere anbragte unge født i 1995*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Luckow, S.T. (2019). *Inside family foster care: Exploring emotions, relations and expectations*. Ph.d.-afhandling. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Luckow, S.T. (2020). Intimacy among relative strangers: Practices of touch and bodily care in new foster care relationships. *The Sociological Review*, 68(1) 177-191.
- Luckow, S.T., Rasmussen, P.S., Westergreen, S.E., Jonsen, E.H. (2021). *Nye plejefamilier: Hvad kendetegner nye plejefamilier og hvorfor vælger de at blive plejefamilier*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Mehlbye, J.L.W., Bolvig, I. & Kloppenborg, H.K. (2018). *Børn og unge anbragt i familiepleje: Anbringelsesgrundlag, støtte under anbringelsen og børnenes trivsel*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- MIO (2013). *Et menneske er et menneske – lige meget for lille det er*. Nuuk: MIO - Meeqqat pisinnaatitaaffiinut sullissivik.
- Naalakkersuisut (2019). *Selvstyrets bekendtgørelse nr. 13 af 10. oktober 2019 om plejefamilier*. Nuuk: Naalakkersuisut.

- Naalakkersuisut (2020). *Finanslov for 2021*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Naalakkersuisut (2021). *Vejledende kriterier for fastsættelse af plejevederlag*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Nuttall, M. (2000). Choosing kin: Sharing and subsistence in a Greenlandic hunting community. I: Schweitzer, P.: *Dividends of kinship: Meaning and uses of social relatedness*. London: Routledge.
- Olsen, R.F. & Montgomery, C.J. (2017). *Tidligere anbragte og uddannelsessystemet*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Pithouse, A. & Rees, A. (2015). *Creating stable foster care placements: Learning from foster children and the families who care for them*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Sermersooq Kommune (2020). *Kvalitetsstandarder 2020. Afdeling for Forebyggelse og Børne- og Familiebehandling*. Nuuk: Sermersooq Kommune.
- Socialstyrelsen (2017a). *Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for socialt udsatte børn og unge i Grønland. Analyserapport 2017*. Odense: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2017b). *Håndbog for det gode anbringelsesforløb i plejefamilie*. Odense: Socialstyrelsen.
- Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet & Naalakkersuisut (2020). *Grønlandsk-dansk tværgående arbejde for en styrket indsats for udsatte børn og unge i Grønland: Endelig rapport sommer 2020*. København: Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet, Naalakkersuisut.
- Skatte- og Velfærdscommissionen (2011). *Vores velstand og velfærd – kræver handling nu. Skatte- og Velfærdscommissionens betænkning. Marts 2011*. Nuuk: Naalakkersuisut.
- Ullrich, (2019). For the love of our children: an Indigenous connectedness framework. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, 15 (2) 121-130.

Bilag 1 Udvikling i regelsættet 2003-2021

Periode 0: Udgangspunktet – Regelsættet fra Landstingsforordning nr. 1 i 2003

Registrerede regelsæt: 1) Landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003.

Denne grundlæggende forordning har baggrund i lov om arbejds- og socialvæsnet i Grønland, men vedrører specifikt hjælp til børn og unge under 18 år. Forordningen sætter barnet i centrum, og det fastslås, at alle tiltag skal ske med udgangspunkt i barnets behov. Loven tilsiger, at kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de forhold, som børn og unge lever under, og stadfæster en generel pligt til at underrette kommunalbestyrelsen, hvis der er kendskab til, at et barn lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare. I så fald skal kommunalbestyrelsen sørge for, at forholdene undersøges, og herfra tage stilling til eventuelle hjælpeforanstaltninger. Foranstaltningerne sker med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, men kommunalbestyrelsen kan også anbringe barnet uden for hjemmet uden samtykke under visse betingelser. Der skal udarbejdes en handleplan, så vidt muligt inden anbringelsen foregår, samt foreligge en skriftlig plejetilladelse fra plejefamiliens hjemkommune.

Der sondres i de offentlige anbringelser mellem professionel familiepleje og almindelig familiepleje. Herudover findes privat arrangeret familiepleje, hvor det er forældremyndighedsindehaverens ansvar at sikre, at plejefamilien har en gyldig plejetilladelse.

Periode 1 fra 2003: Udmøntning af 2003-forordning vedrørende tilsyn med administration og plejetilladelser til 2011

Registrerede regelsæt: 1) Bekendtgørelse nr. 6 af 16. februar 2006, 2) Landstingsforordning nr. 9 af 20. november 2006, 4) Bekendtgørelse nr. 32 af 14. december 2006, 5) Bekendtgørelse nr. 3 af 26. februar 2010

Regelændringerne i denne periode er hovedsagelig af præciserende og udfyldende art. Blandt andet præciseres bestemmelserne omkring Landstyreets tilsyn med kommunerne, herunder på plejefamilieområdet. Der indføres en række regler for bisidderbistand til forældremyndighedsindehaveren samt mulighed for en personlig rådgiver til barnet eller den unge og dennes familie. Endvidere præciseres det, at kommunalbestyrelsens godkendelse af en plejefamilie skal indeholde en grundig vurdering af forholdene i hjemmet, helbreds erklæring, bestemmelser om muligt erhvervsarbejde mv. Ved privat arrangeret familiepleje ud over 3 måneder skal der søges om plejetilladelse, hvilket både forældremyndighedsindehaveren og den anbringende myndighed har ansvar for. Endelig skal der ved indgåelse af et plejeforhold udarbejdes plejekontrakt samt en skriftligt udarbejdet handleplan. Derudover er der en række bestemmelser om vederlag, lomme- og tøjpenge og forældrebetaling.

Periode 2 fra 2011: Børnetalsmanden og suspension af kommuneforvaltning til 2017-ændringer

Registrerede regelsæt: 1) Lov af 22. november 2011, 2) Lov nr. 16 af 3. december 2012, 3) Lov nr. 14 af 6. juni 2016

Lovændringerne fra denne periode muliggør brug af nye instrumenter til sikring af bl.a. anbragte børns vilkår. Ved den første lovændring indføres en børnetalsmand ("MIO") og børneråd. Der henvises i vidt omfang til FN's børnekonvention, og der skal kunne ydes råd og vejledning til offentlige myndigheder. Lovgivningens og praksis' overensstemmelse med konventionen kan monitoreres, og MIO skal kunne udtale sig frit, men dog ikke træffe afgørelser.

Endelig indfører loven fra 2016 en mulighed for at suspendere kommunernes forvaltning af det sociale regelsæt og fx fastsætte bindende retningslinjer for forvaltningen eller at rejse eller overtage konkrete sager. Suspensionsmuligheden skal være et supplement til samarbejdet mellem Selvstyret og kommunerne og give det fornødne lovgrundlag til straks at kunne afhjælpe konkrete situationer, hvor der konstateres væsentlig tilsidesættelse af kommunens forpligtelser eller borgernes rettigheder. Den grundlæggende fordeling af ansvar og kompetencer på det sociale område ændres der ikke på. Desuden vil en eventuel suspension have "undtagelsens karakter".

Periode 3: 2017-lovændringen

Registrerede regelsæt: 1) Lov nr. 20 af 26. juni 2017, 2) Bekendtgørelse nr. 16 af 8. november 2017, 3) Bekendtgørelse nr. 17 af 8. november 2017

Lovændringerne fra 2017 markerer en væsentlig bestræbelse fra Selvstyret på at styrke børns rettigheder via en "*stærk og betydelig sociallovgivning*", som også skal læses i lyset af FN's børnekonvention. Loven afløser i sin helhed Landstingsforordning nr. 1 fra 2003 med senere ændringer og udbygninger.

Hovedformålet er en klarere ansvarsfordeling mellem Selvstyret og kommunerne, en styrkelse af det centrale niveau med oprettelse af Socialstyrelsen i Nuuk, et stærkere sikkerhedsnet for børnene, frihed med tilhørende pligter for kommunerne og ønske om mere proaktivt arbejde med mere kompetence fra kommunalbestyrelserne inden for konkrete tidsfrister. Der følger også en økonomisk styrkelse af området med loven.

Konkrete ændringer, skærper eller præciseringer omfatter:

- Faste tidsfrister, som også kan sanktioneres. Underretninger og mistanke om omsorgssvigt skal håndteres inden for 24 timer. Socialfaglig undersøgelse og foreløbig støtte iværksættes straks, dog senest inden for 24 timer, når der er mistanke om vanrøgt, vold og trusler eller seksuelle overgreb. Den socialfaglige undersøgelse skal afsluttes senest 2 måneder, efter at kommunalbestyrelsen er blevet opmærksom på, at et barn kan have behov for særlig støtte.
- Pligten til at udarbejde socialfaglige undersøgelser og skriftlige handlingsplaner udvides, og indholdet af disse konkretiseres.
- Bestemmelser om underretningspligt, herunder mellem kommuner.
- Der skal fortsat være en tilsynsenhed, der fører et sektortilsyn med kommunerne.
- Kommunerne skal fortsat føre et personrettet tilsyn med børnene, som også kan omfatte børn i privat arrangeret familiepleje, samt et driftsorienteret tilsyn med familierne.
- Barnets rettigheder beskrives, bl.a. vedrørende børnesamtaler, børnebisidder mv.

I bekendtgørelserne beskrives også indholdet af plejetilladelser, og det fremgår, at plejeforældrenes deltagelse i kursus og efteruddannelse kan stilles som betingelse for en fornyelse/forlængelse af deres plejetilladelse.

Periode 4: Ændringer efter 2017-lovændringen

Registrerede regelsæt: 1) Bekendtgørelse nr. 3 af 3. april 2019, 2) Bekendtgørelse nr. 13 af 10. oktober 2019, 3) Bekendtgørelse nr. 30 af 20. december 2019, 4) Lov nr. 27 af 28. november 2019, 5) Bekendtgørelse nr. 1 af 16. januar 2020, 6) Lovbekendtgørelse nr. 1 af 4. februar 2020, 7) Bekendtgørelse nr. 22 af 24. juni 2020

Disse udvidelser og præciseringer af regelsættet vedrører bl.a. nærmere beskrivelse af tilsynet, herunder sektortilsynet med kommunerne på det sociale område. Det præciseres, at der 2 gange årligt skal føres personrettet tilsyn med børnene i de kommunale plejefamilier, og 1 gang årligt skal føres et driftsmæssigt tilsyn med plejefamilierne.

VIDEN
VELFÆRD

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD